

CORNELIA CRUCERESCU
RAFAEL CILOCI

DEZVOLTAREA INDUSTRIALĂ DURABILĂ ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE

Partea I

**ASPECTUL INSTITUȚIONAL
AL UNIUNII EUROPENE.
INTEGRAREA DEZVOLTĂRII DURABILE
ÎN STRATEGIILE EUROPENE.**

NOTE DE CURS

Chișinău
2021

Cornelia CRUCERESCU
Rafael CILOCI

**DEZVOLTAREA INDUSTRIALĂ DURABILĂ ÎN
CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE**

Partea I
ASPECTUL INSTITUȚIONAL AL UNIUNII EUROPENE
INTEGRAREA DEZVOLTĂRII DURABILE ÎN
STRATEGIILE EUROPENE

NOTE DE CURS

Chișinău
2021

UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI
FACULTATEA INGINERIE ECONOMICĂ ȘI BUSINESS
DEPARTAMENTUL ECONOMIE ȘI MANAGEMENT

DEZVOLTAREA INDUSTRIALĂ DURABILĂ
ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE

Partea I
ASPECTUL INSTITUȚIONAL AL UNIUNII EUROPENE
INTEGRAREA DEZVOLTĂRII DURABILE
ÎN STRATEGIILE EUROPENE

Note de curs

Chișinău
Editura „Tehnica-UTM”
2021

CZU 339.92:061.1EU(075.8)

D 35

Notele de curs *Dezvoltarea industrială durabilă în contextul integrării europene*. Partea I: *Aspectul instituțional al Uniunii Europene*. Integrarea dezvoltării durabile în politicile europene reprezintă una dintre finalitățile Proiectului Jean Monnet Module „Dezvoltarea industrială durabilă în contextul integrării europene” – **EU4SID**, nr. ref. **610848-EPP-1-2019-1-MD-EPPJMO-MODULE**.

Notele de curs au fost elaborate de către conf. univ., dr. Cornelia Crucerescu și conf. univ., dr. Rafael Ciloci din cadrul FIEB, UTM. Acestea au fost discutate la ședința DEM (proces-verbal nr.11 din 30.06.2021), examinate și recomandate pentru publicare la ședința Comisiei de Management al Calității a FIEB (proces-verbal nr.9 din 30.06.2021).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

„Suportul Comisiei Europene pentru producerea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare care ar putea fi făcută informațiilor conținute în aceasta”.

Compile: conf.univ., dr. Cornelia CRUCERESCU
conf.univ., dr. Rafael CILOCI

Redactor responsabil: conf. univ., dr. Rina ȚURCAN

Recenzent: prof.univ., dr. hab. Nicolae ȚÂŢU, ASEM

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN RM

Dezvoltarea industrială durabilă în contextul integrării europene: Note de curs/ Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management; elaborat: Cornelia Crucerescu, Rafael Ciloci; redactor responsabil: Rina Țurcan. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2021 – ISBN 978-9975-45-714-9.

Partea 1: Aspectul instituțional al Uniunii Europene. Integrarea dezvoltării durabile în strategiile europene. – 2021. – 208 p.: fig., tab. – 50 ex. – Referințe bibliogr.: p. 204-207 (70 tit.). – ISBN 978-9975-45-715-6.

339.92:061.1EU(075.8)

D 35

ISBN 978-9975-45-714-9

© UTM, 2021

ISBN 978-9975-45-715-6, Partea I

CUPRINS

NOTĂ INTRODUCȚIVĂ	5
Tema 1. FENOMENUL INTEGRĂRII ECONOMICE INTERNAȚIONALE	6
1.1. Conceptul de integrare economică internațională	6
1.2. Formele integrării economice	12
1.3. Instrumentele și procesul integrării economice internaționale	19
1.4. Consecințele integrării economice internaționale	24
Tema 2. DEZVOLTAREA UNIUNII EUROPENE	27
2.1. Evoluția ideii de Uniune Europeană	27
2.2. Formarea Uniunii Europene	31
2.3. Tratatul Uniunii Europene	37
Tema 3. SISTEMUL INSTITUȚIONAL AL UNIUNII EUROPENE	46
3.1. Cadrul instituțional al Uniunii Europene	46
3.2. Comisia Europeană și Parlamentul European	51
3.3. Consiliul European și Consiliul Uniunii Europene	56
3.4. Banca Centrală Europeană și Banca Europeană de Investiții	59
Tema 4. RELAȚIILE DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ	64
4.1. Istoricul dezvoltării relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană	64
4.2. Politica europeană de vecinătate pentru Republica Moldova	68
4.3. Preferințele comerciale și Parteneriatul Estic pentru Republica Moldova	74
4.4. Parteneriatul Estic	78
Tema 5. DEZVOLTARE DURABILĂ - CONTRIBUȚII ANTERIOARE ȘI DIRECȚII DE PERSPECTIVĂ	82
5.1. Istoria conceptului de dezvoltare durabilă și provocările dezvoltării durabile	82
5.2. Agenda 2030 de dezvoltare durabilă și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD)	87
5.3. Integrarea principiilor de dezvoltare durabilă în strategiile de dezvoltare ale Uniunii Europene	90

Tema 6. ASPECTELE DEZVOLTĂRII DURABILE	97
6.1. Aspectul economic al dezvoltării industriale durabile	99
6.2. Aspectul ecologic al dezvoltării durabile	103
6.3. Aspectul social al dezvoltării durabile	110
6.4. Aspectul privind guvernanta către o dezvoltare durabilă	118
Tema 7. MANAGEMENTUL STRATEGIC AL DEZVOLTĂRII INDUSTRIALE DURABILE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	122
7.1. Vectorul strategic al industriei europene spre dezvoltarea durabilă	122
7.2. Noua strategie industrială pentru Uniunea Europeană	125
7.3. Forțele mortice-cheie ale industriei europene	133
Tema 8. ECONOMIA CIRCULARĂ – NOUA PARADIGMĂ ECONOMICĂ PENTRU INDUSTRIA EUROPEANĂ	145
8.1. Necesitatea trecerii de la economia liniară la economia circulară	145
8.2. „Noua eră” a cadrului european al economiei circulare	150
8.3. Noul Plan de acțiune pentru economia circulară (CEAP 2.0)	157
Tema 9. PROCESUL DE DEZVOLTARE DURABILĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE	164
9.1. Necesitatea ajustării strategiilor de țară la prioritățile europene de dezvoltare durabilă	164
9.2. Adaptarea Agendei 2030 de dezvoltare durabilă la specificul Republicii Moldova	166
9.3. Integrarea europeană a Republicii Moldova prin punerea în practică a obiectivelor de dezvoltare durabilă	171
Tema 10. PERFORMANȚA DEZVOLTĂRII DURABILE ȘI AVANTAJUL COMPETITIV AL UNIUNII EUROPENE	182
10.1. Indicatori de monitorizare a ODD și tablourile de bord internaționale	182
10.2. Performanța actuală a UE și a statelor membre privind dezvoltarea durabilă	188
10.3. Performanța actuală a UE și a statelor membre privind dezvoltarea industrială durabilă la nivel european și mondial	194
BIBLIOGRAFIE	204

NOTĂ INTRODUCȚIVĂ

Odată cu semnarea Agendei 2030, țările lumii s-au angajat să promoveze o prioritate pentru guvernele lor - implementarea principiilor dezvoltării durabile în toate sferele vieții. Esența dezvoltării durabile, manifestarea sa multidimensională în economie și societate, avantajele și impedimentele în calea implementării necesită conștientizare și sistematizare științifică.

Uniunea Europeană (UE) a fost și este lider în promovarea principiilor și valorilor dezvoltării durabile, reflectând necesitatea implementării lor în tratatele și în politicile sale de dezvoltare.

Notele de curs respective sunt una dintre finalitățile proiectului Jean Monnet Module EU4SID, care este în derulare la FIEB, UTM, prin implementarea căruia ne-am propus să cunoaștem UE prin prisma dezvoltării industriale durabile. Concepută ca o sursă de informare științifico-didactică, lucrarea servește pentru pregătirea studenților la cursul obligatoriu de masterat - *Managementul strategic al dezvoltării industriale durabile în contextul integrării europene* (MgStrDID). Notele de curs reflectă tematica expusă în curricula pentru prima parte a cursului, care se predă în semestrul de toamnă pentru studenții anului I, masterat, înscriși la programele de studiu „Administrarea afacerii” - 90 credite, „Administrarea afacerii” - 120 credite și „Economia afacerilor imobiliare” - 120 credite din cadrul Facultății Inginerie Economică și Business a Universității Tehnice a Moldovei.

Structura temelor este concepută astfel, încât pentru a urma o cale de cunoaștere, începând cu fenomenul integrării economice internaționale, trecând la evoluția dezvoltării Uniunii Europene și aspectul instituțional al Uniunii Europene, precum și relațiile dintre Republicii Moldova și Uniunea Europeană până la conceptualizarea fenomenului de dezvoltare durabilă sub toate aspectele sale: economic, social și ecologic și integrarea principiilor de dezvoltare durabilă în strategiile europene, cu accent pe industrie, prin reflectarea conținutului celor mai importante politici și inițiative care stau la baza dublei tranziții spre o industrie durabilă: neutră climatic și digitală.

Notele de curs conțin 10 teme. Pentru fiecare temă sunt indicate obiectivele care trebuie atinse după lecturarea conținutului, dar și a surselor bibliografice conexe cu tematica respectivă.

Tema 1. FENOMENUL INTEGRĂRII ECONOMICE INTERNAȚIONALE

Obiective:

- *Să definească conceptul de integrare economică internațională*
- *Să cunoască avantajele și dezavantajele integrării economice internaționale*
- *Să definească formele integrării economice internaționale*
- *Să definească instrumentele integrării economice internaționale*
- *Să cunoască procesul integrării economice internaționale*
- *Familiarizarea cu consecințele integrării economice internaționale*

1.1. Conceptul de integrare economică internațională

Economia modernă este caracterizată de schimbări radicale, multidimensionale ce includ multe provocări, dar și oportunități pentru economiile naționale. Globalizarea este unul dintre aceste importante procese ce nu poate fi neglijat, iar omenirea devine un „sat global”, în mare măsură datorită factorului tehnologic și a diminuării costurilor tranzacționale, de transport, de comunicare ș.a. În același timp, revoluția industrială 4.0 determină o schimbare radicală a proceselor de business, include avantaje competitive decisive datorită analizei de Big Data, IoT, automatizării proceselor de producere și manageriale. Inteligența artificială permite automatizarea multor activități de rutină, creșterea productivității muncii, antrenarea angajaților mai mult în lucrul creativ, ce ar asigura un nivel mai înalt de satisfacție și bunăstare.

Cum reacționează statele moderne la adaptarea și ajustarea în aceste condiții? Este posibil ca statele să asigure un cadru favorabil de dezvoltare sustenabilă pe cont propriu sau sunt necesare alte modele, structuri noi? Sunt niște întrebări ce trebuie și sunt examinate de către instituțiile guvernamentale pentru a asigura creșterea economică sustenabilă, dezvoltarea dinamică politică, convergența intereselor diferitor grupuri, straturi sociale. Experiența socială arată că nu este posibil ca orice stat, oricât de dezvoltat ar fi

să fie eficient în orice domeniu, iar odată cu fenomenul de diversificare a gamei de produse, reducerii taxelor vamale, în general al fenomenului de internaționalizare, aceasta devine contraproductiv. Astfel, statele se specializează în producerea anumitor mărfuri și prestează anumite servicii în conformitate cu diviziunea internațională a muncii, conform avantajelor competitive proprii. Pentru aceasta este necesar să se asigure anumite condiții favorabile, sustenabile, ce ar permite valorificarea acestor oportunități. Trebuie de evidențiat că acesta nu este un proces rectiliniu, fără perturbații. În realitate, însă, aceste fenomene pot fi temporar reversibile, datorită crizelor ce apar, iar statele pot utiliza politici protecționiste. Astfel, internaționalizarea este un proces complex, ce include extinderea activităților economice peste hotarele statului și poate avea diferite forme cum ar fi: comerț, producere, investiții, prestarea serviciilor, migrarea forței de muncă ș.a., fenomen care este o dominantă a dezvoltării economiei mondiale.

Fenomenul de internaționalizare este determinat de neomogenitatea repartizării resurselor pe de o parte, iar pe de altă parte, a faptului că diferite națiuni au competențe, abilități diferite în producerea mărfurilor. Astfel, excluderea obstacolelor în circulația liberă a mărfurilor, capitalului, forței de muncă ar permite repartizarea acestora pentru asigurarea unei eficiențe maxime. Regiunile abundente în resurse naturale vor fi specializate în extragerea acestora, posibil procesarea, regiunile mai puțin dezvoltate economic vor tinde să fie furnizori ai forței de muncă pentru alte regiuni mai prospere, iar țările dezvoltate vor transfera capitalul pentru a-l utiliza mai eficient în anumite zone ce creează asemenea oportunități. Pe lângă factorii cu caracter economic trebuie de luat în considerație și altele cum ar fi valorile culturale, restricțiile legale, experiența instituțională etc., fapt ce permite sau nu utilizarea avantajelor internaționalizării la un nivel optimal. Prin urmare, procesul de internaționalizare este unul dinamic, se modifică și l-am putea examina ca pe o rețea de diferiți actori ce interacționează în continuu.

Interesele statelor referitor la internaționalizare sunt diferite, astfel țările dezvoltate vor examina noi oportunități de realizare a mărfurilor proprii, în mod deosebit cele cu valoare adăugată mare, realizarea unor noi investiții și astfel diminuarea costurilor de producție ca urmare a forței de muncă mai ieftine, accesul la resursele materiale etc. În același timp, țările în curs de dezvoltate vor căuta să atragă investiții străine, tehnologii și know how, valorificarea resurselor proprii într-un mod mai eficient ș.a. Prin urmare, internaționalizarea are un potențial ce ar putea aduce beneficii tuturor actorilor implicați.

O formă avansată a internaționalizării este procesul de integrare, care a pătruns în circuitul termenilor economici relativ recent. Noțiunea de integrare își are originea din limba latină „integratio” ce are sensul de a renova, a restabili, a întregi sau a completa. Actualmente, această noțiune este utilizată în mai multe domenii, inclusiv economic, ce se caracterizează prin apropierea, colaborarea, inclusiv integrarea mai multor entități într-un tot întreg sau crearea a unei alianțe dintre entități. Integrarea este o realitate dominantă a economiei mondiale contemporane, fiind caracteristică mai ales perioadelor de avânt economic, este o strategie ce poate fi aplicată pentru creșterea performanței, asigurarea unor rezultate superioare și necesită eforturile conjugate a mai multor actori. Progresul tehnico-științific, dezvoltarea tehnologiilor informaționale, în ultimul timp, constituie ingrediente importante pentru accelerarea procesului de integrare datorită multiplelor avantaje ce le generează.

Integrarea economică este o noțiune ce include mai multe dimensiuni – la micro-, mezo- și macronivel. Astfel, integrarea economică reprezintă un proces complex, ce se manifestă prin intensificarea interacțiunii dintre întreprinderi din țări diferite, creșterea interdependențelor dintre diferite regiuni ale unui stat și convergența dezvoltării economice a unui grup de țări. Așadar, procesul de fuziune, absorbție a întreprinderilor este integrare microeconomică, dar se manifestă și prin alte diferite modalități de coordonare, cooperare și în diverse domenii cum ar fi: producere,

cercetare, vânzări ș.a. Aceasta permite obținerea unor avantaje competitive în raport cu alți agenți economici datorită valorificării la un nivel mai înalt a resurselor comune, efectului de scară în producere, sinergie prin valorificarea competențelor diferite etc. Relațiile economice nu sunt caracterizate numai de competiție, cum se consideră deseori, dar și colaborare pentru a contabiliza anumite beneficii, sigur, dacă nu se încalcă legislația în vigoare.

Integrarea economică la nivelul mezo- include creșterea gradului de colaborare și interacțiune a diferitor regiuni din cadrul unei țări. Acest fenomen a fost caracteristic în mod deosebit în timpul formării statelor naționale (ex.: Italia, Germania, România, anterior Franța), care au fost divizate în state mici prin reducerea barierilor comerciale, unificarea administrației, utilizarea unei monede unice, unificarea legislației ș.a. Acest fenomen poate fi considerat pozitiv prin formarea unor piețe mai mari și reglementare comună, oportunități de dezvoltare modernă, excluzând fragmentarea excesivă. Ca rezultat a fost atestată o creștere economică susținută, o poziționare mai bună a acestor state pe plan internațional, realizarea unor proiecte de anvergură cu un impact economic și social major.

Și ultima, aspect ce va fi examinat în continuare, integrarea economică interstatală ce presupune eliminarea treptată a barierelor economice dintre diferite state, astfel acestea ajungând să funcționeze ca o sigură entitate. Această formă este similară în multe privințe cu mezointegrarea, dar, totuși, se atestă, de cele mai multe ori o discrepanță mai mare sub aspect cultural, tradiții ș.a., fiind mai greu de realizat. Integrarea interstatală este un proces dinamic, ce poate evolua de la un nivel simplu la unul complex. Astfel, dacă inițial integrarea se poate manifesta pe dimensiunea comercială, ulterior sunt încadrate și alte dimensiuni cum ar fi politica fiscală sau monetară. De asemenea, se manifestă prin creșterea interdepențelor în mai multe domenii: cercetare-dezvoltare, cultură, economic, social ș.a.

Realizarea integrării este posibilă prin excluderea tratamentului de discriminare în raport cu alte state, asigurarea unui

tratament similar pentru toți agenții economici indiferent de țara de origine a comunității. Astfel, poate fi asigurată o unificare treptată economică datorită pieței largite, a reglementărilor comune sau armonizate, introducerea monedei comune ș.a. Procesul de integrare economică internațională este un proces evolutiv, care cel mai ușor poate fi realizat prin intermediul comerțului internațional, iar prin beneficiile generate creează o platformă bună de intensificare a integrării și pe alte dimensiuni. Rezultatele favorabile ale acestui proces devin un stimulent pentru intensificarea internaționalizării statelor comunitare, determină creșterea interdependenței, interacțiunii în domenii ca cooperarea în producere, cooperarea tehnico-științifică, investiții străine, angajarea forței de muncă etc. Într-adevăr, cu liberalizarea comerțului apar oportunități noi, de exemplu la cooperarea în producție, apar noi opțiuni de valorificare a relațiilor cu partenerii străini care pot oferi componente la un preț mai mic și (sau) mai calitativ.

Integrarea economică interstatală este determinată de multiple avantaje ce au caracter economic și politic:

- Nivel economic înalt. Dezvoltarea economică a tuturor țărilor participante este determinată de beneficiile unei piețe mai mari, cum ar fi: posibilitatea creșterii eficienței datorită efectului de scară, colaborării și respectiv a efectului de sinergie la nivel de întreprindere, dar și de țară, specializarea într-un cadru instituțional mai sigur, poziție mai bună de negociere cu părțile terțe ș.a.

- Democrația. În cazul în care integrarea este condiționată de asigurarea unui anumit nivel de libertate, asigurarea anumitor drepturi, clasa politică este mai puțin tentată de a abandona acest sistem datorită riscurilor de pierdere a puterii ca urmare a penalităților probabile impuse de comunitate.

- Securitatea. Apariția unor conflicte militare frecvent este determinată de interese cu caracter economic, rivalitate, lupta pentru resursele naturale ș.a. Fenomenul integrării crește interdependența, interconexiunea, convergența spre interese comune și astfel riscul unor asemenea conflicte se reduce mult.

Cu siguranță, fenomenul de integrare economică este unul complex, dinamic și pe lângă avantajele create pot exista și anumite lacune ce trebuie de luat în considerație.

Pentru ca procesul integraționist să fie de succes sunt necesare anumite condiții printre care putem evidenția:

- Aproximativ același nivel de dezvoltare, fapt ce ar permite cooperarea intersectorială, efecte de sinergie datorită unei piețe relativ mari omogene.

- Economii complementare, fapt ce ar crea oportunități de colaborare la nivel intersectorial, posibilitatea de a căpăta resurse în condiții avantajoase, asigură dezvoltarea cooperării ce ar permite valorificarea mai avantajoasă a oportunităților.

- Proximitatea geografică este importantă din perspectiva menținerii avantajelor economice datorită costurilor de transport mai reduse, posibilităților de călătorii mai facile ș.a. Teoria economică demonstrează ca cei mai mari parteneri economici ai unei țări depind de mărimea economică a altor state și distanța de ele. Astfel, deși R. Moldova este stat membru al CSI, legăturile economice, inclusiv comerciale cu așa state cum ar fi Turkmenistan, Uzbekistan sau Armenia sunt mai mult decât modeste, inclusiv datorită distanței relativ mari de aceste țări. În același timp, este importantă și convergența culturală, împărtășirea valorilor, aspirațiilor comune, fapt ce facilitează considerabil interacțiunea la nivel de persoane, entități economice, dar și instituții guvernamentale. Nu este de mirare în acest sens, că aderarea Turciei la UE, de exemplu, întâmpină multe obstacole inclusiv datorită percepțiilor diferite asupra mai multor procese economice sau politice.

- Existența unor necesități, provocări comune. Astfel, dacă ne referim la UE, în prima etapă de formare a acestei comunități după cel de al doilea război mondial, o importanță majoră au avut riscul apariției unor conflicte militare, de aceea, cooperarea a avut ca obiectiv stabilirea încrederii, controlul reciproc în domenii strategice din punct de vedere militar cum ar fi cărbune și oțel.

- Realizarea anumitor succese. Concludent în acest sens este exemplul Comunității Economice Europene, model promovat de Franța și Germania, care a realizat succese economice mult peste rezultatele Asociației Economice de Liber Schimb - proiect ce a fost lansat și promovat de Marea Britanie. Ulterior, statele acestei asociații au aderat la blocul economic mai eficient și mai avantajos. În același timp, statele ce sunt în proximitate, dar în afara comunității, sunt atrase de acesta pentru că pierderile sunt prea mari în cazul neaderării. Iar statele aflate la hotarele comunității sunt interesate în lărgirea acesteia pentru a avea posibilitatea dezvoltării unor relații economice eficiente cu toți vecinii săi.

1.2. Formele integrării economice

Integrarea interstatală poate fi realizată pe două dimensiuni – a piețelor și a politicilor. Integrarea piețelor se bazează pe orientarea la schimbul liber de mărfuri, astfel încât consumatorii să aleagă produsele cele bune – fie mai ieftine sau mai calitative. De asemenea, libera circulație a factorilor de producție permite alocarea optimă a forței de muncă și a capitalului. Uneori, anumiți factori de producție sunt insuficienți pentru unele locații pentru ca producția locală să fie mai eficientă. Pentru aceasta e necesar ca capitalul să poată circula liber în regiuni unde profiturile sunt mai mari fără bariere. Același lucru se referă și la forța de muncă – lucrătorii să poată migra în regiuni unde vor avea venituri mai mari. O piață lărgită a factorilor de producție favorizează noi posibilități de producție, utilizarea mai eficientă a factorilor de producție, determină efectul de scară. Prin urmare, este necesar să se asigure liberul schimb, iar, ca urmare, specializarea internațională va asigura beneficii tuturor țărilor și constituie o stare optimală pentru economia mondială. Deși există și adepți ai protecționismului care consideră ca sunt necesare niște bariere ce nu ar admite importul din alte țări, totuși, această abordare se raportează de cele mai multe ori la anumite perioade limitate de timp, iar aplicarea principiului de liber schimb este perceput ca o necesitate pe termen lung.

Integrarea politicilor se bazează pe armonizarea și consolidarea reglementărilor instituționale. Intervențiile guvernamentale au drept scop sporirea bunăstării economice (corectarea imperfecțiunilor piețelor) și realizarea mai multor obiective politice și economice. În condițiile actuale, statele intervin prin mai multe instrumente cu caracter diferit: reglementarea activităților antreprenoriale prin acordarea licenței de activitate, dreptul de realizare a anumitor activități, politica bugetar-fiscală etc. Astfel, de exemplu, modul de impozitare poate fi diferit, în dependență de domeniul de activitate, de mărimea veniturilor obținute și vor fi transmise către societate anumite stimulente sau, din contra, inhibitori.

Ca urmare a legăturilor economice strânse dintre țări, politicile unei țări pot produce efecte asupra altei țări sau grupe de țări. Cu cât divergențele sunt mai mari cu atât relațiile economice internaționale sunt afectate mai mult, distorsionate și nu ating un nivel optim. Prin urmare, pe măsură ce integrarea economică progresează, sunt oferite impulsuri pentru integrarea sistemelor naționale de reglementare. Integrarea politicilor poate aduce beneficii economice prin asigurarea unor condiții egale tuturor agenților economici ce activează pe plan internațional, va exclude costurile suplimentare de conformare pentru a avea acces pe piețele externe. Scopul integrării politicilor este crearea unor politici comune sau cel puțin compatibile, care ar permite excluderea barierelor netarifare și crearea unei piețe comune. De exemplu, agricultorii din R.Moldova sunt într-o situație dezavantajoasă în comparație cu agricultorii din UE, datorită subvențiilor mult mai modeste față de cele europene, de asemenea, cerințele de conformitate pentru produsele de carne constituie un impediment pentru exportul pe piața europeană.

Integrarea economică internațională se caracterizează de mai multe etape: zona liberului schimb, uniune vamală, piață comună, uniunea economică și uniunea politică. Trecerea de la un nivel la altul se face într-un mod evolutiv, treptat, prin includerea unor domenii noi și contribuie la creșterea beneficiilor părților

participante. Acest proces este unul complex, necesită o abordare echilibrată pentru a lua în considerație viziunile tuturor actorilor participanți, nefiind obligatoriu a traversa toate etapele pentru toate comunitățile existente. Astfel, Uniunea Europeană are cel mai înalt grad de integrare - uniunea economică și monetară.

Formele structurilor integraționiste pot fi caracterizate în felul următor:

1. Zona liberului schimb - asociație de comerț liber, unde țările membre înlătură barierele comerciale dintre ele, dar fiecare le păstrează în raport cu țările nemembre. Prin urmare, între state sunt excluse taxele vamale, alte bariere netarifare ce ar constitui un impediment pentru comerțul extern, fiind creată astfel o piață comună. Păstrarea controlului vamal de către țara din zonă în raport cu alta din zonă este necesară, dată fiind necesitatea protejării pieței interne de pătrunderea mărfurilor din exteriorul zonei prin teritoriul altei țări membre cu taxe vamale mai joase, astfel, mărfurile importate trebuie să fie justificate cu certificate de origine. Aceasta este cea mai simplă formă de integrare și necesită un efort relativ mai redus pentru implementare. Anterior creării zonei de liber schimb, statele pot aplica regimul preferențial între ele. Astfel vor fi aplicate taxe vamale mai mici în comparație cu țările terțe. În realitate, pot fi întâlnite frecvent zone de liber schimb incomplete, fiind caracterizate prin excluderea din circulația liberă a anumitor mărfuri.

Un exemplu de zonă a liberului schimb poate fi considerată NAFTA (North American Free Trade Agreement), acord semnat pe 17 decembrie 1992, intrat în vigoare pe 1 ianuarie 1994, dintre Canada, SUA, Mexic. Ulterior a fost semnat un nou acord USMCA (United States-Mexico-Canada Agreement) care a intrat în vigoare de la 1 iulie, 2020 și a substituit NAFTA.

2. Uniune vamală - comunitate în care țările membre înlătură barierele comerciale dintre ele (tarifare și netarifare), asemănându-se în acest sens cu zona de liber schimb, dar se caracterizează prin faptul că nu numai că înlătură toate restricțiile, dar și stabilesc un tarif vamal comun la hotarele acesteia și

implementează o politică comercială comună în raport cu țările terțe. Dispare necesitatea de a efectua controlul vamal la hotarele interne dintre țările membre și mărfurile vor circula liber. Într-adevar, dacă în cazul zonelor economice libere mărfurile pot fi importate prin hotarele țărilor cu cele mai mici taxe vamale, atunci deja în cadrul uniunii vamale acest lucru nu are importanță, deoarece la toate hotarele acesteia vor fi aplicate aceleași taxe vamale. Trebuie de evidențiat faptul că dacă pentru statele din zona de liber schimb este posibilă participarea în mai multe asemenea asocieri, atunci aceasta deja nu este posibil în cazul în care un anumit stat este membru al uniunii vamale. Acest stat nu-și poate asuma obligațiuni diferite referitor la regimul comerțului extern cu alte state terțe decât în cazul asumării acestei decizii de toate statele membre ale uniunii. Implementarea prevederilor uniunii vamale se realizează treptat, fiind necesară o convergență a politicilor comerciale, dar și armonizarea reglementărilor naționale în diferite domenii, care pot constitui bariere netarifare. Crearea uniunii vamale necesită o diminuare a suveranității statelor naționale în favoarea unor instituții supranaționale, astfel statele vor accepta asemenea schimbări numai în cazul unor avantaje economice sigure din punctul lor de vedere.

Un exemplu de uniune vamală poate fi considerat MERCOSUR (Mercado Comun del Sur) format în 1991 între Argentina, Brazilia, Paraguay, Uruguay și Venezuela al cărei participare a fost sistată în 2017. Scopul creării a fost declarat mișcarea liberă a mărfurilor, forței de muncă și a capitalului. De asemenea, și Uniunea Europeană până la 01.01.1993 a fost o uniune vamală.

3. Piața comună - în care țările membre de rând cu liberalizarea comerțului liberalizează și mișcarea factorilor de producție (capital, muncă), fiind creată o piață internă, reglementări comune atât pentru produse și servicii, cât și pentru mișcarea factorilor de producție. Prin urmare, sunt instituite pe deplin cele patru libertăți fundamentale: a mărfurilor, serviciilor, capitalului și forței de muncă. Pentru aceasta este necesar un grad mult mai înalt

de armonizare și unificare a politicilor în diverse domenii în afară de cea comercială cum ar fi: fiscală, bancară, educațională etc. Un exemplu de piață comună poate servi Uniunea Europeană pentru perioada 1.01.1993-1.01.99.

Libera circulație a mărfurilor presupune:

- interzicerea taxelor vamale și a taxelor cu efect echivalent între statele membre;
- adoptarea unui tarif vamal comun în schimburile comerciale dintre statele membre și țările terțe;
- eliminarea restricțiilor cantitative și a măsurilor cu efect echivalent;
- reorganizarea monopolurilor de stat.

Aceste măsuri au ca efect unificarea piețelor fragmentate într-un tot întreg, astfel crește competiția, apar oportunități mai multe pentru efectul de scară în producere, respectiv mărfurile pot deveni mai ieftine și (sau) mai calitative pentru consumatori.

Libera circulație a serviciilor presupune eliminarea restricțiilor privind libertatea de a presta servicii în cadrul pieței comune într-un alt stat decât cel de reședință al producătorului. Prin servicii se înțeleg prestațiile furnizate în schimbul unei remunerări și care nu sunt reglementate de dispozițiile referitoare la libera circulație a mărfurilor, a capitalurilor și a persoanelor. Serviciile pot fi clasificate în felul următor:

- activități cu caracter industrial;
- activități cu caracter comercial;
- activități meșteșugărești;
- activități prestate în cadrul profesiunilor libere.

Libera circulație a capitalurilor presupune eliminarea treptată a restricțiilor impuse circulației capitalurilor aparținând rezidenților statelor membre, precum și tratamentul discriminatoriu în baza cetățeniei ori naționalității, a reședinței sau a locului plasamentului de capital. Aceasta este necesar pentru asigurarea circulației libere a mărfurilor, serviciilor și forței de muncă, creează oportunități mai

bune de finanțare, de utilizare a capitalului, scad costurile de tranzacționare etc.

Libera circulație a persoanelor presupune eliminarea tuturor discriminărilor cetățenilor altor state referitor la angajare în câmpul muncii în cadrul fiecărui stat din comunitate, acest tratament fiind reciproc. Astfel, vor fi excluse diferite bariere de deplasare, se vor recunoaște pe bază de reciprocitate a calificărilor și a diplomelor pe teritoriul oricărui stat membru al comunității. De asemenea se consideră șederea liberă a unui cetățean comunitar și a membrilor săi de familie pe teritoriul altui stat membru.

În cazul Uniunii Europene, pentru șederea mai mult de trei luni trebuie îndeplinite anumite condiții. Astfel, au drept de ședere cetățenii statelor UE care îndeplinesc unul din punctele (a), (b) sau (c) și membrii lor de familie, conform punctului (d):

a) cei care muncesc (legal, adică având drept de muncă) sau sunt angajați pe cont propriu (persoană fizică autorizată) în statul respectiv;

b) au suficiente resurse materiale pentru ei și membrii lor de familie pentru a nu solicita asistență socială a statului, având asigurarea medicală corespunzătoare;

c) sunt înscriși la studii la o instituție de învățământ public sau privat acreditat de statul respectiv, inclusiv în învățământul profesional, și au o asigurare medicală corespunzătoare, asigurând statul respectiv printr-o declarație sau altă modalitate că au suficiente resurse financiare pentru ei și membrii săi de familie de a nu apela la sistemul de asistență socială pe durata șederii lor;

d) sunt membri de familie ai unui cetățean al UE care îndeplinește condițiile de la punctele (a), (b) sau (c).

Libera circulație a forței de muncă permite diminuarea somajului pentru anumite regiuni din unele state și diminuează deficitul de personal în altele, de asemenea, creează posibilitatea unor cetățeni de a obține venituri mai mari.

4. Uniunea Economică și Monetară - caracterizată prin faptul că țările formează o piață unică prin unificarea politicilor economice, comerciale, fiscale, legislative, inclusiv este introdusă

moneda unică. La aceasta etapă este realizat un transfer major de atribuții de la instituțiile naționale la cele supranaționale, cum ar fi Parlament, Comisii, Curtea de Justiție, Curtea de Conturi etc., care nu numai coordonează, armonizează activitățile guvernelor țărilor membre, dar și au dreptul de a lua decizii în numele uniunii. Această formă de integrare presupune un grad ridicat de armonizare, chiar și unificare a politicilor economice sectoriale, a sincronizării politicilor macroeconomice și bugetar-fiscale a statelor participante. Într-adevar, pentru a introduce o monedă unică sunt necesare un set de măsuri complexe de uniformizare a economiei țărilor membre. Astfel, uniunea monetară reprezintă cel mai avansat nivel de integrare economică ce exclude riscurile unor cursuri valutare flotante, pericolul unor „războaie” comerciale determinate de devalorizarea monedelor, reduce costurile tranzacționale, determină stabilitatea relațiilor economice internaționale, apar noi posibilități de cooperare etc. În același timp, pot fi atestate și anumite posibile carențe cum ar fi: pierderea suveranității politicii monetare a statelor și astfel a unei flexibilități mai mari, costuri mai mari economice și sociale ale unor state ce sunt dezzechilibrate datorită datoriei publice sau deficitului bugetar (ex. Greciei) etc. Așadar, este necesară asigurarea unei omogenități de dezvoltare a țărilor, politici macroeconomice sincronizate pentru a reduce asemenea riscuri. Constatăm ca nu toate țările UE au adoptat moneda unică, deoarece nu sunt întrunite toate cerințele și procesul de integrare este realizat cu două viteze. Un exemplu de Uniune Economică și Monetară poate servi Uniunea Europeană, începând cu anul 1999, momentul lansării monedei comune - euro.

5. Uniunea Politică - cea mai înaltă formă de integrare ce poate fi atestată. Astfel, integrarea se manifestă nu numai pe dimensiunea economică, dar și pe cea politică, fiind creat un subiect al relațiilor internaționale ce exprimă voința unică a tuturor subiecților uniunii. Din punct de vedere instituțional, aceasta ar avea forma unei federății în cadrul căreia statele ar fi subiecți. Această formă de organizare nu este încă realizată și constituie, din punctul de vedere al mai multor experți, o posibilă cale de dezvoltare al UE.

Primele forme ale integrării economice - Zona de Liber Schimb, Uniunea Vamală, Piața Comună - se referă la integrarea piețelor într-un cadru de colaborare interstatală, iar formele ulterioare - Uniunea Economică și Monetară sau Uniunea Politică - se raportează mai mult la integrarea politicilor. Cu toate acestea, trebuie menționat ca această corespondență nu este una categorică, astfel la nivelurile inferioare de integrare se aplica într-o anumită formă și unele politici rudimentare comune, de ex., politici comerciale pentru Uniunea vamală. Prin urmare, orice chestiune va fi atribuită organelor supranaționale doar în cazul în care statele membre nu o vor putea soluționa eficient de sine stătător.

Guvernele naționale au anumite avantaje față de instituțiile integraționiste cum ar fi:

- diferențele de necesități și preferințe vor fi luate mai bine în considerație, iar responsabilitatea va fi mai mare;
- se atestă o libertate mai mare a inovațiilor, concurența dintre jurisdicții poate evidenția cele mai bune soluții.

1.3. Instrumentele și procesul integrării economice internaționale

Toate formele de integrare reduc libertatea de acțiune a politicilor statelor membre și în același timp apare necesitatea coordonării, armonizării activității acestora. Există următoarea ierarhie de cooperare în domeniul politicilor:

- Informarea - țările se obligă să se informeze reciproc despre scopurile și politicile pe care intenționează să le urmeze. Aceste informații pot determina partenerii să-și modifice politicile pentru a nu admite apariția unor bariere în relațiile dintre ele. Totuși, aceștia au deplină libertate suverană de a acționa cum consideră mai potrivit.

- Consultarea – țările se vor informa reciproc despre politicile ce intenționează să le implementeze, dar, în același timp, vor solicita opinia și vor examina argumentele partenerilor săi. Prin analiza comună și examinarea diferitor viziuni se vor promova eventual

politici mai coerente. Mai mult, această modalitate de interacțiune permite tuturor celor implicați examinarea, analiza unor practici noi, eventual mai bine. Deși guvernele naționale sunt independente în adoptarea deciziilor, totuși, indirect, competențele acestora datorită consultării pot fi diminuate.

- Coordonarea - țările sunt obligate să negocieze, dar și să ajungă la un acord comun cu privire la ce acțiuni trebuie de întreprins pentru asigurarea unei coerențe a politicilor. Coordonarea poate avea mai multe forme: de la armonizarea reglementărilor, când sunt stabilite obiectivele, iar modalitățile de realizare, deși nu sunt identice, ar fi compatibile, astfel fiind asigurată o convergență a acestora, până la adoptarea unor reglementări similare. Coordonarea nu presupune modalități de sancționare în caz de neexecutare, ele totuși diminuează din competențele naționale prin responsabilitate binevolă, amiabilă.

- Unificarea presupune excluderea instrumentelor naționale și înlocuirea cu unele comune pentru întreaga comunitate, fie adoptarea de către fiecare stat membru a unor reglementări absolut identice. Prin urmare, competența națională de adoptare a politicilor este anulată și transferată către comunitate.

Trebuie de evidențiat că există o relație inversă dintre nivelul formelor și instrumentelor integrării pe de o parte și competența națională pe de altă parte. Astfel, se vor selecta acele instrumente ce nu afectează suveranitatea statelor și numai în cazul când problemele nu pot fi soluționate pe cont propriu, acestea vor fi transferate instituțiilor comunitare. Prin urmare, putem constata că pentru realizarea formelor mai simple de integrare se vor aplica instrumente de integrare cu un grad mai scăzut de obligativitate și, din contra, la niveluri mai superioare de integrare se vor aplica mai frecvent instrumente orientate spre unificare. Pe măsură ce are loc trecerea prin diferite forme de integrare, tot mai multe competențe vor fi transferate către uniune, implicând pierderea autonomiei naționale. De exemplu, pentru o zonă de liber schimb cooperarea poate începe cu consultații în privința tarifelor referitor la țările

terțe, armonizării acestora și, la sfârșit, sa fie unificate și adoptate taxele vamale externe comune, asigurând o evoluție de la zona de liber schimb spre uniunea vamală.

După cum am observat, procesul de integrare este un proces complex, cu mai multe etape și are caracter evolutiv. Vom examina în continuare cauzele și modalitățile integrării economice, factorii ce determină acest proces. Astfel, integrarea economică internațională poate fi examinată pe două dimensiuni: în profunzime și lărgime, fiecare având anumite avantaje și dezavantaje posibile.

Integrarea în profunzime include aspecte de creștere a gradului de interdependență dintre state, stabilirea domeniilor noi în care statele colaborează. Acest aspect al integrării merită a fi examinat prin abordarea cost–beneficiu a economiei instituționale și a economiei afacerilor.

Abordarea cost–beneficiu depinde de evaluarea avantajelor și dezavantajelor ca urmare a trecerii de la un nivel de integrare inferior la altul superior și în ce măsură veniturile vor prevala asupra costurilor. Prin urmare, țările care au aspirații de aderare la o anumită zonă de integrare își fac o alegere în cazul unui beneficiu net. Același lucru se referă și în cazul când se examinează oportunitatea de a avansa la alt nivel superior de integrare.

Beneficiile la etapele mai inferioare de integrare provin din alocarea mai eficientă a resurselor, a unei concurențe mai intense, ca urmare a unei piețe lărgite și respectiv a stimulării inovației.

Deși există avantaje, există și anumite dezavantaje caracteristice etapelor inferioare de integrare cum ar fi:

- riscul de faliment al agenților economici din sectoare mai puțin competitive ca urmare a creșterii competitivității;
- riscul apariției unor probleme structurale în economie;
- riscul de creștere a șomajului din sectoare mai puțin competitive, ca urmare a imposibilității protejării acestora de concurenții străini.

În etapa superioară, eficiența politicilor va fi determinată de costuri mai mici de implementare a politicilor, ca urmare a efectului

economiei de scară, scăderii costurilor tranzacționale pentru realizarea activităților economice internaționale datorită monedei comune.

Totuși, se atestă și anumite costuri ce sunt determinate de necorespunderea politicilor economice cu preferințele sau tradițiile naționale din cauza pierderii autonomiei decizionale, se reduce diversitatea politicilor aplicate, astfel sunt testate mai puține soluții și respectiv este mai puțin posibil a dezvolta inovații. De asemenea, trebuie evidențiat faptul că beneficiile dintre state nu sunt repartizate uniform, astfel unele state vor beneficia mai mult, iar altele mai puțin.

Abordarea economiei instituționale se manifestă prin examinarea a două aspecte. Primul are ca obiectiv explicarea cauzelor formării instituțiilor interstatale, explicând că realizarea politicilor de către acestea sunt mai eficiente decât la nivelul guvernelor naționale. Al doilea aspect este de a explica motivele datorită cărora instituțiile interstatale se dezvoltă și prin aceasta avansarea integrării economice internaționale. Condiția minimă pentru crearea unei instituții supranaționale este existența unei balanțe pozitive a costurilor și beneficiilor pentru țările participante. Trebuie evidențiat că avantajele apartenenței unei comunități ce asigură unele beneficii exclusive membrilor săi ar fi: piața comună de desfacere, moneda unică cu excluderea riscului instabilității cursului valutar etc.

Abordarea economiei afacerilor se caracterizează prin asocierea procesului de integrare economică internațională cu procesul de fuzionare a mai multor companii pentru a crea una mai mare. Acest proces este similar cu cazul în care costurile tranzacționale pe o piață sunt prea mari, atunci este mai avantajoasă „internalizarea” acestor activități în cadrul unei companii integrate. Astfel, această abordare teoretică prin prisma firmelor multinaționale creează o serie de efecte cum ar fi competitivitate mai mare, un transfer de cunoștințe pe intern, acces la tehnologiile noi și dezvoltarea mai intensă a inovațiilor.

Integrarea prin lărgire se manifestă prin examinarea oportunității oricărei comunități de a include state noi în componența sa, precum și examinarea statelor a oportunităților de integrare în cadrul comunităților. Acest proces poate fi examinat la fel prin prisma cost-beneficii, a economiei instituționale și a economiei afacerilor.

Abordarea cost-beneficii se manifestă prin faptul că decizia oricărei țări de a se integra sau nu cu o comunitate, se bazează pe aprecierea beneficiilor și a costurilor pentru aceasta țară și va fi favorabilă în cazul când se atestă un beneficiu net. În același mod, decizia comunității referitor la acceptarea sau nu a unui nou membru se va baza pe principiul avantajului net al tuturor țărilor membre. Beneficiile sunt determinate de o piață lărgită, respectiv oportunități mai mari de colaborare, a efectului de scară, a poziției mai bune a comunității în raport cu alte state și comunități. În același timp, numărul mare de state membre ale comunității determină o complexitate mai mare a negocierii, dificultăți în găsirea unor soluții ce ar fi acceptate de toate părțile, riscul mai mare al apariției unor blocaje. Se consideră o strategie mai bună aderarea unui grup relativ redus de țări, dar relativ omogen din punct de vedere economic, social, cultural etc. Ulterior, procesul de lărgire va fi mai facil, având principii clare pentru alte țări ce aspiră să adere.

Abordarea economiei instituționale este axată pe argumentarea formării, divizării și unificării statelor. Tendința de integrare prin această prismă este determinată de dimensiunile optime teritoriale și administrative pentru prestarea serviciilor publice, fapt ce ar determina efectul de scară și eficiență. Trebuie evidențiat faptul că comunitățile performante devin un pol de atracție pentru țările non-membre datorită faptului că acestea suportă pierderi considerabile din cauza neaccederii, mai ales aceasta este caracteristic țărilor mici. Un exemplu poate servi aderarea țărilor AELS la comunitatea europeană, astfel se atestă efectul domino de aderare. La momentul actual, țări din regiunea Balcanilor de Vest, Moldova, Ucraina sunt în orbita Uniunii

Europene de atracție datorită avantajelor economice și performanțelor de reglementare instituțională.

Abordarea economică a afacerilor se manifestă asemenea multinaționalizării companiilor prin fuziune și achiziții. Întreprinderile care obțin statutul de companii transnaționale pot fi comparate cu crearea și extinderea unei comunități, iar companiile obișnuite sunt comparabile cu țările care își dezvoltă propriile relații internaționale. Companiile ca și țările care au devenit puternice prin fuzionare limitează opțiunile strategice ale concurenților slăbiți și impun o relație de dependență a acestora, inclusiv eventual de preluare. Similar, după cum o companie mai mare preia una mai mică, va impune noi subdiviziuni modului său de organizare a businessului și proceselor, așa și comunitatea impune obligația ca toți membrii săi să adopte reglementarea comună. Aceasta determină costuri tranzacționale mai mici, dar și furnizarea bunurilor publice mai calitative și (sau) mai ieftine. Într-adevăr, în condițiile actuale, statele europene nu pot face față concurenței altor state mari cum ar fi SUA sau China, decât prin integrare, crearea unei piețe comune, valorificarea efectelor de sinergie.

1.4. Consecințele integrării economice internaționale

Procesul de integrare economică internațională nu este unul univoc, există mai multe viziuni pro și contra. Elocvent în acest sens este Brexit care în anul 2021 a căpătat contururi reale. Prin urmare, fiecare stat examinează toate beneficiile, dar și costurile caracteristice procesului integraționist. În continuare, vom examina dezavantajele integrării prin prisma comerțului, astfel multe țări protejează producătorii interni de concurența străină prin multiple restricții tarifare, precum și cele netarifare. Există mai multe argumente în favoarea restricțiilor la import, dintre care putem evidenția:

- Independența economică. O țară trebuie să fie independentă în privința asigurării cu mărfuri strategice, mai ales în condiții de situații excepționale, cum ar fi produsele farmaceutice în condiții de pandemie.

- Promovarea așa-numitelor industrii incipiente. Companiile noi din sectoarele în formare nu pot fi competitive cu producătorii externi și trebuie protejate.

- Protecția împotriva mărfurilor la preț de dumping, atunci când acestea sunt realizate de către anumiți concurenți externi nelocali.

- Sporirea ocupării forței de muncă. Protecția pieței locale poate orienta cererea internă către mărfurile autohtone, astfel va crește rata de angajare a forței de muncă.

- Diversificarea structurii economiei naționale. Datorită barierelor comerciale mai multe sectoare economice pot fi competitive, iar o economie diversificată este mai sustenabilă.

- Echilibrarea balanței de plăți. Barierele pentru mărfurile de import îmbunătățesc balanța de plăți și implicit mențin stabilitatea monedei naționale.

Există și anumite argumente referitor la necesitatea stabilirii restricțiilor la export:

- ✓ produsele sofisticate cu posibilă utilizare militară, tehnologiile avansate nu trebuie să fie exportate către state ce ar putea constitui un pericol militar și economic;

- ✓ exportul de materie primă nu permite menținerea acesteia în țară și prin valorificarea ei să fie obținută o valoare adăugată mai mare.

Cu toate acestea, conform teoriei neoclasică, politica protecționistă are efecte negative majore și pentru a le exclude este necesară promovarea comerțului liber. Astfel, cele mai importante avantajele ale comerțului liber sunt:

- alocarea mai eficientă a factorilor de producție, iar fiecare țară se va specializa în conformitate cu principiul avantajului relativ;

- asigurarea cerințelor consumatorilor la un nivel mai înalt calitativ și mai avantajos după preț;

- procesul de producție mai eficient datorită economiei de scară și a concurenței mai intense pe o piață extinsă.

După cum am menționat, statele pot asigura liberalizarea comerțului prin crearea uniunii vamale. Aceasta presupune existența unui comerț liber între parteneri și protejarea uniunii în fața țărilor terțe. Efectele creării uniunii vamale au fost studiate de Viner care a introdus noțiunea de creare și deturnare de comerț.

Crearea de comerț se manifestă când cererea de la produsul intern, scump și protejat prin bariere tarifare și netarifare, este orientat spre produsul mai ieftin din țara parteneră comunitară, astfel transferându-se de la producătorul mai puțin eficient la altul mai eficient. Deturnarea de comerț se manifestă când importurile de la producătorul mai eficient (ieftin), din afara uniunii vamale, este substituit cu importurile de la un producător mai puțin performant, cu costuri mai ridicate din uniune, care devine mai competitiv datorită impunerii unor taxe vamale protecționiste comunitare. Prin urmare, decizia de a adera sau nu la o anumită uniune vamală trebuie să examineze aceste fenomene contradictorii.

Tema 2. DEZVOLTAREA UNIUNII EUROPENE

Obiective:

- *Să cunoască evoluția ideii de Uniune Europeană*
- *Să cunoască principiile formării Uniunii Europene*
- *Să cunoască modelele de integrare economică internațională*
- *Familiarizarea cu tratatele Uniunii Europene*

2.1. Evoluția ideii de Uniune Europeană

Ideea de integrare își are originea din antichitate și este caracterizată de evoluția civilizației elene, prin crearea a unor legături similare cu cele actuale de confederație, dintre polisurile plasate în diferite regiuni, dar și printr-un comerț bine dezvoltat. În perioada Imperiului Roman, teritoriile Europei (dar nu numai) au fost unificate prin metode militare, fiind asigurat un nivel înalt de integrare economică, fiscală, culturală etc. Astfel, din cele mai vechi timpuri, deși cu modalități diferite, procesele integraționiste au fost răspândite și pe teritoriul european.

În perioada Evului mediu timpuriu, statele și respectiv piețele europene au fost foarte fragmentate. Astfel, datorită modelului economic feudal, toate regiunile au devenit în mare măsură independente economic. Abia în sec.XII, odată cu relansarea dezvoltării orașelor, capătă amploare și comerțul internațional, fiind cu precădere a mărfurilor de lux. Totuși, acest proces a avut de înfruntat nenumărate obstacole tarifare și netarifare cum ar fi: unități de măsură și monede diferite, mijloace primitive de transport, politică economică mercantilistă etc. Circulația forței de muncă era foarte limitată, dreptul de deplasare avea doar clasa dominantă. Deși circulația capitalului era liberă, totuși, existau impedimente datorită sistemului monetar fragmentat. În același timp, circulația banilor era determinată de tranzacții comerciale, dar și din împrumuturi acordate pentru a acoperi cheltuielile militare ale statelor partenere.

Odată cu revoluția franceză a fost realizată integrarea economiilor locale într-o economie națională prin lichidarea tuturor legilor care împiedicau libera circulație a mărfurilor, a fost introdus

un sistem unitar de măsurare comun, eliminate taxele vamale interne și transferul unificate în raport cu alte state. De asemenea, este promovată o politică protecționistă pentru a proteja piața internă. Aceste reforme au avut caracter național. Astfel, integrarea economică a fost stimulată pe plan intern, dar a determinat fortificarea barierei orientate spre exterior. Totuși, în perioada regimului lui Napoleon, datorită armelor, hotarele au fost extinse, făcându-se încercări ca principiile caracteristice pieței franceze să fie extinse, fiind mai mult un proiect politico-militar decât economic. Cu căderea acestui imperiu, s-a prăbușit și acest sistem continental.

Perioada anilor 1815-1914. În prima etapă, comerțul internațional european era determinat în mare măsură de specializarea intersectorială, fapt determinat de diversele tehnologii ce apar în țările europene și avantajele competitive diferite. La mijlocul sec. XIX, comerțul, migrația și circulația capitalului sunt considerabil liberalizate. Totuși, procesele economice sunt diferite. Astfel, Marea Britanie promova în relațiile economice internaționale principiul liberalismului, iar alte state precum Germania, Italia, fiind formate mai târziu, erau axate pe integrarea economică națională după care a fost realizată și cea politică. În această perioadă s-au întreprins și unele tentative de integrare europeană pe anumite domenii. Astfel, instituirea Uniunii Monetare Latine avea ca scop integrarea monetară internațională datorită monedei francului francez la care au aderat Belgia, Italia, Elveția, iar mai târziu Grecia și Spania. Această construcție, însă, nu a devenit funcțională. De asemenea, în 1860 a fost semnat un tratat bilateral comercial dintre Franța și Marea Britanie, fiind introdusă clauza națiunii celei mai favorizate, noțiune utilizată și actualmente care presupune relații comerciale favorizate. Însă, deja în anii 1870, în Europa se atestă o criză economică gravă. Este perioada războiului dintre cele mai mari forțe economice și politice continentale - Franța și Germania, apar și alte conflicte, stimulând apariția unor politici protecționiste și naționaliste. Comerțul are ritmuri modeste de creștere și contrar măsurilor protecționiste schimbările economice

nu au regresat, dar nici nu a fost valorificat potențialul existent la acel moment.

Ulterior, au prevalat factorii favorabili integrării cum ar fi: specializarea sectorială, economia de scară, precum și utilizarea transportului feroviar care a redus considerabil din costuri, dar a determinat și un timp mai redus pentru transport. Migrația internațională la nivel european a antrenat în special lucrători sezonieri din țările limitrofe mai sărace spre cele mai dezvoltate, încât sute de mii de lucrători preponderent agricoli din Europa Centrală și din Est lucrau în Germania, de exemplu. Așadar, în perioada respectivă se atestă un nivel de liberalizare destul de înalt. Un nivel înalt de dezvoltare se constată și în sectorul financiar pe dimensiunea internațională, astfel stocul de investiții străine în 1913 au întrecut PIB al țărilor europene, iar fluxurile anuale de investiții străine directe s-au ridicat peste 5% din PIB. Totuși, trebuie evidențiat că numai 25% din ieșirile de capital erau orientate spre alte state europene, iar stabilitatea relațiilor monetare internaționale era determinată de utilizarea etalonului de aur.

La începutul sec. XX, pentru prima dată în istoria modernă europeană sunt realizate politici comune datorită instituirii unor instituții internaționale. Astfel, a fost creată Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (1865) și Uniunea Poștală Universală (1874), care au avut ca obiectiv armonizarea reglementărilor naționale referitor la tarife, reglementarea și coordonarea activităților. Totuși, cooperarea și coordonarea se atestă numai în unele domenii și nu devine un fenomen general și durabil.

Perioada anilor 1914-1945. Odata cu începutul primului război mondial, intervin schimbări majore în țările europene referitor la relațiile economice internaționale, considerându-se că dependența economică față de alte state constituie o vulnerabilitate din punct de vedere militar. În consecință, aceste relații au avut de suferit, se atestă un proces chiar de dezintegrare. Comerțul internațional a fost afectat, în primul rând, datorită necesității de a reține produsele cu caracter strategic și, în al doilea rând, datorită problemelor de logistică în condiții de război. Unii partenerii

economici au devenit state inamice, iar comerțul internațional a scăzut cu jumătate până la perioada de la război. A avut de suferit enorm și circulația factorilor de producție, inclusiv migrația forței de muncă.

Capitalul era restricționat în cadrul frontierelor naționale datorită restricțiilor în condițiile de război și se limita doar la asistența financiară acordată la nivel guvernamental țărilor aliate, astfel acesta a ajuns la 20% față de perioada de până la război. Statul a intervenit în toate domeniile economice, organizându-le în condiții de război. Acordurile încheiate între statele aliate includeau doar domenii restrânse, ce aveau doar obiective militare în vizor. După terminarea războiului și semnarea Tratatului de pace de la Versailles, situația nu se îmbunătățește considerabil datorită apariției mai multor state noi cu interese contradictorii, fapt ce a contribuit la majorarea considerabilă a barierelor vamale. Totuși, au fost întreprinse anumite acțiuni ce ar contribui la cooperarea internațională, fiind depuse eforturi în privința creării unei uniuni vamale ale țărilor fostului Imperiu Habsburgic, precum și inițiativa în cadrul Conferinței de la Geneva din 1927 privind comerțul liber, însă acestea nu au devenit funcționale.

Liga Națiunilor a fost creată în 1920 și a avut ca obiectiv principal asigurarea păcii în Europa, dar au fost incluse și obiective economice și sociale, demonstrând rezultate modeste. Un alt exemplu de creare a unor instituții internaționale poate fi considerată crearea în 1930 a Băncii pentru Plăți Internaționale, o societate mixtă a băncilor centrale din Europa. Sistemul monetar a fost afectat datorită faptului că etalonul de aur a fost eliminat și a urmat o perioadă de devalorizare a monedelor naționale, în cazul unor țări cum ar fi Germania și Ungaria chiar hiperinflație, fapt ce a afectat major situația economică a acestor țări. Pentru a depăși criza economică, guvernele intervin frecvent în economie, devin actori importanți prin cheltuieli mai mari bugetare (conceptia lui Keynes). Deja în perioada celui de al doilea război mondial se atestă o oarecare integrare economică între membrii aceluiași bloc militar.

2.2. Formarea Uniunii Europene

Procesul de integrare modern a fost lansat după cel de al doilea război mondial. Un factor important, mai ales în prima etapă, a fost crearea unor conexiuni pe diferite domenii, creșterea interdependenței, încât să nu fie posibilă apariția unei noi conflagrații în Europa. La nivel mondial intervin schimbări majore, punându-se fundamentele economiei moderne în cadrul Convenției de la Bretton Woods. Se stabilește convertibilitatea monedelor naționale prin fixarea ratelor de schimb față de dolar, au apărut instituții noi ca FMI (Fondul Monetar Internațional) și Banca Mondială (BIRD), care aveau ca scop reglementarea stabilității monetare internaționale și asistența financiară și tehnică a țărilor în curs de dezvoltare. Coordonarea monetară a avut rezultate relativ bune pe parcursul a câtorva decenii, deși în anii '70 acest sistem nu era funcțional. Astfel, cursurile valutare sunt liberalizate și determinate de cerere și ofertă, cu posibilitatea intervenției instituțiilor naționale de reglementare pentru menținerea stabilității monedei naționale prin intervenții pe piață. Liberalizarea comerțului a fost realizat de către GATT (Acordul General pentru Tarife și Comerț) în 1947, ulterior, din 1995 se acceptă o denumire nouă - OMC (Organizația Mondială a Comerțului).

Subcontinentul european după cel de al doilea război mondial a fost divizat în două părți pe criterii politice și economice - blocul de Est și de Vest. În 1948 a fost creată Organizația Europeană de Cooperare Economică - OECE - pentru a gestiona ajutorul american acordat la reconstrucția țărilor europene distruse după război. Acest proiect a fost propus pentru țările atât din Est, cât și din Vest, dar nu a fost acceptat de Uniunea Sovietică. Acest proiect a fost un cadru favorabil pentru crearea unei platforme de integrare datorită acordării resurselor financiare în valoare totală de 13 mlrd \$.

Procesul integrării se manifestă prin crearea instituțiilor internaționale. În acest sens, putem menționa două modele: *Organizația supranațională* care este un organ ce elaborează și implementează politici și pregătește deciziile pe cont propriu și în care reprezentanții guvernelor naționale adoptă decizii prin regula

majorității, fie simplă sau calificată, sau sunt instituții cu emanație strict comunitară; *Organizația interguvernamentală* care dispune de un mic secretariat și în care reprezentanții guvernelor adoptă decizii în unanimitate.

Calea supranațională a fost propusă de Jean Monnet pentru a dezvolta o colaborare între Franța și Germania, iar la 9 mai 1950 ministrul francez de externe Schuman a prezentat un plan ce integrează instituțiile acestor țări. Datorită interesului pentru acest proiect au fost acceptate și alte state ale Beniluxului (Belgia, Olanda, Luxemburg) și Italia. Marea Britanie a avut rezerve în privința modelului supranațional, fiind adept al modelului interguvernamental și nu a acceptat să adere. Aceasta se explică prin parteneriatul strategic transatlantic cu SUA și cu statele care au un istoric comun al Imperiului Britanic.

Astfel, deja în anul 1952, prin Tratatul de la Paris, a fost înființată CECO - Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului. La această organizație pe lângă Franța și Germania au aderat și țările Beniluxului – Belgia, Olanda, Luxemburg, dar și Italia. Prima structură creată a inclus o coordonare între aceste state a unor domenii cu mărfuri strategice, ce pot avea o aplicare dublă – civilă, dar și militară. Caracterul supranațional se manifestă prin atribuirea CECO a unor drepturi obligatorii de executat pentru statele membre. Trebuie de evidențiat că procesul de integrare nu a fost orientat strict pe dimensiunea economică, fiind luate în considerație și alte domenii cum ar fi cel politic și militar. S-au efectuat negocieri și chiar au fost ratificate tratatele de creare a CEA (Comunitatea Europeană de Apărare) și a Comunității Politice Europene (CPE), însă nu au fost adoptate în Parlamentul Franței. Deci, putem constata că societatea europeană, la acel moment, nu era pregătită pentru a se integra multidimensional. Astfel, integrarea europeană a fost din nou orientată spre domeniul economic care s-a dovedit a fi mai prolific și ca rezultat, în 1957 a fost semnat tratatul de la Roma, fiind creată Comunitatea Economică Europeană (CEE), precum și Euroatomul. Acest tratat avea ca obiectiv crearea unei piețe comune, armonizarea politicilor economice în măsura în care să permită

dezvoltarea ascendentă a tuturor economiilor țărilor membre, să determine efecte de sinergie ca urmare a colaborării multilaterale și să valorifice noi oportunități.

Prin acest tratat a fost creată o piață comună bazată pe libera circulație a bunurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor.

Scopurile majore ale CEE și ale pieței comune erau:

- transformarea condițiilor de comerț și de fabricație pe teritoriul celor șase țări membre;

- un pas către o unificare politică mai strânsă a Europei.

Obiectivele specifice ale CEE pot fi clasificate astfel:

- să pună bazele unei „uniuni tot mai strânse” între națiunile Europei;

- să asigure progresul economic și social al țărilor membre prin acțiuni comune în vederea eliminării barierelor din calea comerțului și a altor bariere dintre acestea;

- să îmbunătățească condițiile de viață și de muncă ale cetățenilor lor;

- să asigure relații comerciale echilibrate și concurență echitabilă;

- să reducă diferențele economice și sociale dintre diferite regiuni ale CEE;

- să elimine treptat restricțiile privind comerțul internațional prin intermediul unei politici comerciale comune;

- să respecte principiile Cartei ONU;

- să folosească în comun propriile resurse în vederea menținerii și consolidării păcii și a libertății și să apeleze la alte popoare din Europa, care împărtășesc acest ideal, alăturându-și eforturile.

După cum observăm, cele mai multe obiective au caracter economic, dar sunt expuse și cele politice, în mod deosebit cele referitor la menținerea păcii și neadmiterii izbucnirii unor noi conflicte militare.

Calea interguvernamentală a fost inițiată și promovată de Marea Britanie, fiind urmată și de alte țări ale Europei de Vest -

Austria, Elveția, Portugalia, Danemarca, Norvegia și Suedia, astfel fiind creată Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS) în 1960, având obiective mai puțin ambițioase referitor la integrare. Totuși, trebuie evidențiat că rezultatele economice ale AELS s-au dovedit a fi mai modeste decât ale Comunității Europene și ca rezultat mai mulți membri AELS au abandonat această organizație și au aderat la CE, fapt care a demonstrat în mod practic că modelul supraguvernamental s-a dovedit, cel puțin în Europa, a fi mai eficient decât modelul interguvernamental. Acest proces a fost facilitat de Crearea Spațiului Economic European, semnat și ratificat în anul 1992 care a contribuit la fuziunea CE și AELS într-o piață unică.

Reglementarea juridică a Comunității Europene a evoluat și inițial au fost trei tratate de înființare a organizațiilor: CECO - Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului, CEEA - Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și CEE - Comunitatea Economică Europeană. Chiar în prevederile Tratatului de la Roma din 1958, două instituții, și anume, Parlamentul și Curtea de Justiție, devin responsabile pentru toate organizațiile, ca deja în anii '60, odată cu tratatul de la Bruxelles, și alte instituții executive să fuzioneze. Astfel, se formează o structură instituțională unică pentru toate organizațiile, iar CEE ocupă o poziție dominantă între acestea, fiind creată Comunitatea Europeană. Acest tratat a fost în permanență ajustat la noile realități și oportunități de integrare în spațiul european. Prin urmare, dezvoltarea Comunității Europene este caracterizată printr-un permanent proces de adâncire a integrării, prin aprofundarea colaborării în domeniile convenite anterior, dar și lărgirea sferei de conlucrare în domenii noi. Dacă la prima etapă a fost creată uniunea vamală, ulterior piața comună, treptat obiectivele devin și mai ambițioase prin crearea uniunii economice, instituirea unor politici comune, coordonarea unor politici naționale. Aceste procese au avut o dinamică diferită. Uniunea vamală pentru majoritatea ramurilor economice a fost constituită deja la începutul anilor 1970, integrarea politicilor a fost mai dificilă, fiind posibilă în etapa inițială numai în domeniul

comercial și agricol. Criza petrolului de la mijlocul anilor 1970 a înghețat procesul de integrare, fiind relansat în perioada de ascensiune economică, odată cu stabilirea a noi obiective de integrare a politicilor.

Prin Actul Unic European, adoptat în anul 1987, au fost unificate tratatele și era prevăzută integrarea piețelor și a politicilor, protecția mediului ambiant, asigurarea coeziunii economice și sociale. Au fost întreprinse măsuri de reducere a volatilității cursului de schimb, fapt necesar pentru introducerea monedei unice. Tratatul de la Maastricht aprobat în 1992 și Tratatul de la Amsterdam aprobat în 1997 au pus bazele Uniunii Europene. Acestea prevedeau colaborarea statelor-membre în domenii noi altele decât cele economice, cum ar fi cele de politică externă și securitate, justiție și afacerilor interne. De asemenea, a fost determinat scopul cel mai principal - a deveni cea mai competitivă economie din lume, fiind bazată pe cunoaștere. Sunt atestate și anumite insuccese, demonstrând caracterul democratic de dezvoltare al UE. Dar, deși, a fost adoptat de Consiliul European în anul 2004 un proiect de Constituție, acesta a fost respins de Franța și Olanda în cadrul referendumurilor naționale. Ca urmare, statele membre au început elaborarea Tratatului de la Lisabona.

Acest tratat a fost semnat în decembrie 2007 și și-a propus ca obiectiv reforma instituțională, includerea unor posturi noi inclusiv cel de Președinte UE. Deciziile sunt luate în unanimitate pentru domenii mai complexe cum ar fi cele de apărare, impozitare și politică externă. În rest, este necesară majoritatea calificată de 55% (15 din 27 țări) și 65% din populație, intrând în vigoare din 2014. Prevederile tratatului au intrat în vigoare de la 1 decembrie 2009. Pe întreaga perioadă de evoluție, UE a dezvoltat „acquis comunitar” și reprezintă întreaga legislație a uniunii.

Trebuie evidențiat faptul că integrarea se realiza nu numai în profunzime, dar și lărgime, astfel numărul țărilor membre UE au crescut treptat în anul 1972. Marea Britanie, Danemarca, Irlanda au părăsit AELS și au aderat la UE, în 1981 a aderat Grecia, în 1986 - Spania și Portugalia, iar în 1995 - Suedia, Finlanda și Austria,

numărul țărilor membre fiind de 15 țări. Odată cu destrămarea blocului sovietic a apărut posibilitatea istorică de reîntregire a Europei pentru prima dată după perioada postbelică într-un cadru comun. Deși țările est-europene erau mult mai slab dezvoltate decât cele occidentale, ele au primit un suport substanțial și în 2004 deja 8 țări est europene - Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria și Slovenia - au aderat împreună cu Malta și Cipru, fiind reparată o nedreptate comisă privind țările din această regiune după cel de al doilea răzoi mondial prin așa-numitul bing bang - marea extindere. După aceasta, în 2007, au aderat Bulgaria cu România, state care nu au reușit să acceadă în primul val. Ultimul stat care a aderat la UE, al 28 la număr la acel moment, în anul 2013, este Croația.

Totuși, procesul de extindere nu este unul liniar, există anumite deficiențe în procesul de integrare, datorită faptului că nivelul de dezvoltare a statelor este diferit, tradițiile, legislația diferă și rezultatele la fel sunt diferite. Astfel, țări cum ar fi Polonia, Cehia, Ungaria sau Slovenia au avut ritmuri ascendente de creștere la începutul perioadei de aderare, în ultimul deceniu excelează România și Polonia, iar Bulgaria este codașă. Mai mult, la 23 iunie 2016, Marea Britanie a efectuat un referendum de ieșire din UE în care cu o majoritate la limită de 51,9% a decis să abandoneze această uniune. Au durat mulți ani de negocieri pentru care a fost necesar de reglementat mai multe subiecte cum ar fi obligațiunile financiare, prevederile comerciale, divergențele cu regiunile Irlanda de Nord și Scoția care au viziuni pro UE ș.a. Abia la 31 decembrie 2020 Marea Britanie a traversat perioada de tranziție și a părăsit oficial Uniunea. Mulți experți consideră că impactul Brexit-ului va fi negativ și va avea efecte negative majore asupra Marii Britanii pe termen mediu și lung, în mod deosebit referitor la domeniul financiar, precum și investițiile corporațiilor internaționale care au ca vizer piața europeană. Cu siguranță, vor fi create impedimente în circulația cetățenilor, va determina provocări pentru învățământul superior referitor la posibilitatea participării în proiecte comune ș.a., legislația comunitară nu va avea supremație asupra legilor britanice

decât în perioada de tranziție și astfel pot apărea divergențe în reglementare.

Prin urmare, la momentul actual sunt 27 țări membre UE, dar constatăm că la un nivel înalt de cooperare sunt și multe alte state vecine inclusiv R. Moldova. R. Moldova nu are perspective clare de aderare, în acest sens mult mai aproape sunt țările Balcanilor de Vest, care și teritorial sunt încercuite de statele UE.

2.3. Tratatul Uniunii Europene

Uniunea Europeană se bazează pe statul de drept. Aceasta înseamnă că orice măsură luată de UE poate fi fundamentată de tratatele care au fost aprobate în mod voluntar și democratic de toate țările membre. De exemplu, dacă un anumit domeniu nu este examinat în tratat, acesta nu poate fi propus ca act legislativ pentru Uniune.

Tratatul este un acord cu forță juridică obligatorie între statele membre ale UE. El stabilește obiectivele UE, regulile de funcționare a instituțiilor europene, procedura de luare a deciziilor și relațiile existente între Uniune și statele membre. Tratatul este modificat pentru a crește eficiența activității UE, pentru a pregăti extinderile viitoare și pentru a include noi domenii de cooperare.

Astfel, în baza tratatelor aprobate, instituțiile UE au posibilitatea de a adopta acte legislative pe care statele membre trebuie să le aplice ulterior.

Cele mai importante tratate sunt:

Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului

Data semnării: 18 aprilie 1951.

Data intrării în vigoare: 23 iulie 1952.

Data expirării: 23 iulie 2002.

Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO) a fost fondată în 1951 (Tratatul de la Paris) de către Franța, RFG, Italia, Belgia, Luxemburg și Olanda pentru a partaja resursele de oțel și cărbune ale statelor membre și avea ca scop, în primul rând, neadmiterea unor noi conflicte militare. Acesta reprezenta

realizarea unui plan elaborat de politicianul francez Jean Monnet și a fost prezentat de ministrul de externe francez Robert Schuman. CECO este instituția care a format ulterior Comunitatea Economică Europeană (redenumită apoi Comunitatea Europeană și, în final, Uniunea Europeană prin Tratatul de la Maastricht). CECO a intrat în vigoare la 23 iulie 1952 și a avut o durată limitată la 50 de ani. În consecință, CECO și-a finalizat activitatea la 23 iulie 2002, iar continuitatea a fost asigurată de Comunitățile Europene (CE).

Prin declarația lui Schuman din 9 mai 1950, denumită mai târziu ca Ziua Europei, s-a propus ca "producția franco-germană de cărbune și oțel în ansamblul său să fie plasată sub o Înalță Autoritate comună, în cadrul unei organizații deschise participării altor țări din Europa". O astfel de inițiativă a avut ca scop creșterea economică și consolidarea păcii între Franța și Germania, state anterior rivale. Cărbunele și oțelul au fost resurse strategice pentru o țară în condiții de război, astfel încât gestionarea în comun a acestor resurse reduce considerabil asemenea riscuri.

Declarația lui Schuman ca urmare a căreia a fost creat CECO a avut diverse scopuri:

- formarea unei Europe unite;
- neadmiterea ideii de război între statele membre;
- încurajarea păcii în toată lumea;
- unificarea Europei despărțite de Cortina de Fier;
- crearea unei instituții supranaționale;
- crearea agenției anticartel;
- crearea unei perspective a pieței unice;
- revitalizarea economiei europene prin stimularea unor procese similare și în alte domenii.

Instituțiile CECO au fost: Înalta Autoritate, Adunarea Comună, Consiliul Special de Miniștri și Curtea de Justiție. Comitetul Consultativ a fost înființat, alături de Înalta Autoritate, și reprezenta o instituție a societății civile. Aceste instituții au fuzionat în 1967 cu cele ale Comunității Europene, cu excepția Comisiei, care a continuat să fie un organ independent până la expirarea Tratatului de la Paris în 2002.

Data semnării: 25 martie 1957.

Data intrării în vigoare: 1 ianuarie 1958.

Tratatul privind crearea Comunității Economice Europene (CEE) și Comunității Europene a Energiei Atomice (CEEA sau "EURATOM") au fost fondate la 1 ianuarie 1958 (tratatele de la Roma) și au fost semnate de către cei șase membri CECO. Tratatul de la Roma sunt în vigoare pe durată nelimitată, spre deosebire de Tratatul de la Paris, care a expirat după cincizeci de ani. Aceste două comunități noi au contribuit la crearea unei uniuni vamale și respectiv a comunității energiei nucleare.

CEE are ca scop constituirea pieței comune bazată pe libera circulație a bunurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor.

Prin urmare, scopurile principale ale CEE au fost armonizarea condițiilor de comerț și de fabricație pe teritoriul statelor membre, precum și perspectiva unei unificări politice a Europei. CEE presupune crearea unei piețe comune, iar țările membre trebuie să realizeze alinierea progresivă a politicilor lor economice, crearea unui spațiu economic unic care ar asigura libera concurență între agenții economici, ar contribui la armonizarea condițiilor ce se referă la comerțul cu produse și servicii, altele decât cele reglementate deja de alte tratate (CECO și EURATOM), interzice aplicarea unor reglementări restrictive și subvențiile de stat care pot afecta comerțul dintre țările membre. Datorită acestui tratat au fost eliminate plafoanele pentru importuri și taxele vamale între statele membre și aprobate taxe vamale comune pentru importurile din țările terțe. Astfel, a fost instituită politica comercială comună, mai mult, acest principiu a fost utilizat și în alte domenii cum ar fi cel agricol sau transporturi.

EURATOM are ca scop utilizarea energiei atomice în scopuri pașnice. Tratatul de la Roma a suferit mai multe modificări, iar în prezent este denumit Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Tratatul de fuziune – Tratatul de la Bruxelles

Data semnării: 8 aprilie 1965.

Data intrării în vigoare: 1 iulie 1967.

Tratatul de la Bruxelles mai este numit și Tratatul de fuziune și a avut ca scop reunirea celor trei instituții executive ale Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO), Comunității Europene a Energiei Atomice () și a Comunității Economice Europene într-o structură instituțională unică. Conform acestui tratat a fost stabilit că Comisia Europeană și Consiliul Uniunii Europene ar trebui să includă Comisia și Consiliul Euratom, precum și Înalta Autoritate și Consiliul CECO, astfel să reprezinte aceste instituții. Deși fiecare comunitate a fost independentă din punct de vedere juridic, totuși, instituțiile au devenit comune. Trebuie evidențiat că anterior Parlamentul European și Curtea Europeană de Justiție au devenit instituții comune. Prin urmare, tratatul de la Bruxelles a avut drept obiectiv crearea unor structuri unice pentru cele trei comunități europene, și anume, Consiliul de Miniștri (organ de decizie) și Comisia Europeană (organ executiv).

Actul Unic European

Data semnării: 17 februarie 1986 (Luxemburg) / 28 februarie 1986 (Haga).

Data intrării în vigoare: 1 iulie 1987.

Obiectivul principal al acestui tratat a fost reformarea instituțiilor, astfel încât să fie posibilă aderarea Portugaliei și Spaniei și să fie facilitat procesul de luare a deciziilor în comunitate, inclusiv în contextul creării unei piețe unice. A fost extins votul cu majoritatea calificată în mai multe domenii în cadrul Consiliului, de asemenea, au fost create modele de cooperare, fapt ce ar crește influența Parlamentului European.

Actul Unic European a revizuit Tratatul de la Roma, a inclus noțiunea de Piață Unică Europeană și Cooperarea Politică Europeană. Deși au fost mai multe inițiative de reformare a UE, abia în 1986 au fost acceptate o modificare a tratatelor originale, fapt ce a permis extinderea competenței instituțiilor comunitare, a fost

inclus în circuit denumirea oficială de Comunitate Europeană, a facilitat procesul de luare a deciziilor etc.

Tratatul de la Maastricht

Data semnării: 7 februarie 1992.

Data intrării în vigoare: 1 noiembrie 1993.

Tratatul privind Uniunea Europeană (numit și Tratatul de la Maastricht) a fost semnat de Consiliul European la 7 februarie 1992 și a pus fundamentul creării Uniunii Europene, ce se manifestă prin crearea Uniunii monetare europene și dezvoltarea unor elemente ale uniunii politice (cetățenie, politică externă comună, afaceri interne), de asemenea, crește rolul procesului decizional al Parlamentului European datorită mecanismului de codecizie. Acest tratat poate fi considerat ca o avansare spre o „nouă treaptă pe calea înfăptuirii unei uniuni tot mai strânse a popoarelor Europei” datorită intensificării procesului de integrare, dar și includerea unor domenii noi neeconomice. Au fost realizate și anumite modificări în tratatul CE și a tratatului EURATOM, fiind constituit cadrul legal al Uniunii Europene. Mai mult, acesta trebuia să constituie un prim pas spre elaborarea și adoptarea unei Constituții a UE, care ar substitui și include toate previziunile tratatelor, dar această perspectivă nu a fost realizată.

Principalul obiectiv al tratatului a fost crearea Uniunii Economice și Monetare, iar accesarea unei țări la această Uniune Monetară era condiționată de criteriile de convergență pentru a nu admite dezechilibre ale monedei unice. Criteriile de convergență se referă la politica financiară, nivelul prețurilor, ale dobânzilor și al cursului de schimb. Astfel, de exemplu, deficitul bugetar trebuie să fie $< 3\%$, iar gradul de îndatorare $< 60\%$ din PIB.

A fost stabilit fundamentul dezvoltării Uniunii pe 3 piloni:

Comunitățile Europene – CE, care are caracter supranațional, de federație. Se referă la Politica agricolă comună, Uniune vamală și Piața internă, Politica în domeniul concurenței, Subvenții de stat, Politică structurală, Politică comercială, Uniunea Economică și Monetară, Cetățenia europeană, Educație și Cultură, Cercetare și Mediul înconjurător, Rețele transeuropene, Sănătate,

Protecția consumatorului, Politică socială, Politica comună de imigrație, Politica în domeniul azilului, Protecția frontierelor.

Politica externă și de securitate comună - PESC, care are caracter interguvernamental-confederație. Se referă la Politica Externă: Cooperare, Menținerea păcii, Observatori electorali și Trupele comune de intervenție, Drepturile omului, Democrație, Asistența acordată statelor terțe; și la Politica de Securitate: Politica europeană de securitate și apărare, Dezarmarea, Aspectele economice ale dezarmării, sistemul european de Securitate.

Cooperarea polițienească și judiciară în materie penală (CPJMP), care are caracter interguvernamental-confederație. Se referă la Traficul de droguri și Traficul de arme, Traficul de carne vie, Terorism, Infrațiuni împotriva minorilor, Crimă organizată, Corupție, coruptibilitate și înșelăciune.

Tratatul de la Amsterdam

Data semnării: 2 octombrie 1997.

Data intrării în vigoare: 1 mai 1999.

Tratatul de la Amsterdam a avut ca scop reformele instituțiilor UE pentru pregătirea extinderii către noile state din estul Europei, fiind modificate tratatele UE și CEE. Tratatul de la Amsterdam a amendat Tratatul de la Maastricht, fără însă a-l substitui. Scopul major a fost de a asigura funcționalitatea instituțiilor UE și după extinderea spre Est. Reformarea profundă a UE a eșuat, însă, a fost necesar de înțeles și alte măsuri cum ar fi, de exemplu, aprobarea unui nou acord - Tratatul de la Nisa sau aprobarea unei noi Constituții Europene, inițiativă ce nu a fost realizată în final. Tratatul a extins drepturile Parlamentului European în sensul coparticipării acestuia la procesul decizional referitor la alte domenii în comparație cu tratatul de la Maastricht.

Astfel au fost incluse următoarele domenii:

- procesul de democratizare;
- politica ocupațională;
- spațiu de libertate, securitate și justiție;

- politica externă și de securitate comună;
- reforma instituțiilor Uniunii Europene;
- relații internaționale.

Tratatul de la Nisa

Data semnării: 26 februarie 2001.

Data intrării în vigoare: 1 februarie 2003.

Tratatul de la Nisa este un tratat care și-a pus ca scop restructurarea instituțiilor UE, pentru ca acestea să poată funcționa eficient și după extinderea masivă cu statele est-europene, astfel, de exemplu, a fost necesară modificarea componenței Comisiei Europene prin includerea a noilor reprezentanți ai țărilor membre precum și redefinirea sistemului de vot în cadrul Consiliului. A fost inclus principiul majorității duble, care cere asigurarea unei majorități calificate, luând în considerație atât numărul de țări, cât și în dependență de numărul populației. Într-un fel, au fost realizate unele ajustări noi pentru a facilita și a asigura echilibrul ca urmare a extinderii.

Tratatul de la Lisabona

Data semnării: 13 decembrie 2007.

Data intrării în vigoare: 1 decembrie 2009.

Datorită faptului că procesul ratificării a unei Constituții pentru Europa a fost ratată, apare necesitatea de examinare a unor noi soluții pentru crearea unui cadru legal favorabil dezvoltării Comunității. Astfel, Declarația de la Berlin pentru aniversarea a 50 de ani de la semnarea Tratatelor de la Roma anunță declanșarea procesului de reformare a tratatelor UE, exprimă solidaritatea statelor membre în privința unor viziuni comune pentru viitor.

Tratatul de la Lisabona, ca și Tratatul de la Amsterdam și cel de la Nisa, este un tratat de amendare și completare a tratatelor existente și cuprinde Tratatul Uniunii Europene și Tratatul privind funcționarea Uniunii și reprezintă tratatele fundamentale de activitate ale UE. Tratatul de la Lisabona se mai numește și de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene. Acesta își propune ca scop

continuarea reformării sistemului juridic al Uniunii, fiind determinat de creșterea considerabilă a numărului de state membre, fapt ce determină necesitatea reformării instituțiilor UE, dar și a modului de luare a deciziilor caracteristic unui sistem comunitar mai complex și pentru ca acesta să fie în continuare funcțional. Prin urmare, au fost acordate noi atribuții Parlamentului European, a fost modificată procedura de vot în cadrul Consiliului European, funcția de președinte al Consiliului European devine permanentă pentru o perioadă de 30 luni cu dreptul de prelungire, substituind sistemul anterior de rotație pentru 6 luni, fapt care ar asigura o continuitate și coerență decizională mai bună.

Tratatul de la Lisabona conferă Uniunii Europene de asemenea titlul de personalitate juridică proprie. Prin urmare, Uniunea poate negocia și semna tratate internaționale în domenii clar definite de competență proprie sau poate deveni membră a unor organizații internaționale. În același timp, statele membre pot semna doar acele acorduri internaționale ce sunt compatibile cu legislația UE. Pentru realizarea acestor activități este introdusă funcția de vicepreședinte al Comisiei Europene (Înalt Reprezentant pentru Politica Externă), un nou serviciu diplomatic al UE.

Tratatul de la Lisabona precizează atribuțiile care îi revin UE, statelor membre și sunt comune UE și statelor membre. Tratatul de la Lisabona este un cadru legal absolut necesar pentru funcționarea eficientă a UE în condițiile unor provocări atât de ordin intern, cât și pe plan extern. Reformele propuse de acesta, în special referitor la instituții și instrumentele de lucru, sunt capabile să asigure buna funcționalitate a UE, chiar și în condițiile de BREXIT sau pandemie globală cum ar fi cea de COVID-19.

Tratatele UE sunt acorduri cu forță juridică obligatorie pentru toate statele membre ale UE și stabilesc obiectivele, regulile de funcționare a instituțiilor europene, procedura de luare a deciziilor și relațiile existente dintre Uniune și statele membre sau alte entități economice și (sau) politice. Tratatele sunt modificate pentru a asigura o mai mare eficiență și transparență a UE, pentru a facilita

aderarea de noi state membre și pentru a introduce noi domenii de cooperare.

Tratatele fondatoare au fost modificate pe măsură ce noi țări au aderat la UE: 2013 (Croatia), 2007 (Bulgaria, România), 2004 (Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia, Ungaria), 1995 (Austria, Finlanda, Suedia), 1986 (Spania, Portugalia), 1981 (Grecia), 1973 (Danemarca, Irlanda, Regatul Unit).

La momentul actual sunt valabile următoarele tratate care au suferit mai multe modificări pe parcurs pentru a corespunde cu provocările și cerințele noi:

- Tratat privind Uniunea Europeană (versiune consolidată 2016);
- Tratat privind funcționarea Uniunii Europene (versiune consolidată 2016);
- Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice (versiune consolidată 2016);
- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2016).

Tema 3. SISTEMUL INSTITUȚIONAL AL UNIUNII EUROPENE

Obiective:

- *Să cunoască cadrul instituțional al Uniunii Europene*
- *Familiarizarea cu activitatea Comisiei Europene și Parlamentului European*
- *Familiarizarea cu activitatea Consiliului European și Consiliului Uniunii Europene*
- *Familiarizarea cu activitatea Băncii Centrale Europene și Băncii Europene de Investiții*

3.1. Cadrul instituțional al Uniunii Europene

Instituțiile guvernamentale sau internaționale sunt entități ce au anumite obiective, instrumente pentru luarea deciziilor, elaborarea, precum și implementarea politicilor, soluționarea litigiilor, furnizează servicii publice. Realizarea activității oricărei organizații presupune stabilirea unui cadru legal, în cazul UE fundamentul reprezintă tratatele în care sunt incluse atribuțiile și responsabilitățile, și asigurarea cu mijloace financiare. Tratatele mai includ regulamente și proceduri pe care instituțiile UE trebuie să le respecte.

Sistemul instituțional al UE este unul inedit, ce evoluează permanent, fiind determinat de procesele de integrare pe de o parte, de provocările și oportunitățile ce apar, pe de altă parte. Așadar, Uniunea Europeană are trăsături caracteristice ale unei organizații confederative, mai ales în perioada inițială de formare, datorită faptului că statele membre au autonomie decizională în multe domenii, dar, în același timp, sunt trăsături specifice ale unei uniuni federale, aspect ce apare tot mai evident datorită procesului de integrare și creșterii autorității instituțiilor UE în elaborarea diferitor politici. Acest proces este în continuă schimbare, statele membre acordând noi atribuții instituțiilor UE, fapt ce ar permite valorificarea optimă a oportunităților de colaborare.

Cadrul instituțional formal al UE este unul destul de complex, format din instituții diferite care au responsabilități diferite, dar și un grad de coordonare destul de intens. Putem evidenția următoarele instituții care au o poziție centrală în această construcție: Consiliul European; Comisia Europeană; Consiliul Uniunii Europene; Parlamentul European; Banca Centrală Europeană (BCE); Banca Europeană de Investiții (BEI); Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE); Curtea Europeană de Conturi (CEC).

De asemenea, există și alte instituții de suport ce facilitează, asigură consultanță, examinează, apără interesele ș.a. cum ar fi: Ombudsmanul European; Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE); Comitetul Economic și Social European (CESE); Comitetul European al Regiunilor (CoR); Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor (AEPD).

Caracteristica generală a instituțiilor europene se manifestă prin faptul că prioritățile generale sunt stabilite de **Consiliul European**, care reunește liderii statelor membre. Aceasta este o platformă pentru a determina noi domenii de colaborare, a examina noi oportunități și a discuta despre provocările și riscurile existente. Prin urmare guvernele naționale își promovează interesele statelor membre în cadrul Consiliului European. Acesta stabilește direcția politică generală a UE, însă nu are putere legislativă și este condus de un președinte, fiind format din șefii de stat sau de guvern și președintele Comisiei.

Comisia Europeană este o instituție ce reprezintă interesele Uniunii, membrii acestora sunt desemnați de guvernele statelor membre după examinarea de către Parlamentul European. Aceasta are trăsături duble de secretariat sau de guvern, fiind ceva intermediar, pregătește și implementează decizii, dar împarte responsabilitățile cu Consiliul UE.

Consiliul Uniunii Europene este organul decizional, fiind compus din miniștrii statelor membre. Componenta acesteia variază în dependență de problemele examinate. Președinția este deținută prin rotație de statele membre.

Parlamentul European este o instituție care reprezintă cetățenii statelor UE și este ales direct de către aceștia, având funcții în domenii cum ar fi aprobarea actelor legislative, aprobarea bugetului, influențarea politicilor, controlul Comisiei Europene.

Elaborarea și adoptarea legislației europene implică activitatea a trei instituții, și anume: Comisia Europeană - care propune actele legislative și Parlamentul, Consiliul UE care le adoptă. Ulterior, Comisia și statele membre le implementează, iar Comisia trebuie să se asigure că legislația europeană este corect aplicată.

Banca Centrală Europeană este o instituție cu un grad înalt de independență și răspunde de politica monetară europeană, menținerea stabilității prețurilor, supraveghează piețele financiare și instituțiile naționale, autorizează emiterea bancnotelor etc. Este o instituție care a apărut pentru a gestiona corect și eficient moneda comună Euro.

Banca Europeană de Investiții finanțează proiectele de investiții care contribuie la realizarea obiectivelor UE, asigură dezvoltarea echilibrată a regiunilor europene, contribuie la coeziunea și convergența atât economică cât și socială. Activitatea sa este caracterizată prin acordarea de credite pentru proiecte care au ca obiectiv dezvoltarea infrastructurii, în mod deosebit cel de nivel european, dezvoltarea IMM, dezvoltarea economiei durabile și verzi, precum și dezvoltarea economică a țărilor candidate sau partenere.

Adoptarea legislației europene determină necesitatea instituirii unui organ suprem care să soluționeze conflictele. Astfel, **Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE)** garantează respectarea dreptului european, aplicarea și interpretarea corectă și consecventă a legislației europene în toate statele membre. Prin urmare, Curtea de Justiție are atribuția de control al dreptului comunitar, a interpretării legislației comunitare și a dezvoltării legislației comunitare. Aplicabilitatea jurisprudenței acesteia este foarte largă, astfel cetățenii țărilor membre UE pot invoca deciziile CJUE în fața instanțelor naționale, iar hotărârile acesteia prevalează

asupra deciziilor pronunțate de instanțele naționale. De asemenea, această instituție are dreptul de a se expune asupra legalității deciziilor aprobate de către alte instituții europene în vederea corespunderii acestora cu tratatele adoptate.

Curtea de Conturi controlează modul de finanțare a activităților Uniunii, modul de gestionare a veniturilor și cheltuielilor. Această instituție efectuează controlul diferitor instituții UE referitor la eficiența utilizării resurselor, precum și a diferitor instituții ale statelor naționale care gestionează resursele comunitare.

Aceste instituții reprezintă nucleul Uniunii Europene, iar alte instituții îndeplinesc multiple funcții complementare care ar asigura funcționarea plinară, formează capacități de a gestiona diferite provocări și situații complexe.

În continuare vom prezenta o succintă caracteristică a acestora.

Ombudsmanul European - investighează plângerile privind insuficienta administrare de către instituțiile și organismele UE. Plângerile pot fi înaintate de cetățeni ai statelor membre, de rezidenți ai statelor UE ori de asociații și întreprinderi din statele UE. Ombudsmanul European va investiga diferite tipuri de administrare deficientă cum ar fi: comportamentul abuziv, discriminare, abuz de putere, nefurnizarea informației sau carențe în a furniza informații, întâzieri nejustificate în prestarea serviciilor sau proceduri incorecte. Ombudsmanul este numit de Parlamentul European pentru un mandat de 5 ani după care acest mandate poate fi reînnoit. Ca instituție independentă nu va primi instrucțiuni din partea vreunui guvern sau a vreunei alte organizații și va prezenta în fiecare an Parlamentului European un raport de activitate.

Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) - are ca scop asistarea în domeniul relațiilor externe a Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și politica de Securitate. Astfel, SEAE este un serviciu diplomatic al UE, orientat spre creșterea eficienței și asigurarea coerenței politicii externe a UE și ca rezultat la creșterea influenței Europei la nivel global, colaborează cu

serviciile diplomatice ale țărilor UE, cu ONU și cu alte organizații internaționale.

Comitetul Economic și Social European - este un organ consultativ pentru Comisia Europeană, Consiliul UE și Parlamentul European, reprezintă societatea civilă, angajatorii și salariații, diferite grupuri socioprofesionale, reprezintă o platformă formală în cadrul căreia sunt expuse diferite puncte de vedere, asigură o societate participativă și democratică. Comitetul include șase secțiuni specializate, care acoperă domenii diferite de responsabilitate. De asemenea, Comitetul este împărțit în mai multe grupuri, și anume – angajatorii, angajații din diverse activități cum ar fi: agricultură, ONG, grupuri de protecție a consumatorilor, grupuri de protecție a mediului și a concurenței, comunitățile științifice și academice.

Comitetul European al Regiunilor - reprezintă autoritățile regionale și locale și constituie un organ consultativ pentru Comisia Europeană, Consiliul UE și Parlamentul European. Membrii Comitetului sunt numiți de Consiliul UE la propunerea statelor membre și cu acordul Comisiei pentru un mandat de patru ani. Comitetul Regiunilor susține interesele autorităților locale și regionale în următoarele domenii cum ar fi: coeziunea economică și socială, sănătatea, ocuparea forței de muncă, educația și cultura, problemele mediului, servicii sociale, infrastructură etc.

Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor (AEPD) - are rolul de a asigura protecția datelor cu caracter personal al cetățenilor. AEPD este o autoritate cu competențe privind siguranța datelor prelucrate de către instituțiile și organele comunitare. Obiectivul general este de a se asigura respectarea dreptului la viața privată a cetățenilor statelor UE când sunt prelucrate datele cu caracter personal sau când sunt elaborate politici noi.

Astfel, pot fi evidențiate trei domenii principale de activitate:

Supravegherea - se manifestă prin monitorizarea procesului de prelucrare a datelor cu caracter personal în instituțiile și organele comunitare. Audiarea și anchetarea plângerilor înaintate de

persoanele ale căror date sunt prelucrate de către instituțiile și organele comunitare.

Consilierea – consultarea instituțiilor UE cu privire la toate aspectele legate de protecția datelor cu caracter personal. Autoritatea va emite avize cu privire la propunerile legislative în acest domeniu, va fi monitorizată dezvoltarea tehnologiei și impactul care îl poate avea asupra protecției datelor.

Colaborarea - asigură cooperarea autorităților naționale pentru protecția datelor, cooperarea cu organismele de supraveghere speciale. Trebuie de evidențiat că sistemul instituțional UE are numeroase agenții specializate și instituții descentralizate ce desfășoară o serie de activități de natură tehnică, științifică, de gestionare etc. Astfel, putem evidenția următoarele instituții - Oficiul pentru Publicații care publică informații despre activitatea Uniunii Europene, Oficiul European pentru Selecția Personalului care are ca scop principal recrutarea personalului pentru instituțiile și organismele UE, Școala Europeană de Administrație care organizează cursuri de formare și perfecționare în diverse domenii pentru personalul instituțiilor UE.

Pentru a asigura eficiența pregătirii și executării politicilor UE este necesară implicarea tuturor părților interesate, proces realizat de comitete. În unele comitete sunt reprezentanți doar experți din partea Comisiei Europene și a statelor membre, în alte cazuri sunt invitați experți din grupe anumite speciale de interes sau din mediul academic. Există anumite tipuri de comitete dintre care putem evidenția: comitete consultative, comitete de gestionare sau comitetele de reglementare care participă la armonizarea legilor naționale.

3.2. Comisia Europeană și Parlamentul European

Comisia Europeană este o instituție specifică comunitară, care a apărut încă la început în cadrul tratatului CECO sub denumirea de Înalta Autoritate, pentru perioada 1958-1987 și are denumirea de Comisie Comunitară Europeană, dar abia după această perioadă este cunoscută cu denumirea actuală. Comisia este

un organ executiv ce se formează din guvern și secretariat și are ca scop promovarea intereselor comunitare, iar reprezentanții acesteia nu promovează interesele statelor de origine. În același timp, aceasta nu se limitează numai la pregătirea deciziilor, dar nici nu îndeplinește rolul complet al unui guvern, deoarece împarte aceste împuterniciri cu Consiliul de Miniștri, de asemenea, pune în aplicare deciziile Parlamentului European și ale Consiliului UE. Comisia Europeană este formată dintr-un colegiu de comisari responsabili pentru anumite domenii, câte unul din fiecare țară a UE. Colegiul este format din președintele Comisiei, opt vicepreședinți (dintre care trei vicepreședinți executivi), Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate și alți 18 comisari, fiecare responsabil pentru un anumit portofoliu. Mandatul Comisiei actuale este până la 31 octombrie 2024. Președintele la momentul actual este Ursula von der Leyen.

Candidatul la președinție și echipa sa sunt nominalizați în cadrul Consiliului European, fiind emanația rezultatelor alegerilor pentru Parlamentul European și a negocierilor ulterioare. Acesta cu echipa, formată din candidații nominalizați ai Comisei Europene, se va prezenta în fața Parlamentului European cu planul său și va răspunde la întrebări, după care va fi supus votului. În cele din urmă, Consiliul European decide, cu majoritate calificată, numirea în funcție a comisarilor. Comisia este responsabilă în fața Parlamentului European.

Președintele definește direcția politică generală ce are un caracter strategic al Comisiei, fapt ce permite comisarilor să formuleze obiectivele strategice și ulterior să elaboreze programul anual de lucru. În același timp, toți comisarilor sunt egali în cadrul procesului decizional, astfel fiind asigurată responsabilitatea colectivă. Competențele decizionale individuale sunt numai în anumite cazuri speciale și pentru aceasta sunt necesare autorizații.

Activitatea Comisiei este asigurată de personal specializat în diferite domenii cum ar fi juriști, economiști etc., care lucrează în cadrul unor direcții ancorate pe un anumit domeniu de activitate. De asemenea, Comisia este reprezentată la ședințele Consiliului

Uniunii Europene (Miniștri) și ale Comitetului Reprezentanților Permanenți (COREPER), aparând interesele UE în raport cu interesele naționale. Activitatea Comisiei Europene presupune realizarea următoarelor procese:

- Inițierea acțiunilor. Comisia Europeană are dreptul la inițiativă și poate propune politici și acte normative. Acestea sunt înaintate spre adoptare Parlamentului și Consiliului.

- Executarea politicilor. Legislația UE atribuie Comisiei responsabilitatea pentru executarea politicilor comunitare, deși în multe cazuri această libertate de exercitare a funcțiilor executive este limitată prin impunerea consultărilor cu comitetele specializate.

- Implementarea bugetului. Această activitate presupune gestionarea diferitor fonduri comunitare cum ar Fondul Agricol, Fondul Regional, Fondul Social, Fondul Coeziune și Dezvoltare. De asemenea, Comisia este autorizată să acceseze credite pentru a investi în domeniul energiei, industriei, a proiectelor de infrastructură ș.a.

- Aplicarea legilor. Comisia Europeană supraveghează implementarea corectă a tratatelor și a deciziilor tuturor actorilor de la nivelul statelor membre până la nivel de companie sau persoană particulară, inclusiv prin solicitarea unor explicații sau chiar stoparea activității din afara cadrului legal, fiind instituite proceduri legale în fața Curții Europene de Justiție.

Prin urmare, principalele activități ale Comisiei Europene sunt:

- protejarea intereselor UE și ale cetățenilor statelor membre cu privire la domenii care nu pot fi abordate în mod eficient la nivel național;

- soluționarea unor chestiuni tehnice prin consultarea experților și a cetățenilor;

- gestionarea politicilor UE și alocarea fondurilor europene;

- stabilirea priorităților de cheltuieli ale UE împreună cu Consiliul și Parlamentul;

- elaborarea bugetelor anuale în vederea aprobării de către Parlament și Consiliu;
- controlul cheltuielilor care sunt verificate de Curtea de Conturi;
- garantarea respectării legislației UE.

Comisia Europeană reprezintă UE pe scena internațională și promovează interesul tuturor țărilor UE în cadrul instanțelor internaționale, în mod deosebit cele referitor la domeniul politicii comerciale și al ajutorului umanitar, de asemenea, poartă negocieri referitor la acorduri din anumite domenii la nivel internațional din partea UE. Împreună cu Curtea de Justiție, Comisia este responsabilă de asigurarea implementării legislației UE și pentru toate statele membre.

Parlamentul European este o instituție a UE cu puteri legislative, fiind ales în mod direct de cetățenii statelor UE, o dată la 5 ani. Cele mai recente alegeri au avut loc în perioada 23-26 mai 2019. Fiecare țară are un număr concret de deputați determinat de principiul „proportionalității degresive” al populației și nici o țară nu poate avea mai puțin de 6 parlamentari sau mai mult de 96, iar numărul total al acestora nu poate depăși 705 (704 plus președintele). Membrii Parlamentului European formează fracțiuni parlamentare în dependență de afilierea politică asemănătoare parlamentelor tradiționale și nu după criteriile naționale. Președintele are atribuția de a prezida ședințele Parlamentului European, dar și de a reprezenta instituția în relațiile cu celelalte organe ale UE, cât și pe plan extern. Președintele actual este membru al Partidului Social-Democrat - David-Maria Sassoli. Activitățile în plen se desfășoară la Strasbourg, dar, în caz de necesitate, se pot organiza și sesiuni suplimentare la Bruxelles.

Pentru prima dată parlamentarii țărilor Comunității Europene s-au întrunit în cadrul Adunării Comune a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului care a avut loc în anul 1952, iar în anul 1962 este acceptată denumirea de Parlament European. Primele alegeri directe au avut loc abia în anul 1979. Lucrul preliminar al Parlamentului European se realizează în cadrul comitetelor

parlamentare. Comitetele aleg din rândul membrilor săi raportori care prezintă proiectele de rezoluții în plenul Parlamentului. Lucrările sunt efectuate la Strasburg, iar ședințele comisiilor pot avea loc la Bruxelles sau Luxemburg. Parlamentul European este format din 20 comisii și 2 subcomisii, fiecare fiind responsabilă de un anumit domeniu particular. Comisiile examinează propunerile legislative conform domeniului de responsabilitate și elaborează un aviz, iar deputații și fracțiunile parlamentare pot propune modificarea sau respingerea unui act legislativ. Actele normative sunt adoptate în cadrul ședințelor plenare, iar deputații se reunesc în plen pentru votul final și acceptarea sau respingerea amendamentelor propuse.

Parlamentul European are următoarele competențe:

- **Legislația.** Parlamentul European trebuie să aprobe actele legislative împreună cu Consiliul UE, pe baza propunerilor Comisiei Europene, de asemenea, va lua decizii cu privire la acordurile internaționale, decizii cu privire la extinderea UE, examinează programul de lucru al Comisiei și îi cere să propună acte legislative.

- **Bugetul.** Parlamentul European aprobă sau respinge bugetul anual al UE și bugetul pe termen lung („cadru financiar multianual”) care are o abordare strategică, mai mult de un ciclu electoral. În cazul cheltuielilor rezultate din aplicarea Tratatului UE (cheltuieli obligatorii), Parlamentul nu poate decât să propună modificări în structura lor, alte cheltuieli, însă, pot fi modificate. Parlamentul European va stabili bugetul UE împreună cu Consiliul.

- **Politicile.** Parlamentul European poate avea un impact asupra domeniilor de activitate prin dreptul de a cere excluderea sau modificarea politicilor existente și inițierea altora noi.

- **Controlul.** Parlamentul European realizează un set de activități de control asupra instituțiilor UE: alege președintele Comisiei și aprobă colegiul comisarilor în ansamblu. Poate recurge la o moțiune de cenzură, obligând Comisia să demisioneze, aprobă modul în care s-a cheltuit bugetul UE, discută politicile monetare

cu Banca Centrală Europeană, adresează interpelări Comisiei și Consiliului, participă la misiuni de observare a alegerilor, analizează petițiile cetățenilor și formează comisii de anchetă.

3.3. Consiliul European și Consiliul Uniunii Europene

Consiliul European este o instituție ce întrunește șefii de stat și guverne ale statelor UE și Președintele Comisiei Europene. În unele cazuri, pot participa și miniștrii afacerilor externe ale statelor membre în cadrul summiturilor și se desfășoară cel puțin de patru ori pe an, câte sunt planificate, dar pot avea loc și ședințe suplimentare în caz de urgență. Deciziile se iau în general prin consens, cu unanimitate sau în unele cazuri se admite majoritatea calificată. La votare pot participa numai șefii de stat sau de guvern.

Această instituție a fost înființată în 1974 ca un cadru neformal de întrunire a șefilor de stat. În anul 1992 capătă deja un statut oficial și abia în 2009 Consiliul European devine instituție a UE. Președintele Consiliului European este ales de către membrii săi pentru o perioadă de 2,5 ani și poate fi reales o singură dată. Acesta convoacă ședințele și reprezintă UE în relațiile cu alte țări sau instituții internaționale. Președintele actual al Consiliului European este Charles Michel.

Rolul Consiliului European este unul de a defini direcția de dezvoltare și integrare a UE. Activitățile acestei instituții pot fi caracterizate în felul următor:

- stabilește orientarea generală și prioritățile politice ale UE, dar nu adoptă acte legislative;
- tratează chestiuni complexe și sensibile care nu pot fi soluționate la niveluri mai joase de cooperare interguvernamentală;
- definește politica externă și de securitate comună a UE, ținând cont de interesele strategice ale Uniunii și de implicațiile în domeniul apărării;

- desemnează și numește candidați la anumite posturi de importanță majoră la nivelul UE cum ar fi Banca Centrală Europeană și Comisia Europeană.

În realitate, aceasta înseamnă determinarea noilor etape de integrare, stabilirea unor noi obiective, perspective ale UE, determinarea unor noi soluții pentru a ieși din impas.

Consiliul Uniunii Europene sau Consiliul de Miniștri este principalul organ de decizie al UE, reprezentând guvernele statelor membre ale UE și obiectivul principal, se manifestă prin adoptarea legislației și coordonarea politicilor comunitare. Este compus din câte un ministru delegat al guvernului din statele membre responsabil pentru chestiunea ce este examinată. Astfel, Consiliul nu are o componentă permanentă și variază în funcție de problema în discuție. În dependență de subiectele discutate, Consiliul UE poate avea 10 configurații diferite care se referă la domenii specifice de activitate. În general, este format din miniștrii afacerilor externe ale statelor membre, de asemenea, pot fi incluși miniștrii responsabili pentru anumite domenii cum ar fi agricultura, transporturi, afaceri economice și financiare („Ecofin”) etc., la care participă miniștrii de finanțe sau miniștri ai economiei din fiecare țară membru.

Consiliul UE a fost înființat în anul 1958 cu denumirea inițială de Consiliul Comunității Economice Europene. Președinția acestei organizații este deținută de fiecare stat membru al UE prin rotație, pentru o perioadă de 6 luni. Miniștrii din cadrul Consiliului UE sunt responsabili în fața parlamentelor naționale și nu în fața Parlamentului European. Consiliul de Miniștri are un personal separat, alcătuit din oficiali europeni care pregătesc ședințele. Reuniunile Consiliului UE sunt organizate și conduse de către ministrul de resort al statului ce deține președinția UE, numai consiliul „Afaceri externe” este prezidat de aceeași persoană indiferent ce țară deține Președinția și anume - Înalțul Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate.

În cadrul Consiliului UE miniștrii din guvernele tuturor statelor membre se întrunesc pentru a examina, a redacta și adopta

acte legislative, asigurând coordonarea politicilor la nivel comunitar. Miniștrii au mandatul guvernelor lor de aprobare și respectiv angajare a statelor în îndeplinirea acțiunilor ce au fost convenite în cadrul ședințelor.

Activitatea Consiliului UE poate fi caracterizată după cum urmează:

- negociază și adoptă legislația UE, împreună cu Parlamentul European, pe baza propunerilor înaintate de Comisia Europeană;
- coordonează politicile țărilor UE;
- elaborează politica externă și de securitate a UE în conformitate cu orientările Consiliului European;
- încheie acorduri între UE și alte țări sau organizații internaționale;
- adoptă bugetul anual al UE în colaborare cu Parlamentul European.

Prin urmare, Consiliul UE împreună cu Parlamentul European sunt principalele instituții decizionale ale Uniunii Europene. În același timp, trebuie evidențiat faptul că pentru coordonarea politicilor economice în cadrul zonei euro a fost creat un alt cadru al întrunirilor, și anume, Eurogrup, format din miniștrii Economiei și Finanțelor ale țărilor care au moneda comună. Acești miniștri se reuneșc cu o zi înaintea reuniunii Consiliului „Afaceri economice și financiare”, iar acordurile convenite ale Eurogrupului sunt semnate și adoptate în ziua următoare în cadrul ședinței oficiale a Consiliului.

Un rol important în pregătirea ședinței revine Comitetului Reprezentanților Permanenți (COREPER) care se întrunește în fiecare săptămână în cadrul grupelor de lucru unde participă experți din partea instituțiilor statelor membre. Acest comitet are ședințe în fiecare săptămână și examinează propunerile Comisiei Europene, apoi sunt propuse spre examinare Consiliului UE.

În cadrul ședințelor Consiliului UE sunt examinate și adoptate acte legislative, iar deciziile pot fi adoptate doar dacă se întrunește o majoritate calificată, care se manifestă prin faptul ca trebuie

asigurată acceptarea a cel puțin 55% dintre țări (la numărul actual de 27 de state membre, pentru aceasta ar fi suficient 15 țări) și să reprezinte cel puțin 65% din populația țărilor din totalul al UE. Prin urmare, deciziile trebuie să fie echilibrate și să poată lua în considerație interesele atât ale statelor mari, cât și ale celor mai mici, astfel orice decizie poate fi blocată de 4 țări mari care au mai mult de 35% din populația totală a UE sau de către 13 țări oricât de mici acestea ar fi. Dar există și unele excepții, astfel, pentru domeniile mai complexe și dificile, cum ar fi cea de politică externă sau impozitarea, este necesară o unanimitate de voturi (toate țările să fie de acord), iar pentru chestiuni de procedură și administrative este suficientă majoritatea simplă de voturi (50% +1).

3.4. Banca Centrală Europeană și Banca Europeană de Investiții

Banca Centrală Europeană este instituția responsabilă pentru realizarea politicii monetare în zona euro. Banca CE colaborează și coordonează activitatea sa cu băncile centrale ale tuturor statelor membre ale UE, formând Sistemul European al Băncilor Centrale. În același timp, Banca Centrală Europeană ghidează activitatea băncilor centrale din zona euro, formând Eurosistemul. Sistemul European al Bancilor Centrale și Banca Centrală Europeană au ca scop principal implementarea politicii monetare prin gestionarea monedei euro, menținerea stabilității prețurilor și stabilirea politicii monetare comunitare comune, suportul general al politicilor economice, asigurând astfel creșterea economică și crearea de noi locuri de muncă. Această instituție este independentă și nici o altă instituție UE sau guvern național nu poate influența procesul decizional, fapt ce permite realizarea unei politici monetare prin menținerea monopolului asupra emisiei monetare și implicit menținerea prețurilor stabile independent de interesele politice. Prin urmare, statele naționale nu au acest drept fără aprobarea acestei instituții, fiind limitat dreptul la utilizarea politic ii monetare.

Banca Centrală Europeană a fost înființată în 1998, fiind formată din trei structuri:

Consiliul Guvernatorilor - este principalul organ decizional referitor la politică monetară. Este alcătuit din Comitetul executiv și din guvernatorii băncilor centrale naționale din zona euro, fiind utilizat principiul - fiecare persoană are un vot. Este responsabil de următoarele domenii: determinarea politicii monetare a zonei euro, respectiv, stabilirea ratelor dobânzilor Băncii CE la care băncile comerciale contractează credite, determinarea direcțiilor și a deciziilor specifice politicii monetare, analizarea evoluțiilor economice și monetare.

Comitetul Executiv - are ca scop gestionarea activităților cotidiene ale Băncii CE, conform politicilor și deciziilor aprobate de către Consiliul Guvernatorilor, aplică politica monetară, pregătește reuniunile Consiliului guvernatorilor și exercită anumite competențe delegate de acesta. Comitetul executiv este ales pentru o perioadă de 8 ani, fiind asigurată independența decizională de ingerința altor instituții și consecvența pe termen lung. Este format din președintele, vicepreședintele Băncii CE și alți 4 membri desemnați de către Consiliul European în baza unei decizii luate cu majoritatea calificată.

Consiliul General - organ format din președintele și vicepreședintele Băncii CE și din guvernatorii băncilor centrale din toate statele membre, nu numai cele din zona euro, dar nu are un rol decizional, oferă consultanță și coordonare, oferă suport țărilor care se pregătesc să adere la zona euro, fapt ce ar permite armonizarea politicilor monetare ale țărilor din cadrul Uniunii Europene, dar în afara zonei euro.

Președintele Băncii CE, pe lângă activitatea de conducere, reprezintă instituția la reuniunile europene și internaționale. La momentul, actual președinte este Christine Lagarde. Activitatea Băncii Centrale Europene poate fi caracterizată de următoarele activități:

- fixează rata dobânzilor la creditele acordate băncilor comerciale din zona euro, controlând astfel masa monetară și inflația;

- gestionează rezervele valutare străine din zona euro, precum și cumpărarea și vânzarea de valută pentru a echilibra cursurile de schimb;

- se asigură că instituțiile și piețele financiare sunt supravegheate corespunzător de către autoritățile naționale și că sistemele de plăți funcționează corect;

- garantează siguranța și soliditatea sistemului bancar european;

- autorizează tipărirea de bancnote euro de către țările din zona euro;

- monitorizează evoluția prețurilor și evaluează riscurile pe care acestea le pot reprezenta pentru stabilitatea prețurilor.

Banca Europeană de Investiții (BEI) - instituție financiară a Uniunii Europene, ce are ca obiectiv major finanțarea unor proiecte atât în interiorul comunității, cât și în afară care contribuie la realizarea obiectivelor UE. Prioritățile de finanțare a acestei instituții sunt următoarele: dezvoltarea echilibrată a spațiului comunitar, a infrastructurii comunitare, realizarea proiectelor ce contribuie la coeziunea economică, socială și regională a statelor UE. În ultimul timp, se reliefează ca o prioritate dominantă susținerea IMM și a proiectelor care au ca obiectiv crearea economiei verzi, sustenabile și fără deșeuri.

BEI este o instituție independentă, are personalitate juridică, fiind înființată în anul 1958, acționarii băncii sunt toate țările UE, având o cota parte în dependență de forța economică al fiecărui stat membru. Structura Băncii este caracterizată de activitatea următoarelor organisme:

Consiliul Guvernatorilor - format din miniștrii responsabili de domeniul financiar (de obicei de finanțe) din toate statele membre. Acesta determină politica generală de creditare a Băncii, aprobă raportul anual și bilanțul contabil, ia decizii referitor la

creșterea capitalului statutar și adoptă decizii referitor la liniile de creditare spre exteriorul UE.

Consiliul de Administrație - subdiviziune ce administrează activitatea Băncii, aprobă operațiunile de creditare, de contractare și acordare a împrumuturilor. Este condus de Președintele BEI, are o componență din 28 membri numiți de statele membre și unul desemnat de Comisia Europeană.

Comitetul de Direcție - reprezintă subdiviziunea executivă a Băncii care gestionează și administrează activitățile cotidiene.

Comitetul de Audit - subdiviziune ce verifică dacă operațiunile BEI sunt realizate conform cerințelor și regulamentelor.

Direcțiile BEI pun în aplicare deciziile manageriale ale organismelor BEI. Președintele actual al BEI este Werner Hoyer. În conformitate cu articolul 309 din Tratatul de Fuziune al UE, BEI are sarcina de a contribui la dezvoltarea echilibrată și neîntreruptă a pieței interne în interesul Uniunii. În toate sectoarele economiei, BEI facilitează finanțarea următoarelor proiecte:

- care urmăresc dezvoltarea regiunilor mai puțin dezvoltate;
- urmăresc modernizarea, conversia întreprinderilor ori crearea de noi activități care nu pot fi finanțate în întregime prin mijloacele disponibile în fiecare stat membru;
- sunt de interes comun pentru mai multe state membre.

De asemenea, BEI contribuie la promovarea coeziunii economice, sociale și teritoriale a Uniunii. În plus, BEI sprijină punerea în aplicare de măsuri în afara UE care susțin politica de cooperare pentru dezvoltare a Uniunii. Activitățile BEI se axează pe șase domenii prioritare: clima și mediul; dezvoltarea; inovarea și competențele; micile întreprinderi; infrastructura și coeziunea. Astfel, BEI consolidează potențialul UE prin asigurarea creșterii economice și crearea de noi locuri de muncă, susține activități ce au ca scop diminuarea efectelor schimbărilor climatice, dezvoltarea economiei verzi, promovarea unor politici de bună vecinătate ale UE în raport cu alte state.

Activitatea BEI este caracterizată de oferta a 3 tipuri principale de servicii:

- Acorda credite pentru a susține creșterea economică și crearea de noi locuri de muncă, fiind asigurat un efect de multiplicator prin atragerea altor investitori. Creditele mari, cu valoare de peste 25 milioane de euro, sunt acordate direct de către BEI. În cazul creditelor cu o valoare mai mică, BEI va deschide linii de creditare pentru instituțiile financiare care vor acorda credite beneficiarilor în conformitate cu criteriile și cerințele stabilite de Bancă. BEI contractează împrumuturi pe piețele de capital (nu este finanțat din bugetul UE) la o dobândă foarte avantajoasă, datorită ratingului său foarte înalt și, ulterior, va acorda credite din care circa 90% din resurse ce acordă beneficiarilor din UE.

- Acordă cofinanțare, astfel, beneficiarii pot accesa fondurile acordate de BEI și investiții adiționale din alte surse.

- Acordă consiliere și asistență tehnică, fapt ce ar permite valorificarea eficientă a fondurilor disponibile.

Fondul European de Investiții (FEI) are ca scop principal facilitarea condițiilor de dezvoltare a IMM în cadrul economiei comunitare prin utilizarea unor instrumente specifice. Această instituție a fost fondată ca urmare a unei decizii a Consiliului Guvernatorilor al BEI din anul 1993, BEI devenind acționar majoritar, iar acționari minoritari sunt Comisia Europeană și alte instituții financiare europene. FEI activează nu numai în toate statele membre ale UE, dar și în țările candidate, țările vecine, în Liechtenstein și Norvegia. FEI nu este o instituție care investește, acordă credite sau subvenții, dar prestează servicii indirecte: susținerea dezvoltării IMM prin utilizarea unor instrumente cum ar fi capitalul de risc în special pentru startupuri; susținerea dezvoltării IMM prin acordarea garanțiilor pentru instituțiile financiare care își propun ca scop acordarea creditelor către acestea; acordarea suportului pentru țările UE și cele ce negoează aderarea în privința consolidării piețelor capitalului de risc.

Tema 4. RELAȚIILE DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

Obiective:

- *Să cunoască istoricul dezvoltării relațiilor dintre Republica Moldova și UE*
- *Să cunoască prevederile politicii europene de vecinătate pentru Republica Moldova*
- *Să identifice preferințele comerciale acordate de UE Republicii Moldova*
- *Familiarizarea cu aspectele Parteneriatului Estic pentru Republica Moldova*

4.1. Istoricul dezvoltării relațiilor dintre Republica Moldova și UE

R. Moldova devine un stat independent în anul 1991 ca urmare a desființării Uniunii Sovietice. Reieșind din poziția sa geografică, dar și din punct de vedere istoric și mental, se află între două blocuri geopolitice - Uniunea Europeană și blocul politico-economic de țări ce gravitează în jurul Rusiei. R. Moldova a aderat la Comunitatea Statelor Independente la sfârșitul anului 1991, fiind printre alte 11 state fondatoare. O decizie destul de controversată datorită faptului că este o platformă frecvent utilizată de Federația Rusă în raport cu partenerii săi pentru promovarea intereselor sale politice, iar beneficiile economice s-au dovedit a fi modeste.

În același timp, R. Moldova a fost interesată în dezvoltarea relațiilor cu Uniunea Europeană datorită atractivității acesteia, nivelului înalt de dezvoltare și a modelului său eficient de gestiune. La început au fost stabilite legături cu caracter diplomatic, fiind demarat și procesul de negociere dintre Uniunea Europeană și R. Moldova. Acest proces a fost destul de lung, datorită faptului că R. Moldova nu avea o viziune clară, bine articulată referitor la obiectivele colaborării cu UE. Astfel, cadrul juridic de relații dintre UE și R. Moldova a fost stabilit abia la 28 noiembrie 1994, odată cu semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC). Acordul

Interimar de Comerț Liber a fost semnat la 2 octombrie 1995 și a intrat în vigoare la 1 mai 1996, fapt ce a dinamizat dezvoltarea relațiilor comerciale. Trebuie de evidențiat faptul că din cauza unor blocaje APC-ul a intrat în vigoare abia la 1 iulie 1998, relațiile R. Moldova cu UE au fost plasate într-un cadru legislativ oficial, a fost pus în aplicare programul TACIS de asistență pentru R. Moldova.

Acordul de Parteneriat și Cooperare a fost instituit pentru o perioadă de 10 ani și avea următoarele obiective:

- continuarea dialogului politic;
- promovarea comerțului și a investițiilor;
- cooperarea în domeniul legislativ, economic, social, financiar și cultural;
- susținerea eforturilor R. Moldova de a consolida democrația, a dezvolta economia și a finaliza tranziția la economia de piață.

Acest acord avea ca previziune posibilitatea creării unei zone de liber schimb, condiționată de înregistrarea unor rezultate în domeniul reformelor tranziției la economia de piață, armonizarea legislației R. Moldova cu cea a Uniunii Europene. De asemenea, în acest document o atenție mai mare a fost acordată dezvoltării relațiilor economice, și anume: relațiile comerciale și cooperarea economică, iar UE și R. Moldova își acordau reciproc statutul de cea mai favorizată națiune în comerț, fiind limitată posibilitatea impunerii unor restricții la importuri și exporturi.

Pentru implementarea APC a fost nevoie și de crearea unui cadru instituțional adecvat, incluzând Consiliul de Cooperare, Comitetul de Cooperare și Comitetul Parlamentar de Cooperare. Începând cu sfârșitul anilor 2000, este creat și un cadru instituțional intern ce are ca obiectiv integrarea europeană:

- Comisia Națională pentru Integrare Europeană;
- Comisia Parlamentară pentru Integrare Europeană;
- Departamentul de Integrare Europeană, subdiviziune a Ministerului Afacerilor Externe.

La 27 decembrie 2001, a fost adoptat Documentul de strategie a țării pentru R. Moldova (Country Strategy Paper) pentru perioada

2002-2006. Acest document a stabilit obiectivele de cooperare ale UE cu R. Moldova, axându-se pe implementarea programului de susținere a reformelor. Aceste obiective sunt bazate pe acordul APC și își propune ca R. Moldova să devină parte a unui spațiu lărgit de pace, stabilitate, prosperitate a țărilor vecine UE, fondat pe valori comune de libertate, democrație, respect al drepturilor omului și a altor drepturi fundamentale, supremația legii și principiile economiei de piață.

Un alt factor important care a impulsionat relațiile dintre R. Moldova și UE este apropierea geografică a UE datorită bing-bang - lărgirii spre Est, în special a României de la 1 ianuarie 2007. Astfel, R. Moldova devine un stat ce are hotare comune cu UE. Ca rezultat al acestor procese, la 12 mai 2004 R. Moldova a fost inclusă în Politica Europeană de Vecinătate (PEV) a UE, iar planul de Acțiuni R. Moldova-UE a fost semnat la 22 februarie 2005, fapt ce a creat noi perspective pentru relațiile dintre R. Moldova și UE. Acest nou document a identificat obiective noi pentru cooperare transfrontalieră, și anume: promovarea dezvoltării economice și sociale în zonele de frontieră; cooperarea în vederea înlăturării riscurilor comune în domenii precum mediul înconjurător, sănătatea publică și lupta împotriva crimei organizate; asigurarea unor frontiere eficiente și securizate, promovarea acțiunilor locale ș.a. În pofida cadrului nou de cooperare stabilit de PEV, baza juridică a relațiilor dintre R. Moldova și UE a rămas aceeași – Acordul de Parteneriat și Cooperare.

Pentru că principalul instrument în cadrul relațiilor cu UE a R. Moldova până în 2006 a fost TACIS, Comisia Europeană a decis ca noul instrument de bună vecinătate să fie aplicat abia după expirarea termenului de valabilitate a programului TACIS. În schimb, pentru perioada 2004-2006 a fost propus un alt instrument financiar temporar – Programul de vecinătate, prin care era finanțată cooperarea transfrontalieră dintre statele membre și cele vecine cu UE, dar și dintre statele candidate la aderare și cele nemembre, care au frontieră comună cu viitoarele state membre.

Pe data de 6 octombrie 2005 a fost formată Delegația Uniunii Europene pentru R. Moldova care avea ca scop dinamizarea relațiilor R. Moldova-UE, monitorizarea situației economico-politice și comunicarea intensă cu instituțiile decizionale locale.

Proiectul Parteneriatului Estic a fost lansat la 7 mai 2009 și viza 6 țări partenere ale UE din Europa de Est și Caucazul de Sud, inclusiv R. Moldova.

În ianuarie 2010, R. Moldova a devenit membru cu drepturi depline al unei instituții pan europene – Comunitatea Energetică Europeană, în același timp, a fost creat și Grupul pentru Acțiunea Europeană al R. Moldova, ce are ca scop promovarea intereselor și vizibilității R. Moldova în cadrul instituțiilor europene.

În ianuarie 2011, R. Moldova a acceptat spre examinare Planul de acțiuni privind liberalizarea vizelor, care constituie o foaie de parcurs, contribuind la instituirea unui regim fără vize între R. Moldova și UE.

La 1 mai 2011 au fost determinate principiile generale ale protocolului privind participarea R. Moldova la programele UE, astfel, primul program UE la care R. Moldova a participat este cel din cadrul Framework Programme 7.

În cadrul celui de al III-lea Summit al Parteneriatului Estic petrecut pe 28 și 29 noiembrie 2013, R. Moldova a semnat Acordul de Asociere, inclusiv pentru o Zonă de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC) și de liberalizare a regimului de vize cu Uniunea Europeană, fapt ce reprezintă și acum cea mai mare reușită diplomatică a R. Moldova.

Pe data de 27 februarie 2014 Parlamentul European a votat cu 460 de voturi pro din 510 eurodeputați în plen regulamentul care permite eliminarea vizelor de intrare pe teritoriul Uniunii Europene pentru cetățenii R. Moldova. Acest vot al Parlamentului a fost confirmat de către Consiliul Uniunii Europene pe data de 14 martie 2014. În momentul în care această Hotărâre a intrat în vigoare, cetățenii R. Moldova care sunt posesori ai unui pașaport biometric pot călători liber în spațiul Schengen timp

de 90 de zile într-o perioadă de 180 de zile, fără dreptul de a fi angajați în câmpul muncii.

În același timp, acordul de comerț liber R. Moldova-UE cu privire la crearea Zonei de Comerț Liber Cuprinzător și Aprofundat a fost semnat pe data de 27 iunie 2014, iar deja de la 1 septembrie 2014 a intrat în vigoare Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană. La 1 iulie 2016 a intrat în vigoare pe deplin acordul de asociere UE-R. Moldova cu zona sa de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare.

Pe data de 26 februarie 2018, miniștrii de externe ai UE au examinat modul în care este realizat Acordul de Asociere al R.Moldova. În concluziile sale, Consiliul UE și-a reafirmat angajamentul de a consolida asocierea politică și integrarea economică dintre UE și R. Moldova pe baza acordului de asociere și a fost evidențiată importanța continuării reformei.

Pe data de 30 septembrie 2019, UE și R.Moldova au organizat cea de a cincea reuniune a Consiliului de asociere, fiind examinate rezultatele înregistrate cu privire la punerea în aplicare a Acordului de Asociere UE-R. Moldova.

4.2. Politica Europeană de Vecinătate pentru R.Moldova

Ca urmare a luării deciziei de extindere a UE spre Est, Comisia Europeană deja în martie 2003 a prezentat o comunicare prin care a trasat principiile politicii de vecinătate a UE și a evidențiat importanța acordată de către Uniune relațiilor cu vecinii săi, ce se aplică în cazul următoarelor țări: Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Libia, Moldova, Maroc, Palestina, Siria, Tunisia și Ucraina. Relațiile dintre UE și aceste țări era deja la un nivel avansat, astfel, în partea de Est cadrul juridic era reglementat de Acordul de Parteneriat și Cooperare, iar în regiunea Mediteraneană de Parteneriatul Euro-Mediterranean, numit și "Procesul de la Barcelona", care asigură cooperare împreună cu acordurile de asociere. Prin urmare, Politica Europeană de Vecinătate constituie o strategie de control al UE asupra proceselor din imediata vecinătate și asigurare a unui spațiu

de siguranță. Dar constatăm că aceasta este și o oportunitate pentru țările vecine să acceseze fonduri și consultanță pentru a implementa reglementările cu caracter economic, social și politic necesar pentru modernizarea țărilor respective și a asigura o tranziție mai rapidă la o economie funcțională. Deci, constatăm că Uniunea Europeană contribuie la reducerea sărăciei în țările partenere, la crearea noilor locuri de muncă, la stabilirea echilibrului prin promovarea dialogului social, la atenuarea conflictelor regionale, la crearea condițiilor pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și asigurarea eficienței asistenței sociale.

La 12 mai 2004, Comisia Europeană prezintă Comunicarea „Politica Europeană de Vecinătate. Strategia și Rapoartele pe Țară” care stabilește etapele concrete de implementare a politicii de vecinătate și modul în care sunt extinse beneficiile lărgirii UE asupra noilor săi vecini, ce se manifestă printr-o mai bună cooperare în domeniul politic, social, cultural, economic și de securitate.

Prin urmare, Politica Europeană de Vecinătate (PEV) reprezintă o nouă platformă pentru dezvoltarea relațiilor dintre Uniunea Europeană și vecinii săi și consolidează relațiile de vecinătate, ce au ca scop crearea unei zone de prosperitate și bună vecinătate, a unui „cerc de prieteni” la frontierele Uniunii. Politica Europeană de Vecinătate nu oferă statelor vizate perspectiva aderării la UE, ci permite o relație privilegiată și o mai bună focalizare a eforturilor în domenii de importanță vitală pentru apropierea statelor vizate de standardele europene.

Implementarea Politicii Europene de Vecinătate este susținută de un plan de acțiune care este rezultatul negocierilor dintre UE și țările vecine, include un set de priorități și reprezintă documentul politic-cheie pentru dezvoltarea relațiilor dintre acestea. Ajutorul financiar furnizat până la acel moment statelor vecine, îndeosebi cum ar fi prin programele TACIS ("Technical Aid to the Commonwealth of Independent States") sau MEDA (MESures D'Accompagnement), a fost complementat prin crearea unui nou instrument financiar - Instrumentul European pentru Vecinătate și Colaborare care susține implementarea politicii de vecinătate.

Această asistență financiară se acordă când se îndeplinesc condițiile de reformă guvernamentală, reformă economică și alte probleme legate de transformarea pozitivă.

Beneficiile asigurate de Politica Europeană de Vecinătate se referă la dezvoltarea economică și socială, precum și obținerea accesului liber al mărfurilor și serviciilor pe piața europeană și integrarea în cadrul altor politici europene: educație, pregătirea profesională și tineretul, cercetare, probleme de mediu, cultură, politica audio-vizualului.

Planurile de Acțiune urmau să aibă la bază angajamentul pentru valorile comune: respectul pentru drepturile omului, inclusiv drepturile minorităților; supremația legii; o bună guvernare; promovarea unei bune relații cu vecinii; respectarea principiilor economiei de piață și a dezvoltării durabile. Obiectivele stabilite pentru fiecare țară vor ține cont de mai multe circumstanțe: poziția geografică, situația economică, gradul de dezvoltare, modul de realizare a reformelor. Planurile de acțiune au fost definite pentru o perioadă de 3-5 ani.

Așadar, Politica Europeană de Vecinătate include mai multe domenii cum ar fi:

- dialogul politic – include probleme care au un impact transfrontalier cum ar fi lupta împotriva terorismului și a proliferării armelor de distrugere în masă, rezolvarea conflictelor regionale;
- politica economică și socială – are ca scop promovarea participării în diferite programe UE cum ar fi perfecționarea infrastructurii și a conexiunii cu UE (transport, energie etc.);
- comerț internațional - se include eliminarea barierelor pentru accesul pe piețele partenerilor, în conformitate cu principiile Organizației Mondiale a Comerțului și reglementările UE;
- justiție și afaceri interne – se referă la cooperare în domenii care pot constitui probleme transfrontaliere cum ar fi managementul frontierelor, migrația, traficul cu ființe umane, droguri și arme, crima.

În vederea asigurării cooperării multidimensionale între R.Moldova și UE în cadrul Politicii Europene de Vecinătate a fost creat un cadru instituțional al integrării europene pentru R.Moldova prin crearea a unor structuri noi:

- Comisia Națională pentru Integrare Europeană, care la 16 septembrie 2003 a aprobat și a prezentat Comisiei Europene Concepția integrării Republicii Moldova în UE;

- Comisia Parlamentară pentru Integrare Europeană, Departamentul pentru Integrare Europeană din cadrul MAE și subdiviziuni pentru integrarea europeană în toate ministerele și departamentele în 2003;

- Grupul Interministerial pentru Armonizare legislativă, s-a decis deschiderea misiunii diplomatice a Republicii Moldova pe lângă Uniunea Europeană în anul 2004.

Ca rezultat al acestor măsuri preliminare, Comisia Europeană a lansat pe data de 9 decembrie 2004 Planul de Acțiuni UE-Moldova (PAUEM), pe lângă alte șase documente similare pentru Autoritatea Palestiniană, Iordania, Israel, Maroc, Tunisia și Ucraina, documentul fiind semnat la 22 februarie 2005 în cadrul Consiliului de Cooperare UE-Moldova, fiind prevăzut pentru o perioadă de 3 ani. Prevederile planului includ principiile parteneriatului, responsabilitate împărțită și pe diferențiere, fapt ce ar contribui la dezvoltarea relațiilor bilaterale dintre UE și R.Moldova.

Prin acest Plan de Acțiuni atât Moldova, cât și UE și-au asumat un set de angajamente comune și unilaterale, realizarea cărora ar avea ca rezultat intensificarea relațiilor moldo-comunitare în următoarele domenii: dialogul politic, reformele democratice, soluționarea conflictului transnistrean, dezvoltarea comerțului și reformelor economice, justiție și afaceri interne, impulsivarea contactelor interumane etc. Planul de Acțiuni recunoaște aspirațiile europene ale Moldovei, dar specifică, de asemenea, că Acordul de Parteneriat și Cooperare este un document în vigoare. În acest fel, PAUEM nu substituie Acordul de Parteneriat și Cooperare, dar îl

complementează. Prin urmare, Planul de Acțiuni nu este un document juridic, ca în cazul APC, dar unul de emanație politică.

Deși nici Politica Europeană de Vecinătate nu determină un parcurs de aderare al R. Moldova la UE, totuși, acesta acordă unele beneficii și oportunități mai ambițioase decât obiectivele politice ale Acordului de Parteneriat și Cooperare. Astfel, PAUEM stabilește un set de priorități cuprinse în domeniile din APC, iar șapte priorități din cele zece vizează dimensiunea politică a procesului de cooperare dintre UE și R. Moldova. Privit mai detaliat, Planul de Acțiuni UE-Moldova include 80 de obiective și 294 de acțiuni/măsuri de urmat în următoarele domenii principale: dialogul politic și reformele; cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean; reforma și dezvoltarea social-economică; comerțul, piața și reforma regulatorie; cooperarea în domeniul justiției, transport, energie, telecomunicații, mediu și cercetări, dezvoltare și inovații și contactele interumane. Marea majoritate a acestor obiective și acțiuni/măsuri rămân în responsabilitatea R. Moldova, 14 se referă explicit la UE, iar 40 vizează în egală măsură UE și Moldova. Însă trebuie de evidențiat că unele acțiuni/măsuri ale PAUEM au fost formulate destul de vag și greu de identificat nivelul necesar pentru realizarea acțiunilor. Astfel, deși a fost prevăzut că PAUEM trebuie implementat într-o perioadă de trei ani, nu există o claritate referitor la cerințe sau la timpul în care anumite obiective și acțiuni trebuie îndeplinite. Cu toate acestea, Planul de Acțiuni a acordat posibilitate R. Moldova să utilizeze resurse financiare și tehnice prevăzute de noul cadru al relațiilor RM-UE pentru a putea implementa acțiunile / măsurile specificate cu utilizarea minimă a resurselor proprii.

Faptul că inițial pentru implementarea PAUEM se rezervau trei ani (față de cinci ani în cazul altor țări) semnala că existau așteptări mari din partea UE față de R. Moldova. Totuși, la finalizarea implementării PAUEM în anul 2007 nu a fost semnat un acord de asociere, ci o extindere a acestuia datorită insuficienței rezultatelor în domenii cum ar fi: respectarea drepturilor omului, libertatea presei, independența justiției, combaterea corupției și climatul de afaceri.

Politica Europeană de Vecinătate a crescut vizibilitatea și autoritatea UE în R. Moldova, astfel aceasta este prezentă la nivelul Politicii Externe și Securitate Comune (PESC) prin Re prezentantul Special al UE pentru R. Moldova și UE, participă la negocierile/consultările în problema transnistreană în calitate de observator în formatul „5+2”. Ca urmare a acestei politici, UE este actor activ și în alte domenii cum ar fi promovarea politicii europene de securitate și apărare (PESA) prin Misiunea UE de asistență la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM). A fost stabilit un parcurs clar pentru integrarea economică la piața comună, precum și a introducerii regimului de călătorii fără vize în UE. De asemenea, această platformă nouă prevede creșterea substanțială a asistenței financiare din partea UE.

Obiectivele Politicii Europene de Vecinătate pot fi clasificate astfel:

1. Încurajează reformele care constituie beneficii prin prisma dezvoltării economice și sociale. Într-adevăr, convergența legislației economice a R. Moldova la cea a UE facilitează accesibilitatea mărfurilor moldovenești pe piața comunitară, iar implicit reducerea a bariereleor tarifare și netarifare, stimulează investițiile.

2. Reprezintă un instrument de rezolvare a conflictelor apărute în relațiile bilaterale.

3. Include Instrumentul Financiar de Vecinătate ce determină noi domenii de cooperare, cum ar fi de exemplu cooperarea la frontieră, mai ales luând în considerație conflictual transnistrian. Ca rezultat, Comisia Europeană a majorat fondurile financiare, luând în considerație prioritățile UE și interesele R.Moldova.

4. Include suportul de asistență tehnică și twinning pentru R.Moldova în scopul de a atinge normele și standardele UE.

5. Trebuie de evidențiat că PEV este una flexibilă, astfel, în cazul în care procesele de monitorizare demonstrează progrese considerabile în realizarea anumitor obiective, atunci acestea pot fi actualizate pentru a stabili altele noi, accelerând integrarea cu UE.

Totuși, implementarea Politicii Europene de Vecinătate în R.Moldova a demonstrat rezultate contradictorii: dacă pe

dimensiunea economică pot fi atestate rezultate notabile, atunci pe domeniul reformei justiției, lupta cu corupția și libertatea mass-media rezultatele sunt mai mult decât modeste. Executarea neuniformă a obiectivelor este determinată în linii mari de lipsa voinței politice, lipsa capacităților administrative, coordonarea inefficientă ș.a.

4.3. Preferințele comerciale și Parteneriatul Estic pentru R. Moldova

Trebuie evidențiat faptul că PAUEM conține cerințe referitor la modernizarea serviciului vamal, adoptarea de către R. Moldova a standardelor și regulamentelor tehnice apropiate celor europene (referitor la aspectele sanitare și fitosanitare). Toate acestea creează oportunități pentru dezvoltarea comerțului bilateral. Cerințele tehnice și standardele de calitate sunt foarte înalte și pentru a le îndeplini sunt necesare un set de măsuri complexe, pentru care Comisia Europeană acordă suport de consultanță și financiar. De exemplu, pregătirea pentru exportul de carne de păsări și ouă categoria B a durat circa 5 ani, timp în care a fost necesar de soluționat numeroase probleme, de la efectuarea controlului calității și siguranței producției, până la crearea infrastructurii pentru prelucrarea și distrugerea deșeurilor animaliere în conformitate cu normele UE.

Relațiile comerciale cu Uniunea Europeană au cunoscut o evoluție ascendentă pe parcursul perioadei de implementare a PAUEM. Astfel, R. Moldova, din anul 1999, beneficiază de sistemul generalizat de preferințe (GSP), iar de la 1 ianuarie 2006, R. Moldova beneficiază deja de alt sistem generalizat de preferințe (GSP+). În martie 2008 au intrat în vigoare Preferințele Comerciale Autonome pentru R.Moldova ca urmare a prevederilor Acordului de Asociere, oferind deja posibilități și mai semnificative pentru comercializarea mai multor produse din R.Moldova fără taxe vamale și alte bariere netarifare, deși la unele mărfuri au fost menținute cotele cantitative sau tarifele vamale.

Sistemul GSP este o preferință comercială acordată în mod unilateral și pe o anumită perioadă de timp de către Uniunea Europeană unui grup de țări. Sistemul GSP+ a extins perioada de revizuire a condițiilor sistemului GSP de la 1 an până la 3 ani, fapt ce a făcut acest regim mai previzibil pentru cadrul economic al relațiilor dintre R.Moldova și UE. De asemenea, a existat angajamentul UE de a oferi sistemul GSP+ până în anul 2015. Pentru a beneficia de sistemul GSP+ al UE, trebuiau să fie îndeplinite trei condiții:

- mărfurile să fie de origine a unei țari beneficiare;
- mărfurile să fie transportate direct din țara beneficiară în Comunitatea Europeană;
- să fie prezentată o dovadă a originii (certificatul de origine Forma A, eliberat de autoritățile competente din țările beneficiare sau o declarație de facturare).

În același timp, sistemul GSP+ urma a fi aplicat cu condiția ca volumul exportului în UE să nu depășească 15% din totalul importurilor europene, pe când în cazul produselor textile și ale articolelor de îmbrăcăminte, limita fiind de 12,5% din totalul importurilor europene. Acești indicatori, totuși, nu constituie impedimente majore pentru exportul R.Moldova, datorită cantităților relativ reduse de export la dimensiunea pieței europene. Referitor la GSP+ putem constata că acesta acordă acces liber pe piața UE a tuturor produselor menționate în directivă (ce constituie circa 7200 grupe de produse, cu circa 300 grupe mai mult decât în sistemul precedent GSP). Preponderent, sistemul GSP+ s-a extins asupra produselor agricole, pește și produse din pește.

Sistemul GSP al UE, comparativ cu alte sisteme oferite de alte state cum ar fi SUA, Elveția, Japonia etc., este cel mai favorabil și extins pentru parteneri. Astfel, numai în anul 2004, în baza sistemului GSP, pe piața UE au fost introduse mărfuri în valoare de 40 miliarde euro din partea țărilor partenere. În comparație cu sistemul american, GSP le-a permis importuri în regim preferențial în valoare de 22 miliarde euro.

Produsele exportate de R.Moldova în UE sunt clasificate în circa 700 grupe de mărfuri, din care 607 grupe sunt sub incidența sistemului GSP+. Astfel, dacă ne referim la totalul exporturilor efectuate de R.Moldova pe piața UE în anul 2005, atunci mărfurile în valoare de 163 milioane dolari SUA (52% din total) au beneficiat de preferințe comerciale, alte mărfuri exportate fiind supuse impunerii taxelor vamale, care adesea pot fi destul de înalte. De exemplu, în privința produselor agricole se pot aplica taxe în mărime de 20-45%. În condițiile valorificării preferințelor comerciale GSP+ acordate de UE, circa 90% din exporturile R.Moldova către UE pot beneficia de acces liber fără plata taxelor vamale la import. Avantajele în urma sistemului GSP+ constau în lărgirea accesului liber a produselor exportate, inclusiv atragerea investițiilor în domenii noi ce devin atractive datorită accesului la o piață mai mare, precum și posibilitatea oferită agenților economici de a reduce din costuri, ce ar constitui de exemplu circa 24-25 milioane dolari SUA pentru anul 2005, ca rezultat al neachitării taxelor vamale de import.

Examinând relațiile dintre R.Moldova și UE, putem constata că rezultatele în domeniul comercial au fost dintre cele mai bune, fapt confirmat și prin decizia Comisiei Europene de a acorda ulterior Preferințe Comerciale Autonome pentru R.Moldova. Acest sistem de preferințe a intrat în vigoare la ianuarie 2008 și a fost prevăzut inițial pentru o perioadă de până la 31 decembrie 2012. Pentru obținerea preferințelor comerciale autonome a trebuit urmată o foaie de parcurs condiționată de mai multe cerințe cum ar fi consolidarea administrării și controlul vamal prin utilizarea sistemului informațional Ascuda, instituirea ghișeului unic ș.a. Prin urmare, preferințele comerciale autonome reprezintă un regim de comerț preferențial acordat în mod unilateral de către UE și cu un grad extrem de sporit de liberalizare (acces liber pentru orice produs, cu unele excepții pentru produsele sensibile pentru UE, de regulă băuturile alcoolice, carnea de bovină etc., pentru care se stabilesc contingente tarifare preferențiale la import). Totuși, o parte din exporturile tradiționale moldovenești, cum ar fi vinul, zahărul,

produsele animaliere și lactatele pot fi exportate fără taxe vamale în conformitate cu anumite cote și este necesar să fie racordate la toate exigențele de calitate europene. Deci, există necesitatea realizării unui set de măsuri pentru că unele mărfuri nu pot fi exportate, deoarece nu se încadrează în standardele sanitare.

În iunie 2009, UE a aprobat Mandatul pentru negocierea unui nou Acord cu R. Moldova, ce a avut ca scop substituirea Acordului de Parteneriat și Cooperare. Negocierile propriu-zise au început abia în ianuarie 2010 și pentru ca acest acord să fie acceptat, R. Moldova trebuia să realizeze anumite reforme, să fie aprobate anumite standarde europene, să îmbunătățească climatul de afaceri, să respecte drepturile omului ș.a.

Pentru a realiza toate acestea a fost necesar de timp, de aceea, Acordul de Asociere a R. Moldova la UE și crearea Zonei de Comerț Liber Cuprinzător și Aprofundat (ZLSAC) a fost semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles. La acest eveniment au fost prezenți șefi de state și de guverne din cele 28 de țări membre ale UE (la acel moment), care la fel și-au pus semnătura pe Acord. Acest document a fost semnat de R. Moldova, un document similar a fost semnat de către Georgia, iar Ucraina a semnat numai partea economică a Acordului de Asociere.

Pe data de 28 iunie 2014, Guvernul R. Moldova a aprobat proiectul de lege pentru ratificarea Acordului de Asociere între R. Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Ratificarea Acordului de Asociere a avut loc la ședința în plen a Parlamentului R. Moldova la 2 iulie 2014 și a intrat în vigoare, în mod provizoriu, de la 1 septembrie 2014, incluzând cu precădere aspectele referitor la comerț, iar la 1 iulie 2016 a intrat pe deplin în vigoare acordul de asociere UE-Republica Moldova cu zona sa de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare. Acest acord are ca scop fortificarea relațiilor dintre R. Moldova și UE, de integrare graduală a economiei moldovenești la cea mai mare piață prin ZLSAC, care este parte componentă a acesteia. Prin urmare, acest acord de asociere implică liberalizarea comerțului cu mărfuri și servicii,

libera circulație a cetățenilor, armonizarea reglementărilor și a standardelor naționale cu acquis-ul comunitar și cooperarea pentru susținerea convergenței instituționale a Republicii Moldova cu UE.

Ca rezultat, Planul de Acțiuni R.Moldova-UE a fost substituit în 2014 cu Agenda de Asociere, în conformitate cu Acordul de Asociere R.Moldova-UE, iar în august 2017 a fost aprobată o nouă Agendă de Asociere, fiind incluse noi priorități pe termen scurt și mediu în privința cooperării dintre R.Moldova și UE.

Preferințele comerciale acordate R.Moldova de către UE au determinat că piața comunitară a devenit destinația principală a exporturilor moldovenești. Un rol important aici a jucat aderarea României la UE, comprimarea comerțului cu Federația Rusă în rezultatul instituirii embargoului asupra importului de băuturi alcoolice ș.a. din R.Moldova, crizele frecvente economice ale statelor CSI. Astfel, exportul de mărfuri moldovenești pe piața UE constituie circa 2/3 din total exporturi.

4.4. Parteneriatul Estic

Inițiativa Parteneriatului Estic (PE) a fost publicată printr-o comunicare a Comisiei în decembrie 2008. PE a fost lansat oficial în cadrul summitului cu țările partenere, găzduit de Președinția Cehă a UE la 7 mai 2009 în Praga. Proiectul vizează partenerii UE din Europa de Est și Caucazul de Sud și se referă la 6 state: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina și are ca scop suportul și stimularea apropierii graduale a acestora de UE.

Această inițiativă este determinată de principiile implicării comune, diferențierii și condiționalității, astfel realizându-se principiul „more for more”- se acordă mai mult pentru mai mult. Sunt promovate valorile comune precum democrația, statul de drept, respectarea drepturilor omului, este dezvoltată economia de piață pe principiul dezvoltării durabile și este utilizată practica buneii guvernări.

Parteneriatul Estic se referă la un cadru mai larg decât cel al Politicii Europene de Vecinătate examinat anterior și a fost

propus pentru a evita crearea unor noi linii de demarcație și pentru a aduce noii vecini ai Europei din est și sud mai aproape la nivel politic, economic și al valorilor.

În scopul implementării Parteneriatului Estic sunt prevăzute componente de ordin bilateral (cele mai importante - liberalizarea regimului de vize, armonizarea legislației la aquis-ul comunitar, acorduri de comerț liber aprofundat, acorduri de asociere, promovarea principiului de diferențiere între țări în dependență de progresul lor în procesul de integrare europeană etc.) și multilateral (printre care participarea voluntară la proiecte regionale concrete, care ar complementa inițiativele regionale cum ar fi sinergia Mării Negre și altele).

Activitatea în cadrul Parteneriatului Estic prevede reuniuni bianuale ale șefilor de stat și de guvern ale țărilor membre ale UE și din țările partenere ale Parteneriatului Estic. De asemenea, cooperarea este realizată și pe alte dimensiuni:

- cooperarea pe dimensiunea parlamentară este efectuată dintre deputații Parlamentului European și deputații țărilor partenere în cadrul Adunării Parlamentare EURONEST;

- în cadrul Comitetului Regiunilor al UE se întrunesc și statele partenere la platforma CORLEAP;

- în cadrul forumului societății civile este facilitată consolidarea rolului societății civile;

- sunt organizate meetinguri anuale ale miniștrilor de externe, fapt ce ar permite evaluarea progreselor înregistrate, pentru a fi interpretate un set de măsuri mai detaliate;

- pentru determinarea anumitor soluții specifice ce au ca scop reformele în diferite domenii, anumiți experți se vor întâlni cel puțin de două ori pe an. Aceste meetinguri se vor petrece în cadrul celor patru arii tematice ale platformelor (domeniul democrației, buneii guvernări și stabilități, integrării economice și a convergenței cu politicile UE, securității energetice și a contactelor dintre oameni).

R. Moldova este ancorată plenar în diverse activități realizate în cadrul Parteneriatului Estic și a valorificat mai multe oportunități,

inclusiv sub formă de suport financiar pentru realizarea mai multor proiecte, în baza unei colaborări atât pe dimensiunea bilaterală, cât și multilaterală ce are ca scop prioritar realizarea integrării europene comprehensive. Astfel, pe dimensiunea bilaterală, R.Moldova a realizat cele trei mari obiective stabilite ale acordului: asocierea politică, integrarea economică și liberalizarea regimului de vize, iar la momentul actual este necesar să fie depuse eforturi majore pentru implementarea deplină a Acordului de Asociere și, prin urmare, valorificarea aranjamentelor sectoriale de cooperare bilaterală încheiate cu Uniunea Europeană.

În cadrul Summitului Parteneriatului Estic de la Vilnius, 28-29 noiembrie 2013, au fost evaluate progresele înregistrate de cele 6 state partenere din Est, fiind stabilite și obiectivele pentru perioada 2014-2015.

În cadrul Summitului de la Riga, 21-22 mai 2015, a fost evidențiată diferența care se crease între țările membre asociate UE–R. Moldova, Ucraina, Georgia și ceilalți participanți în cadrul Parteneriatului Estic: Azerbaidjan, Armenia și Belarus.

În cadrul Summitului de la Bruxelles, 24 noiembrie 2017, a fost evidențiată importanța relațiilor bilaterale dintre Uniunea Europeană și fiecare stat partener conform principiului „more for more”, fiind stabilite și obiectivele-cheie ale Parteneriatului până în anul 2020.

În cadrul Summitului din 13 mai din 2019 a fost marcată aniversarea a 10 ani ai Parteneriatului Estic, având loc o reuniune a ministrilor de Externe, fiind examinate perspectivele de dezvoltare ale Parteneriatului.

Pe data de 5 decembrie 2019, în cadrul reuniunii ministeriale a OSCE, cele trei țări asociate, și anume, R.Moldova, Georgia și Ucraina, au semnat Declarația Comună cu privire la viitorul Parteneriatului Estic.

Pentru anul 2020, colaborarea în cadrul Parteneriatului Estic a fost afectată de pandemia COVID-19. Un aspect important al acestei perioade a fost publicarea de către Comisia Europeană a Comunicării cu privire la obiectivele Parteneriatului Estic în

perioada post-2020. Acest document reflectă viziunea și propunerile instituțiilor europene cu privire la cooperarea pe viitor.

Summitul următor al Parteneriatului Estic a fost stabilit pentru anul 2021. În acest cadru vor fi examinate următoarele provocări: lupta cu corupția, adaptarea la obiectivele UE, în mod deosebit cele referitor la securitate, adaptarea la cerințele actuale în domeniul ecologic. Mulți experți consideră că este necesară reformatarea Parteneriatului Estic, astfel, obiectivele trebuie să fie mai ambițioase, inclusiv să prevadă o eventuală perspectivă de aderare. Perspectivele anunțate de Președintele Comisiei Europene Ursula von der Leyen sunt:

- dezvoltarea economiei bazată pe parteneriatul dintre state, crearea locurilor de muncă, crearea oportunităților pentru tineri;
- fortificarea instituțiilor guvernamentale, asigurarea drepturilor oamenilor, supremația legii și egalitatea genurilor;
- dezvoltarea parteneriatului care unește prin transformarea digitală atât de importantă în condițiile de pandemie, modernizarea infrastructurii;
- sustenabilitate în privința unor fenomene ca schimbarea climaterică și asigurarea a unei reacții corepunzătoare;
- informarea cetățenilor țărilor din Parteneriatul Estic despre rezultatele majore ale colabărării cu Uniunea Europeană.

Tema 5. DEZVOLTARE DURABILĂ - CONTRIBUȚII ANTERIOARE ȘI DIRECȚII DE PERSPECTIVĂ

Obiective:

- *Să cunoască evoluția conceptului de dezvoltare durabilă*
- *Să cunoască semnificația Agendei 2030*
- *Să identifice angajamentele UE privind dezvoltarea durabilă*
- *Să definească principalele domenii de interes ale UE privind dezvoltarea durabilă*
 - *Familiarizarea cu Documentul de reflecție „Către o Europă durabilă până în 2030”*
 - *Familiarizarea cu setul de inițiative politice „Acordul verde european”*

5.1. Istoria conceptului de dezvoltare durabilă și provocările dezvoltării durabile

Dezvoltarea progresului tehnico-științific și al societății atrag după sine epuizarea resurselor, catastrofe ecologice și polarizarea societății. Se pare că ceea ce se crede că poate să ne îmbunătățească viața, să ne diminueze eforturile pentru obținerea celor necesare traiului, în final poate să ne distrugă. Lumea intelectuală, savanții demult semnaleză și cugetă asupra unei modalități de dezvoltare a societății fără epuizarea resurselor și fără efecte negative asupra mediului organizată în așa mod, încât toți să dispună de un trai decent.

Cunoașterea mai profundă, mai cuprinzătoare a realității înconjurătoare, a cauzelor în baza cărora se produc faptele, evenimentele, fenomenele sunt metode ale teoriei economice, care oferă soluții cum mai reușit să asigurăm dezvoltarea economică. Conceptul de dezvoltare economică ca ramură relativ nouă a teoriei economice generale se află în continuă evoluție: expansiune economică, creștere economică, progres economic, dezvoltare economică, dezvoltare durabilă și sustenabilă.

Expansiunea economică este definită ca o creștere economică pe termen scurt, care poate fi urmată de stabilitate sau scădere.

Creșterea economică este un proces macroeconomic pe termen lung și constă în sporirea cantitativă a activităților și rezultatelor acestora pe ansamblul economiei naționale, în strânsă legătură cu factorii care contribuie la această sporire. Creșterea economică se exprimă prin dinamica indicatorilor macroeconomici ai rezultatelor activității în termene reale, respectiv prin produsul intern brut, produsul național brut și venitul național, corecții cu mărirea deflatorului.

Progresul economic reprezintă creșterea în valoare absolută a indicatorilor economici raportată la dinamica populației, cum ar fi venitul național pe locuitor.

Tipuri de creștere/progres economic:

Extensivă - sporirea indicatorilor macroeconomici pe seama influenței sinergice a tuturor factorilor de producție: mai multă forță de muncă, mijloace fixe, capacități de producție, terenuri agricole, materii prime și materiale, investiții.

Intensivă - sporirea indicatorilor macroeconomici pe seama utilizării mai eficiente a factorilor de producție.

Consolidată - realizată la scara întregii economii mondiale.

Zero - rezultatele economice agregate și populația unei țări cresc în același ritm, nivelul indicatorilor sintetici pe cap de locuitori rămânând constanți.

Creșterea economică negativă - nivelul indicatorilor sintetici pe cap de locuitori sunt în scădere.

Creșterea economică, ca proces macroeconomic, nu surprinde modificările calitative ale economiei naționale, reflectate în structura economiei și nivelul de trai, aceste aspecte fiind puse în evidență prin conceptul de dezvoltare economică.

Dezvoltarea economică este un concept multidimensional care pe lângă aspectul economic înglobează și aspectele social, politic, cultural, ambiental, științific, spiritual, uman etc. Pentru dezvoltarea economică în mod obligatoriu este caracteristică

creșterea și progresul economic¹. Dezvoltarea înseamnă mutații calitative ce țin de ansamblul vieții astfel, încât per total să se traducă „în faptul că oamenii se hrănesc mai bine, se îngrijesc mai bine și capătă mai bună cunoaștere”² sau „scopul suprem al dezvoltării este progresul social generalizat”³.

Caracteristicile dezvoltării:

- ascențiunea întregului sistem social, economic, politic, cultural etc.;
- procesul de lungă durată (durata mare (2-3 decenii) este impusă de anvergura procesului);
- poate fi privită atât ca proces, cât și ca stare (țările dezvoltate);
- ca finalitate are dezvoltarea umană generală de azi și de mâine.

Dezvoltarea durabilă aparține teoriei noi a dezvoltării economice și ține de începutul anilor '80 (deși preocupările de a găsi o alternativă viabilă tipului de creștere economică postbelică prefățează, cu mult timp înainte, conceptualizarea sa teoretică):

- eco-dezvoltarea – prima Conferință a Organizației Națiunilor Unite (ONU) asupra dezvoltării, Stockholm, 1972;
- creșterea zero – Raportul Clubului de la Roma "Limitele creșterii", 1972;
- căutarea conceptului de dezvoltare care să asigure continuitatea creșterii, îmbunătățirea condițiilor de viață și a relației om-mediu – Comisia Mondială asupra mediului și dezvoltării, inițiată de ONU;
- utilizarea termenului "dezvoltare durabilă" – Conferința Internațională asupra Conservării Mediului și în textele Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), 1980;
- definirea termenului de dezvoltare durabilă (sustenabilă) – publicarea Raportului Brundtland (numele prim-ministrului

¹ Pohoacă, I. (2018). *Dezvoltare durabila. Teorie si politica economica*, Ed. a 2-a, Chisinau: INCE.

² Perroux Fr. (1981). *Pour une philosophie de nouveau developpement*, PUF, Paris, 1981.

³ Guillaumont P. (1985). *Economie du developpement*, vol. 1, Le sous - developpement, PUF, Paris.

norvegian de atunci) al Comisiei Mondiale asupra Mediului "Viitorul nostru comun", 1987. Raportul țintește spre a găsi "o cale de dezvoltare care să susțină progresul uman nu numai în câteva locuri și pentru câțiva ani, ci pentru întreaga planetă și pentru un viitor îndepărtat"⁴.

Dezvoltarea durabilă (viabilă și susținută), potrivit Raportului Brundtland, este „acel tip de dezvoltare care răspunde nevoilor prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a și le satisface pe ale lor proprii”. Sustenabilitatea este calitate a unei activități antropice de a se desfășura fără a epuiza resursele disponibile și fără a distruge mediul, deci, fără a compromite posibilitățile de satisfacere a nevoilor generațiilor următoare.

Privind din perspectivă morfologică, cuvântul „sustenabilitate” este format din verbul „a susține” și substantivul „abilitate”, deci, capacitatea de a susține, de a „menține opțiunile legate de producție și consum și se referă la tipurile generale de capital: a) capital economic; b) capital uman – cunoaștere, sănătate, securitate; c) capital ecologic – resurse naturale regenerabile și neregenerabile; d) capital social – cultură, instituții, norme sociale etc.⁵. Cât privește termenul „nevoi”, acestea au o natură normativă și fac necesară stabilirea nevoilor de bază ale umanității, relevante din punct de vedere uman și ecologic. În contextul creșterii populației și al consumului de resurse naturale, dezvoltarea durabilă este un model de dezvoltare ce vizează echilibrul dintre creșterea economică, calitatea vieții și prezervarea mediului pe termen mediu și lung, fără creșterea consumului de resurse naturale dincolo de capacitatea de suportabilitate a Pământului.

Conferința mondială asupra mediului de la Rio de Janeiro din 1992 a acordat o atenție deosebită acestui concept, care implică stabilirea unui echilibru între creșterea economică și protecția

⁴ *Our Common Future, WCED, Oxford University Press, New York, 1987.*

⁵ Cf. *Isabella Pierantoni, A few remarks on methodological aspects related to sustainable development, în Measuring sustainable development integrated economic, environmental and social frameworks, OECD, Paris, 2004.*

mediului și gășirea de resurse alternative. Când se referă la dezvoltarea economică de ansamblu a unei țări sau regiuni, este de obicei preferat termenul sinonim dezvoltare durabilă.

Conceptul dezvoltării durabile a fost acceptat și preluat la conferințele pe aceeașitemă organizate sub egida ONU: 1992 - Rio de Janeiro, 2002 - Johannesburg și 2012 - Rio de Janeiro.

Începând din 1994, Banca Mondială ține conferințe anuale pe tema dezvoltării sustenabile, numind pentru realizarea acestui obiectiv un vicepreședinte pentru problemele dezvoltării durabile.

Ca și concept multidimensional dezvoltarea durabilă întrunește următoarele aspecte:

- este o necesitate obiectivă (ca răspuns la criza economică și ecologică);

- are o puternică încărcătură morală (datoria generației actuale de a oferi generațiilor viitoare aceleași șanse);

- este un concept comun (nu există granițe economice sau ideologice);

- este o realitate mozaicată (configurare specifică a fiecărei țări, dar cu un grad mare de interconșionare care obligă la rezolvarea problemelor commune, globale);

- comportă tratament diferit în funcție de timp, spațiu, zonă geografică etc. (contribuția la poluare și respectul față de natură în țările bogate și sărace este diferită);

- este o acțiune de durată. Se vrea o ascendență a calității în defavoarea creșterii cantității bunurilor produse și consumate în același timp, dezvoltarea durabilă este și trebuie să fie sustenabilă;

- este privită de pe poziții predominant economice, după configurația modului de producere și consum care au consecințe asupra ecologiei, socialului, moralului, politicului etc. (resursele naturale și mediul au fost tratate ca simple instrumente, puse în slujba creșterii);

- este orientată la mediu și politica de mediu;

- trebuie să asigure echilibrul dintre producere și consum, consumul de resurse și creșterea populației, repartitia veniturilor și sărăcia etc.;
- are o încărcătură politică.

5.2. Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă.

Conceptul de **Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD)** ca și continuitate a **Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM)** (2000, New York) a luat naștere la Conferința Organizației Națiunilor Unite privind dezvoltarea durabilă, Rio+20 în anul 2012. Scopul acesteia a fost de a produce un set de obiective universal aplicabile, care echilibrează cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: de mediu, socială și economică.

Conceptul de dezvoltare durabilă a fost concretizat în septembrie 2015, când țările membre ale ONU au adoptat Declarația Summitului privind Dezvoltarea Durabilă, prin care s-au angajat să pună în aplicare **Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030** care stabilește un cadru global pentru realizarea dezvoltării durabile până în 2030. Acesta include un set ambițios de 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD) și 169 de ținte conexe pe care să le aibă în vedere țările și părțile interesate.

Caracteristica Agendei 2030:

- Este continuarea într-o formă mai accelerată a realizării ODM, având scopul principal de a eradica sărăcia până în anul 2030 și de a asigura o dezvoltare durabilă în întreaga lume.

- Oferă o nouă abordare de dezvoltare, axându-se pe promovarea drepturilor omului sub toate aspectele. Interesele oamenilor sunt plasate în centrul procesului de dezvoltare, care ar putea fi realizate într-un mod durabil doar prin responsabilizarea oamenilor de a participa, de a contribui și de a beneficia de pe urma dezvoltării economice, culturale, sociale și politice în baza unei poziții comune în care toate drepturile și libertățile omului sunt respectate.

• A fost concepută astfel, încât să cuprindă prioritățile și particularitățile fiecărei țări. Prin urmare, după ce a fost adoptată la nivel mondial, Agenda necesită a fi adaptată la contextul specific al fiecărei țări (naționalizată) pentru a o face semnificativă, fezabilă și eficientă.

Adoptarea Agendei 2030 reprezintă o schimbare a paradigmei politicilor internaționale privind cooperarea pentru dezvoltare.

Figura 1. Cele 17 ODD ale Agendei de dezvoltare durabilă 2030

Agenda 2030 este focusată pe 5 domenii de importanță critică pentru omenire și planetă:

Populație – eradicarea sărăciei și a foamei, în toate formele și dimensiunile lor, asigurarea pentru fiecare ființă umană a unui cadru favorabil de realizare a propriului potențial în condiții de demnitate, egalitate și într-un mediu sănătos.

Planetă – protejarea planetei de degradare, inclusiv prin consum și producție durabile, gestionare durabilă a resurselor naturale, întreprinderea măsurilor urgente în privința schimbărilor climatice, astfel încât să fie asigurate atât nevoile generațiilor prezente, cât și a celor viitoare.

Prosperitate – asigurarea că toate ființele umane se pot bucura de viață prosperă și satisfăcătoare și că progresul economic, social și tehnologic are loc în armonie cu natura.

Pace – încurajarea societăților pașnice și incluzive, lipsite de frică și violență, întrucât nu poate fi percepută o dezvoltare durabilă fără pace și pace fără dezvoltare durabilă.

Parteneriat – mobilizarea mijloacelor și constituirea unui parteneriat global în implementarea Agendei, bazat pe un spirit de solidaritate la nivel mondial și responsabilitate comună, focusat, în special, pe nevoile celor mai sărace și mai vulnerabile state și cu implicarea tuturor țărilor, stakeholderilor și oamenilor interesați.

În contextul creșterii populației și al consumului de resurse naturale, dezvoltarea durabilă este un model de dezvoltare ce vizează echilibrul dintre creșterea economică, calitatea vieții și preservarea mediului pe termen mediu și lung, fără creșterea consumului de resurse naturale dincolo de capacitatea de suportabilitate a Pământului.

Caracteristicile esențiale ale dezvoltării durabile sunt: a) echitate, b) abordare pe termen lung, c) gândire sistemică⁶. Echitatea implică o distribuție justă a costurilor și beneficiilor dezvoltării atât între bogați și săraci, cât și între generații și națiuni. Dezvoltarea durabilă vizează eliminarea disparităților în accesul la resurse atât pentru comunitățile sărace ori marginalizate, cât și pentru generațiile viitoare, încercând să asigure fiecărei națiuni oportunitatea de a se dezvolta conform propriilor valori sociale și culturale, fără a nega altor națiuni ori generațiilor viitoare acest drept⁷. Abordarea pe termen lung înseamnă luarea în considerație a nevoilor generațiilor următoare și conceperea de scenarii de dezvoltare echitabile, ce au ca bază resursele naturale limitate ale planetei. Gândirea sistemică cheamă la înțelegerea interacțiunilor complexe dintre subsistemele planetei, a efectelor de propagare

⁶ *Sustainable Development Gateway, Introduction to Sustainable Development*, <http://www.sdgateway.net/>

⁷ *Friends of the Earth Olanda, Sustainable consumption: A global perspective*, Amsterdam, Friends of the Earth Netherlands, 1996.

dintre local și global și a multiplelor interdependențe dintre mediu, economie și societate.

Elementele luate în considerare de modelul de dezvoltare durabilă sunt: a) interdependența globală a problemelor ecologice, b) perspectiva pe termen lung privind consecințele poluării și diminuării resurselor naturale, c) distincția între formele de capital și posibilitatea de a realiza substituirii între acestea⁸.

5.3. Integrarea principiilor de dezvoltare durabilă în strategiile de dezvoltare ale Uniunii Europene

Dezvoltarea durabilă de mult timp este un obiectiv central al politicii Uniunii Europene, consacrat în tratatele sale, începând cu 1997. Prima strategie de dezvoltare durabilă a UE, adoptată în 2001, a stabilit un plan unic și coerent cu privire la modul de a face față provocărilor dezvoltării durabile în EU. În iunie 2010, Consiliul European a adoptat strategia Europa 2020, agenda UE pentru creștere și locuri de muncă pentru deceniul precedent⁹. Strategia Europa 2020 a prezentat cele trei priorități-cheie care se consolidează reciproc, de creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, pentru care au fost definite unul sau mai multe obiective în cinci domenii: (1) ocuparea forței de muncă, (2) cercetare și dezvoltare (R&D) și inovare, (3) schimbări climatice și energie, (4) educație și (5) sărăcie și excluziune socială.

UE a avut un rol esențial în elaborarea Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU și, împreună cu statele sale membre, s-a angajat să fie un pionier și în punerea în aplicare a agendei atât la nivelul UE, cât și prin susținerea – în cadrul politicilor sale externe – a eforturilor de aplicare în alte țări, în special în cele care au cea mai mare nevoie de sprijin. Ca răspuns la Agenda 2030, Comisia Europeană a adoptat Comunicarea sa „Următorii pași pentru un

⁸ Cf. F. Bran, *Componenta ecologică a deciziilor de dezvoltare economică*, Editura ASE, 2002.

⁹EUROPA 2020, *O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii*, Comunicare a Comisiei, 03.03.2010.

viitor european durabil: acțiune europeană pentru durabilitate”¹⁰ în noiembrie 2016, în care s-a oferit o imagine a ceea ce face UE în prezent pentru a contribui la Agenda 2030, prin evidențierea principalelor politici ale UE pentru fiecare din cele 17 ODD. Aceasta a explicat, de asemenea, modul în care cele 10 priorități ale strategiei Europa 2020 contribuie la Agenda globală 2030: locuri de muncă, creștere și investiții (prioritatea 1), o piață digitală unică (prioritatea 2), energie mai sigură, abordabilă și durabilă (prioritatea 3), o piață internă mai profundă și mai echitabilă (prioritatea 4), o uniune economică și monetară mai profundă și mai echitabilă (prioritatea 5), relații comerciale deschise și echitabile (prioritatea 6), justiție și drepturi fundamentale (prioritatea 7), migrație (prioritatea 8), un actor mai puternic pe plan mondial (prioritatea 9) și o uniune a schimbărilor democratice (prioritatea 10).

Obiective principale pentru UE până în 2020 au fost:

– 75% din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani ar trebui să aibă un loc de muncă;

– 3% din PIB al UE ar trebui investit în cercetare-dezvoltare;

– obiectivele „20/20/20” în materie de climă/energie (reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 20% față de nivelurile din 1990 sau cu 30% dacă există condiții favorabile în acest sens, creșterea cu 20% a ponderii energiilor regenerabile în consumul nostru final de energie și creșterea cu 20% a eficienței energetice);

– rata abandonului școlar timpuriu ar trebui redusă sub nivelul de 10% și cel puțin 40% din generația tânără ar trebui să aibă studii superioare;

– numărul persoanelor amenințate de sărăcie ar trebui redus cu 20 de milioane (25%).

¹⁰Următorii pași către un viitor european durabil. Acțiunea europeană pentru durabilitate, Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social european și Comitetul regiunilor, 22.11.2016.

Comunicarea din 2016 a anunțat, de asemenea, o monitorizare periodică detaliată a ODD-urilor într-un context UE, începând cu 2017, ceea ce a condus la stabilirea setului de indicatori ai ODD UE și la lansarea rapoartelor anuale de monitorizare a ODD UE în noiembrie 2017.

Dezvoltarea durabilă este ferm ancorată în tratatele europene și este un element central al politicilor UE. ODD împreună cu Acordul de la Paris privind schimbările climatice, ratificat de către UE la 4 octombrie 2016, reprezintă foaia de parcurs către o lume mai bună, cadrul mondial pentru cooperarea internațională în materie de dezvoltare durabilă și dimensiunile economice, sociale, de mediu și de governanță ale acestui cadru.

Primul flux de lucru a fost integrarea deplină a ODD în cadrul politicilor europene și în prioritățile Comisiei. În mai 2017 a fost instituită „Platforma multipartită a UE privind ODD” pentru punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă în UE pentru a sprijini și a consilia CE și toate părțile interesate implicate în punerea în aplicare a ODD la nivelul UE. Reprezentanți ai sectorului public, ai societății civile și ai sectorului privat au muncit cu seriozitate și au contribuit în comun cu noi valori puternice la formularea recomandărilor bine gândite privind modul în care obiectivele de dezvoltare durabilă pot fi transformate în soluții practice pentru bunăstarea generațiilor prezente și viitoare, în interiorul UE și în afara acesteia.

În 2018, Comisia UE a lansat șase transformări-cheie care trebuie efectuate:

1. Dezvoltarea durabilă este o provocare a societății, nu doar una de mediu – îmbunătățirea educației și a asistenței medicale sunt, prin urmare, necesare pentru a obține venituri mai mari și decizii de mediu mai bune.

2. Consumul și producția responsabilă, precum și importanța de a face mai mult cu mai puține resurse, sunt importante pentru adoptarea unei economii circulare și reducerea cererii.

3. Decarbonizarea industriei energetice, prin resurse de energie curate și procese regenerabile, va fi necesară pentru a oferi tuturor o energie curată și accesibilă.

4. Ar trebui să existe hrană și apă curată pentru toți, protejând în același timp biosfera și oceanele, ceea ce va necesita sisteme alimentare eficiente și durabile, realizabile prin creșterea productivității agricole și reducerea consumului de carne.

5. Orașe inteligente: tiparele de așezare ar trebui transformate pentru binele populației și a mediului, ceea ce se poate face prin infrastructură „inteligentă” și conectivitate la internet.

6. O revoluție digitală în știință, tehnologie și inovație ar fi necesară pentru a sprijini dezvoltarea durabilă, deoarece se speră că lumea va folosi dezvoltarea tehnologiei informației pentru a facilita sustenabilitatea.

Comisia Juncker a plantat câteva semințe de importanță majoră care vor da rod în următoarea generație de politici ce vizează un viitor european durabil - de la Pilonul european al drepturilor sociale, Consensul european privind dezvoltarea și Strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene până la Strategia „Comerț pentru toți”, bazată pe valori, la Angajamentul strategic pentru egalitatea de gen și la un spațiu european al educației; de la pachetul de măsuri privind economia circulară și de la pachetele privind mobilitatea și energia curată la strategia privind creșterea albastră; de la „Planul de investiții pentru Europa” și planul de acțiune privind finanțele durabile la Agenda urbană a UE și la planul de acțiune privind natura, pentru a menționa doar câteva. Comisia a propus, de asemenea, consolidarea legăturii dintre finanțarea UE și statul de drept, evaluarea impactului social și de mediu al tuturor activităților de cercetare și inovare cofinanțate de UE, precum și stabilirea unui obiectiv mai ambițios pentru cheltuielile climatice în cadrul viitorului buget al UE¹¹.

¹¹ *Anexa 1 la documentul de reflecție „Către o Europă durabilă până în 2030”, Contribuția Comisia Juncker la ODD, 2019.*

Al doilea flux de lucru a fost o reflecție asupra dezvoltării în continuare a viziunii pe termen lung a UE după 2020. În acest sens, Comisia a prezentat în ianuarie 2019 un document de reflecție „Către o Europă durabilă până în 2030”¹², o viziune europeană strategică pe termen lung pentru o economie prosperă, modernă, competitivă și neutră din punct de vedere al impactului asupra climei până în 2050, viziune care pregătește terenul pentru o transformare structurală a economiei europene, care să stimuleze creșterea economică și ocuparea forței de muncă și totodată să atingă neutralitatea climatică.

Documentul de reflecție identifică avantajele competitive ale UE, care oferă UE posibilitatea de a demonstra conducerea și de a evidenția calea pe care trebuie să o urmeze alții. UE are toate atuurile pentru a-și îmbunătăți competitivitatea, pentru a investi în dezvoltarea durabilă, pentru a impulsiona guvernele, instituțiile și cetățenii și pentru a deveni un model pentru restul lumii. Aceste avantaje includ sisteme de bunăstare puternice, investiții considerabile în cercetare și inovare și standarde sociale, de sănătate și de mediu foarte ridicate. Lucrarea subliniază, de asemenea, provocările complexe și interconectate cu care se confruntă UE, în special legate de schimbările climatice și datoria ecologică, schimbările tehnologice și demografice, inegalitatea și coeziunea socială. Documentul prezintă trei scenarii care stimulează dezbaterile privind modul de îndeplinire în UE a ODD:

1. O strategie globală a UE privind ODD care să orienteze acțiunile UE și ale statelor membre.

2. Integrarea continuă de către Comisie a ODD în toate politicile relevante ale UE.

3. Punerea unui accent mai mare pe acțiunea externă în paralel cu consolidarea ambiției actuale de durabilitate la nivelul UE.

¹²Document de reflecție „Către o Europă durabilă până în 2030”, Comisia europeană, ianuarie 2019.

Documentul de reflecție include și bazele de politică pentru un viitor durabil:

- de la economia liniară la cea circulară;
- durabilitatea de la fermă până la consumator;
- un sistem energetic, clădiri și o mobilitate adaptate viitorului;
- asigurarea unei tranziții echitabile din punct de vedere social;
- educație, știință, tehnologie, cercetare, inovare și digitalizare;
- finanțe, stabilitatea prețurilor, impozitare și concurență;
- comportamentul responsabil în afaceri, responsabilitatea socială a întreprinderilor și noile modele de afaceri;
- comerțul deschis și bazat pe norme;
- guvernantă și asigurarea coerenței politicilor la toate nivelurile.

Multe elemente ale acestei lucrări de reflecție au fost preluate în Orientările politice ale Comisiei von der Leyen și în scrisorile de misiune ale comisarilor individuali.

În primăvara anului 2019, Parlamentul European și Consiliul au salutat documentul de reflecție al Comisiei Europene „ca o contribuție de urgență necesară la dezbateră privind un viitor mai durabil al Europei și la stabilirea priorităților strategice pentru următoarea Comisie Europeană”¹³. Comisia von der Leyen a făcut din durabilitate o prioritate politică majoră pentru mandatul său. Toate ODD fac parte dintr-una sau mai multe dintre „cele șase ambiții principale pentru Europa” anunțate în Orientările politice. Fiecare comisar este responsabil de asigurarea faptului că politicile aflate sub supravegherea sa reflectă ODD, în timp ce colegiul comisarilor este responsabil în comun pentru punerea în aplicare a Agendei 2030. Președintele a stabilit o „abordare a întregului guvern” în ceea ce privește punerea în aplicare a ODD.

¹³Concluzii ale Consiliului, „Către o Uniune tot mai durabilă până în 2030”, 09.04.2019.

În decembrie 2019, Comisia UE a prezentat „**Pactul ecologic european**”¹⁴ - un set de inițiative politice care au ca scop să facă din Europa primul continent neutru din punct de vedere climatic până în 2050. Documentul este însoțit de o anexă care include o foaie de parcurs cu acțiuni-cheie pentru implementarea tranziției.

Pactul ecologic european este noua strategie europeană de creștere care intenționează să transforme UE într-o societate corectă și prosperă, cu o economie modernă, eficientă din punct de vedere al resurselor și competitivă, în care nu există emisii nete de gaze cu efect de seră până în 2050 și unde creșterea economică este decuplată de la utilizarea resurselor. De asemenea, strategia își propune să protejeze, să conserve și să consolideze capitalul natural al UE și să protejeze sănătatea și bunăstarea cetățenilor de riscurile și impacturile legate de mediu. În același timp, această tranziție își propune să fie justă și incluzivă. De asemenea, pactul este văzut ca o parte integrantă a strategiei Comisiei de implementare a Agendei 2030 și a ODD.

Inițiativele politice din Pactul ecologic european, printre altele, includ reduceri ale emisiilor de gaze cu efect de seră, un nou plan de acțiune pentru economia circulară, un mecanism de tranziție justă pentru a nu lăsa pe nimeni în urmă, renovări ale clădirilor pentru a obține eficiență energetică, o strategie pentru o mobilitate durabilă și inteligentă, o strategie alimentară durabilă (strategia „Farm to Fork”), o nouă strategie privind biodiversitatea, un plan de acțiune zero poluare și un pact european privind clima care va permite statelor membre, părților interesate și cetățenilor să-și coordoneze mai bine acțiunile. Conform foii de parcurs, majoritatea inițiativelor politice vor fi puse în aplicare, începând cu anul 2020.

¹⁴ *Pactul ecologic european*, decembrie 2019.

Tema 6. ASPECTELE DEZVOLTĂRII DURABILE

Obiective:

- *Să conștientizeze semnificația economică a dezvoltării durabile*
- *Să conștientizeze semnificația socială a dezvoltării durabile*
- *Să conștientizeze semnificația ecologică a dezvoltării durabile*
- *Să identifice rolul ODD și Țintelor cu accent economic sporit*
- *Să identifice rolul ODD și Țintelor cu accent social sporit*
- *Să identifice rolul ODD și Țintelor cu accent ecologic sporit*
- *Să identifice rolul ODD și Țintelor cu accent economic sporit*
- *Să argumenteze necesitatea unei guvernări pentru dezvoltare durabilă*

În prezent, experții în dezvoltare durabilă sunt de acord că satisfacerea necesităților viitorului depinde de felul cum vor fi puse astăzi în balanță obiectivele sau nevoile sociale, economice și de mediu. Atunci, când un mediu natural viabil (aspectul ecologic) se întrepătrunde cu cultivarea comunității (aspectul social), mediul creat este suportabil. Când cultivarea comunității (pilonul social) se întrepătrunde cu suficiența economică (pilonul economic), mediul de afaceri devine unul echitabil. Nu în ultimul rând, când un mediu natural viabil (pilonul ecologic) este asistat de o suficiență economică (pilonul economic), mediul este viabil. Punctul care reunește toate aceste trei condiții simultan conduce la o dezvoltare suportabilă, viabilă și echitabilă, deci, sustenabilă. În continuare, vom prezenta în detaliu cei trei piloni – economic, social, ecologic - pe care se sprijină conceptul dezvoltării sustenabile.

Fluxurile-cheie dintre economie, societate și mediu sunt (figura 2):

A. Dinspre mediu către economie: (1) funcțiile de producție ecologice (funcții ale resurselor naturale și ale emisiilor poluante); costurile economice ale protecției mediului.

B. Dinspre economie către mediu: (2) presiunea exercitată de activitățile productive asupra resurselor ecologice; investiții în

protecția mediului; drepturile de proprietate asupra resurselor naturale și de mediu.

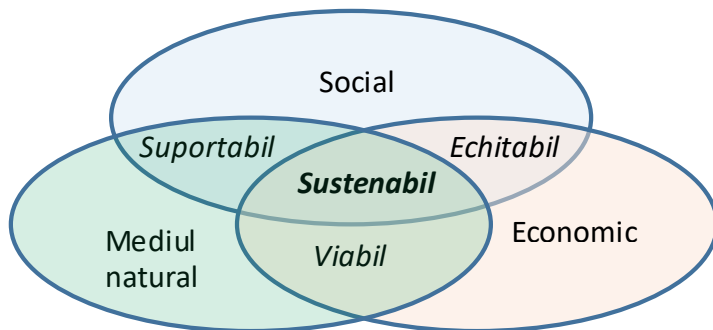

Figura 2. Conceptul general al abordării durabile (Adams W.M., 2006, "The Future of Sustainability: Re-thinking Environment and Development in the Twenty-first Century")

C. Dinspre mediu către societate: (3) amenințări de mediu pentru bunăstarea umană; pericole pentru sănătatea și securitatea umană provocate de degradarea mediului.

D. Dinspre societate către mediu: (4) presiunea exercitată de modelele de consum asupra resurselor de mediu; responsabilitatea ecologică a cetățenilor.

E. Dinspre societate către economie: (5) cantitatea și calitatea forței de muncă; planuri sociale pentru tranzacțiile de piață.

F. Dinspre economie către societate: (6) oportunitățile de angajare și nivelul de trai; distribuția veniturilor; resurse pentru finanțarea programelor de securitate socială; presiunea asupra sistemelor sociale și culturale, ce are ca efect disfuncții și migrație.

Cele 17 obiective de dezvoltare durabilă și 169 de ținte reprezintă angajamente ale țărilor lumii privind implementarea aspectelor economice, ecologice, sociale și de guvernare privind dezvoltarea durabilă.

6.1. Aspectul economic al dezvoltării durabile

Aspectul economic al dezvoltării durabile solicită nevoia unui nou model de creștere economică bazat pe principiul generării unui venit maxim în condițiile menținerii capitalului (fizic, natural, uman). Obiceiurile actuale în materie de consum au contribuit la exploatarea excesivă a resurselor și la creșterea presiunilor asupra capitalului natural și asupra climei. Trebuie să fie asigurată o creștere economică într-un mod durabil și să fie îmbunătățit nivelul de trai conform așteptărilor cetățenilor. Acest lucru va necesita noi modele de materii prime și produse, astfel încât să dispunem de mijloacele adecvate pentru a reutiliza, a repara și a recicla din ce în ce mai mult. La rândul său, această tendință va reduce nu numai cantitatea de deșeuri, ci și necesitatea de a exploata noi resurse cu costuri financiare și de mediu importante.

Noul model durabil de producție și de consum presupune implementarea unui model de dezvoltare durabilă prin introducerea etapizată a unor elemente ale economiei circulare, reducerea deșeurilor, creșterea productivității, toate aceste lucruri prin: reciclare și reutilizare, conștientizarea populației de importanța protejării mediului înconjurător și încurajarea companiilor să „îmbrățișeze” practici durabile în activitățile acestora.

Regulile care leagă conceptele ecologice și economice în contextul dezvoltării durabile sunt:

- rata de exploatare a resurselor regenerabile trebuie să fie egală cu cea a regenerării acestora;
- rata de generare a deșeurilor trebuie să egaleze capacitatea de absorbție a ecosistemului în care deșeurile sunt depozitate;
- resursele neregenerabile trebuie exploatate în mod durabil, adică rata lor de consum nu trebuie să depășească rata de substituție a lor prin resurse regenerabile.

Cele 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD) sunt strâns legate între ele și concepute pentru a fi indivizibile, motiv pentru care integrarea acestora în acțiunile întreprinse de toți actorii implicați este esențială pentru aplicarea cu succes a acestora pe teren.

Din cele 17 ODD putem identifica 5 obiective ale dezvoltării durabile cu accent economic sporit (figura 3).

Figura 3. ODD cu accent economic sporit

ODD 8. Promovarea unei creșteri economice susținute, favorabile incluziunii și durabile, a unei ocupări integrale și productive a forței de muncă și a unor condiții de muncă decente pentru toți.

Dezvoltarea durabilă încurajează delimitarea creșterii economice de impactul negativ asupra mediului și asupra societății. Obiectivul urmărește creșterea economică durabilă și promovează munca și un trai decent pentru toți, indiferent de gen, locație geografică și descendență. Devine vitală implementarea principiului „nimeni nu rămâne în urmă”. Țările lumii vor implementa strategii de susținere a creșterii economice pe cap de locuitor și susținerea sectoarelor productive și diversificarea produselor cu valoare adăugată, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, modernizarea tehnologică și inovarea, asigurarea muncii decente pentru toți cetățenii, inclusiv pentru tineri și persoanele cu dizabilități, remunerarea egală pentru munca de valoare egală, accesul la finanțare.

ODD 8 urmărește 10 ținte:

8.1. Susținerea creșterii economice pe cap de locuitor în conformitate cu situația națională și, în special, creșterea Produsului Intern Brut cu cel puțin 7 la sută pe an în țările cel mai puțin dezvoltate.

8.2. Atingerea unor niveluri mai ridicate ale productivității prin diversificare, modernizarea tehnologică și inovație, inclusiv prin accent pe sectoarele cu valoare adăugată sporită și utilizarea intensivă a forței de muncă,

8.3. Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația, care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare.

8.4. Îmbunătățirea progresivă, până în 2030, a eficienței resurselor globale pentru consum și producție, și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului, în conformitate cu Cadrul pentru 10 ani al programelor privind consumul și producția durabilă, în frunte cu țările dezvoltate.

8.5. Până în 2030, angajarea completă și productivă și muncă decentă pentru toate femeile și toți bărbații, inclusiv pentru tineri și persoanele cu dizabilități, precum și remunerarea egală pentru munca de valoare egală.

8.6. Până în 2020, reducerea substanțială a proporției tinerilor fără un loc de muncă, fără educație sau formare.

8.7. Măsuri imediate și eficiente pentru eradicarea muncii forțate, eliminarea sclaviei moderne și a traficului de ființe umane și asigurarea interzicerii și eliminării celor mai grave forme ale muncii copiilor, inclusiv recrutarea și utilizarea copiilor soldați, iar până în 2025, eliminarea muncii copiilor în toate formele sale.

8.8. Protecția dreptului la muncă și promovarea mediilor de lucru sigure și securizate pentru toți lucrătorii, inclusiv lucrătorii migranți, în special femeile migrante, și cei în locuri de muncă precare.

8.9. Până în 2030, elaborarea și implementarea politicilor pentru promovarea unui turism durabil care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale.

8.10. Consolidarea capacității instituțiilor financiare interne pentru a încuraja și a extinde accesul la servicii bancare, de asigurări și servicii financiare pentru toți.

ODD 9: Industrie, inovație și infrastructură

Evoluția societății a impus un mod de viață accelerat, în care pot fi competitive doar acele țări care încurajează inovația, pe lângă o infrastructură rezilientă și o industrie durabilă. Infrastructura modernă este susținută de inovație pentru o industrie eficientă și durabilă. Promovarea industrializării necesită recunoașterea importanței „economiei bazată pe cunoaștere” pentru avantajul competitiv necesar.

5 ținte ale ODD 9:

9.1. Dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile și puternice, inclusiv infrastructura regională și transfrontalieră, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea oamenilor, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți.

9.2. Promovarea industrializării incluzive și durabile și, până în 2030, sporirea semnificativă a ratei de ocupare și a Produsului Intern Brut în industrie, în conformitate cu circumstanțele naționale, și dublarea acestei cote în țările cel mai puțin dezvoltate.

9.3. Creșterea accesului întreprinderilor mici industriale și de altă natură, în special din țările în curs de dezvoltare, la servicii financiare, inclusiv la credite accesibile, și integrarea acestora în lanțuri valorice și piețe externe.

9.4. Până în 2030, modernizarea infrastructurii și reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficiență sporită în utilizarea resurselor și adoptare sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, toate țările luând măsuri în conformitate cu capacitățile respective ale acestora.

9.5. Întărirea cercetării științifice, modernizarea capacităților tehnologice ale sectoarelor industriale în toate țările, în special în țările în curs de dezvoltare, până în 2030; încurajarea inovațiilor și creșterea semnificativă a numărului de angajați în cercetare și dezvoltare la 1 milion de locuitori și a cheltuielilor publice și private de cercetare și dezvoltare.

ODD 11: Dezvoltare a orașelor și așezărilor umane pentru ca acestea să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile.

Aportul populației urbane este în creștere, așadar, este o necesitate pentru orașe să se adapteze la această situație. Orașele trebuie să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile. În plus, orașele trebuie să combată formele de înstrăinare. Trebuie să ținem cont și de comunitățile rurale și să asigurăm cetățenilor condiții pentru o viață demnă, indiferent de ambianța aleasă de ei.

7 ținte ale ODD 11:

11.1. Până în 2030, accesul tuturor la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile și modernizarea cartierelor sărace.

11.2. Până în 2030, asigurarea accesului la sisteme de transport sigure, la prețuri echitabile, accesibile și durabile pentru toți, îmbunătățirea siguranței rutiere, în special prin extinderea rețelelor de transport public, acordând o atenție deosebită nevoilor celor aflați în situații vulnerabile, femei, copii, persoane cu dizabilități și în etate.

11.3. Până în 2030, consolidarea urbanizării incluzive și durabile și a capacității pentru planificarea și gestionarea participativă, integrată și durabilă a așezărilor umane în toate țările.

11.4. Consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural și natural mondial.

11.5. Până în 2030, reducerea semnificativă a numărului de decese și a numărului de persoane afectate și scăderea substanțială a pierderilor economice directe în raport cu Produsul Intern Brut la nivel global, cauzate de dezastre, inclusiv dezastrele legate de apă, cu un accent pe protecția celor săraci și a persoanelor aflate în situații vulnerabile.

11.6. Până în 2030, reducerea pe cap de locuitor a impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și gestionării deșeurilor municipale și de alt tip.

11.7. Până în 2030, asigurarea accesului universal la spații verzi și publice sigure, incluzive și accesibile, în special pentru femei și copii, persoane în etate și cele cu dizabilități.

ODD 12: Asigurarea unor modele durabile de consum și producție

Noțiunile de consum și producție sunt termeni fundamentali în economie. Când producția și consumul devin durabile, se decuplează creșterea economică de schimbarea climatică. Acest scop include atât conștientizarea resurselor finite, cât și aplicarea măsurilor sustenabile. Așadar, în acest mod se proiectează, pentru descendenți, o ambianță similară celei actuale. Această abordare are drept consecință un comportament mai conștient, incluzând o producție mai eficientă, un management durabil al deșeurilor și, în general, activități în concordanță cu principiile protecției mediului.

6.2. Aspectul ecologic al dezvoltării durabile

Deficitul cel mai grav în materie de sustenabilitate și totodată cea mai mare provocare cu care ne confruntăm este datoria ecologică, de a cărei scadență ne apropiem prin utilizarea abuzivă și epuizarea resurselor noastre naturale. Acest lucru amenință capacitatea de a răspunde nevoilor generațiilor viitoare în limitele resurselor de care dispune planeta noastră. La nivel mondial, presiunea asupra resurselor de bază, de la apa dulce până la terenurile fertile, pune în pericol însăși existența omenirii. Astăzi,

omenirea utilizează echivalentul a 1,7 Terre¹⁵. Întrucât consumul global de resurse materiale a crescut de paisprezece ori între 1900 și 2015 și se estimează că va crește de peste două ori între 2015 și 2050¹⁶, lumea se apropie rapid de mai multe puncte critice. Pe lângă presiunea asupra mediului, acest lucru reprezintă o provocare serioasă pentru economia UE, care este dependentă de materialele de pe piețele internaționale.

Biodiversitatea și ecosistemele sunt din ce în ce mai amenințate de factorul uman; în numai 40 de ani, populațiile mondiale de specii vertebrate s-au redus cu 60% în medie. Pădurile tropicale sunt distruse în ritm accelerat, în fiecare an pierzându-se o suprafață comparabilă cu cea a Greciei. Nivelul emisiilor globale de gaze cu efect de seră crește într-un ritm alarmant, principalii vectori fiind consumul de energie, consumul excesiv de resurse și distrugerea ecosistemelor. Dacă nu se iau măsuri, impactul devastator al schimbărilor climatice și degradarea capitalului natural vor avea un impact grav asupra economiei, vor reduce calitatea vieții pe întreaga planetă și vor spori intensitatea și frecvența dezastrelor naturale, punând și mai multe vieți în pericol. Inversarea acestor tendințe negative presupune un cost ridicat și necesită un efort colectiv major, însă costul lipsei de acțiune și consecințele sociale asociate ar fi mult mai mari¹⁷.

Pilonul ecologic este poate cel mai important din cei trei și conține subsistemul social, care atunci când se întâlnește cu subsistemul economic, formează contractul social de îmbunătăți starea de bunăstare generală a populației. De ce cel mai important? Pentru că nici economia și, astfel, nici societatea nu se poate dezvolta fără resurse primare. Cu toate acestea, ar trebui să ținem cont de faptul că obținerea creșterii economice și a bunăstării sociale ar trebui să se facă în limitele planetei, iar acestea putem afirma cu tărie că nu sunt infinite. Limitele planetei sunt epuizarea ozonului

¹⁵ Global Footprint Network, <https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/>

¹⁶ Comisia Europeană, *Tabloul de bord privind materiile prime*, 2018.

¹⁷ WWF. 2018. *Living Planet Report - 2018: Aiming Higher*. Grooten, M. și Almond, R. E.A. (editori) WWF, Gland, Elveția

stratosferic, încărcarea cu aerosoli atmosferici, acidifierea oceanelor, scurgeri biochimice, folosirea apei proaspete, modificarea folosirii terenurilor, integritatea biosferei, schimbările climatice și entitățile inovative, dispariția speciilor, poluarea cauzată de îngrășăminte. În momentul de față avem depășite sau în curs de agravare 4 din cele 11 limite ale planetei, și anume: schimbările climatice, dispariția speciilor, modificarea folosirii terenurilor și poluarea cauzată de îngrășăminte.

Ce se va întâmpla când tot mai multe din aceste limite vor fi atinse? Nu ar fi indicat să ne dorim să aflăm răspunsul la această întrebare. Când pilonul ecologic nu mai este, se produce o instabilitate și în cel economic și social. Schimbarea temperaturii globale este și ea o atenționare puternică. În momentul în care se depășesc 2,5°, totul este ireversibil. Hrana, apa, ecosistemele, evenimente de condiții meteorologice extreme, riscuri de schimbări abrupte și ireversibile majore sunt câteva elemente la care ar trebui să ne gândim în tot acest proces de schimbări climatice. Hrana poate fi grav afectată de randamentul scăzut al recoltelor în multe zone, mai cu seamă în regiunile în plină dezvoltare. Apa poate fi afectată prin dispariția micilor ghețari, astfel, și sursa de apă este amenințată în câteva regiuni. Se poate ajunge la topirea marilor mase de ghețari și, astfel, la creșterea nivelului mării și înghițirea marilor orașe de pe coaste. La nivel de ecosisteme, deja Marele Recif de Corali este puternic afectat și multe specii sunt extinse sau pe cale de dispariție. Se prevede intensificarea furtunilor, incendiilor din păduri, secete, inundații și valuri de căldură din ce în ce mai dese și mai mari.

Schimbările masive de climă influențează viața mai mult decât ne-am aștepta. Odată cu procesul tehnologic și dezvoltarea tot mai acută a tehnologiei, creșterea continuă a numărului populației și, deci, o cerință masivă de materie primă, hrană și adăpost, influențează și amenință limitele planetei noastre.

Din cele 17 ODD putem identifica 5 obiective ale dezvoltării durabile cu accent ecologic sporit (figura 4).

Figura 4. ODD cu accent ecologic sport

ODD 6. Apă curată și sanitație

Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei, respectiv sanitație pentru toți, sunt aspirații fundamentale ale cetățenilor. Asigurarea disponibilității apei și sanitației pentru toți este responsabilitatea statului. Acest obiectiv include teme variate, de la protecția ecosistemelor acvatice până la creșterea eficienței în domeniul managementului și aprovizionarea populației cu apă curată, potabilă.

6 ținte ale ODD 6:

6.1. Până în 2030, realizarea accesului universal și echitabil la apă potabilă sigură și la prețuri accesibile pentru toți.

6.2. Până în 2030, realizarea accesului la condiții sanitare și de igienă adecvate și echitabile pentru toți și eliminarea defecării în aer liber, acordând o atenție specială nevoilor femeilor și fetelor și celor în situații vulnerabile.

6.3. Până în 2030, îmbunătățirea calității apei prin reducerea poluării, eliminarea depozitării deșeurilor și reducerea la minimum a produselor chimice și materialelor periculoase, înjumătățind proporția apelor uzate netratate și sporind substanțial reciclarea și reutilizarea sigură la nivel global.

/ Până în 2030, creșterea substanțială a eficienței de utilizare a apei în toate sectoarele și asigurarea unui proces durabil de captare și furnizare a apei potabile, pentru a face față deficitului de apă și pentru a reduce substanțial numărul de persoane care suferă de deficit de apă.

6.5. Până în 2030, implementarea managementului integrat al resurselor de apă la toate nivelurile, inclusiv, dacă este cazul, prin cooperarea transfrontalieră.

6.6. Până în 2020, protejarea și restabilirea ecosistemelor legate de apă, inclusiv munți, păduri, zone umede, râuri, rezervoare acvifere și lacuri.

ODD 7. Energie curată și la prețuri accesibile

Cerința pentru energia electrică este în creștere și societatea trebuie să fie pregătită și să se adapteze la metode de producere și consum al energiei regenerabile. Doar prin încurajarea energiei regenerabile și a inovației în domeniu este posibilă menținerea progresului tehnologic și, în același timp, protejarea naturii, respectiv, atenuarea efectelor schimbărilor climatice. Statele lumii trebuie să se preocupe pentru asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern.

3 ținte ale ODD 7:

7.1. Până în 2030, asigurarea accesului universal la servicii energetice accesibile, sigure și modern.

7.2. Până în 2030, creșterea semnificativă a ponderii energiei din surse regenerabile în mixul energetic global.

7.3. Până în 2030, dublarea ratei globale de îmbunătățire a eficienței energetice.

ODD 13. Acțiune climatică: luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

Schimbarea climei este o realitate, fiind necesară luarea unor măsuri urgente pentru a limita impactul acesteia. Agenda 2030 propune și descifrarea cauzelor (antropice) în privința schimbării climei, însă, probabil cel mai important aspect rămâne să anticipăm problemele estimabile și să propunem soluții viabile pentru aceste situații. Efectele schimbării climatice se manifestă în toate domeniile vieții, incluzând aspectele de sănătate, de calitate a vieții și pierderea accelerată a biodiversității. Doar acțiunile coordonate la nivel global pot atenua consecințele și pot avea impact semnificativ în acest sens.

3 ținte ale ODD 13:

13.1. Consolidarea rezilienței și capacității de adaptare la riscurile legate de climă și dezastrele naturale în toate țările.

13.2. Integrarea măsurilor privind schimbările climatice în politici, strategii și planuri naționale.

13.3. Îmbunătățirea educației, sensibilizării și capacităților umane și instituționale privind atenuarea schimbărilor climatice, adaptarea, reducerea impactului și alerta timpurie.

ODD 14. Viața acvatică: conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

Omenirea nu depinde de mediul acvatic doar prin pescuit, comerț și transport, ci depinde fundamental de această ambianță. Majoritatea oxigenului din atmosferă (aproximativ 70%) este produsă de plantele marine. Așadar, putem doar estima cât sunt de importante aceste medii acvatice pentru ecosistemul nostru și este evidentă necesitatea protecției naturii și în acest sens. Schimbarea climatei și comportamentul nedurabil constituie principalele amenințări pentru oceane și mări.

7 ținte ale ODD 14:

14.1. Până în 2025, prevenirea și reducerea semnificativă a poluării marine de toate tipurile, în special de la activitățile terestre, inclusiv poluarea cu deșeuri marine și poluarea cu nutrienți.

14.2. Până în 2020, gestionarea și protecția durabilă a ecosistemelor marine și costale, pentru a evita impactele negative semnificative, inclusiv prin consolidarea rezistenței acestora și luarea de măsuri pentru restaurarea acestora, pentru a avea oceane sănătoase și productive.

14.3. Minimizarea și gestionarea impactului acidificării oceanelor, inclusiv prin cooperare științifică sporită la toate nivelurile.

14.4. Până în 2020, reglementarea eficientă a pescuitului și eliminarea pescuitului excesiv, ilegal, nedeclarat și nereglementat și a practicilor de pescuit distructive, și implementarea planurilor de management bazate pe știință, pentru a restabili stocurile de pește în cel mai scurt timp posibil, cel puțin la nivelurile care ar asigura un randament maxim durabil, după cum este determinat de caracteristicile biologice ale acestora.

14.5. Până în 2020, conservarea a cel puțin 10 la sută din zonele costale și marine, în conformitate cu legislația națională și internațională și în baza celor mai bune evidențe științifice disponibile.

14.6. Până în 2020, interzicerea formelor de subvenționare a pescuitului care contribuie la capacitatea excedentară și pescuitul excesiv, eliminarea subvențiilor care contribuie la pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat și abținerea de la introducerea unor subvenții noi de acest tip, recunoscând că tratamentul adecvat și eficient, special și diferențiat pentru țările cel mai puțin dezvoltate ar trebui să fie o parte integrantă a negocierii subvențiilor pentru pescuit în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului.

14.7. Până în 2030, creșterea beneficiilor economice pentru statele insulare mici și țările cel mai puțin dezvoltate, din utilizarea durabilă a resurselor marine, inclusiv prin gestionarea durabilă a pescuitului, acvaculturii și turismului.

ODD 15. Viața terestră: protejarea, restabilirea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea degradării terenurilor și a pierderii biodiversității

Acest scop țintește o temă vastă și reamintește că și noi, oamenii, facem parte din biosfera acestei planete. Pentru prima oară în istoria omenirii am ajuns la un stadiu când oriunde ne-am afla pe Pământ, ne putem da seama de impactul antropic. Societatea umană are o „urmă” imensă pe Pământ, acest impact impune și o responsabilitate sporită, un management conștientizat și activități corelate în domeniul protecției mediului. Facem parte din biosferă și trebuie să ne îndeplinim rolul în condițiile actuale din perspectiva dezvoltării durabile.

9 ținte ale ODD 15:

15.1. Până în 2020, asigurarea conservării, restabilirii și utilizării durabile a ecosistemelor de apă dulce terestre și interioare și a serviciilor acestora, în special păduri, zone umede, munți și terenuri aride, în conformitate cu obligațiile prevăzute de acordurile internaționale.

15.2. Până în 2020, promovarea implementării managementului durabil al tuturor tipurilor de păduri, stoparea defrișării, restabilirea pădurilor degradate și creșterea semnificativă a împăduririi și reimpăduririi la nivel global.

15.3. Până în 2030, combaterea deșertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de deșertificare, secetă și inundații și depunerea de eforturi pentru a atinge o lume neutră din punct de vedere al degradării solului.

15.4. Până în 2030, asigurarea conservării ecosistemelor montane, inclusiv a biodiversității acestora, în scopul de a spori capacitatea acestora de a oferi beneficii esențiale pentru dezvoltarea durabilă.

15.5. Luarea unor măsuri urgente și semnificative pentru a reduce degradarea habitatelor naturale, a stopa pierderea biodiversității și, până în 2020, a proteja și preveni extincția speciilor amenințate.

15.6. Promovarea distribuirii corecte și echitabile a beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice și promovarea accesului corespunzător la aceste resurse, după cum este convenit la nivel internațional.

15.7. Luarea unor măsuri urgente pentru a stopa braconajul și traficul de specii de floră și faună protejate și abordarea cererii și ofertei de produse ilegale de specii sălbatice.

15.8. Până în 2020, luarea măsurilor pentru a preveni introducerea și a reduce semnificativ impactul speciilor invazive asupra ecosistemelor terestre și acvatice și pentru a controla și eradica speciile prioritare.

15.9. Până în 2020, integrarea valorilor biodiversității și ecosistemelor în planificarea națională și locală, procesele de dezvoltare, strategii și planurile de reducere a sărăciei.

6.3. Aspectul social al dezvoltării durabile

Pilonul social pune accent pe incluziunea socială prin servicii medicale, acces la educație, mobilitate socială și eradicarea sărăciei extreme. Coeficientul lui Gini este o măsură a dispersiei statistice folosită pentru a reprezenta distribuția veniturilor populației unei națiuni, dar mai ales pentru a reprezenta disproporția în distribuirea veniturilor sau averilor, fiind un indice al inegalității. Deși nu există date pentru toate statele, acesta a fost calculat în proporție de 90% pentru țările de pe întreg mapamondul. Se atestă o tendință de egalitate în Nordul Global, pe când Sudul Global pare să fie adâncit în sărăcie (cu mici excepții). În țările cu coeficient Gini ridicat, problema socială este strict legată de cea economică, și anume, de divizarea inegală a averilor între cetățeni. Aici discrepanța între clasele sociale este puternic vizibilă, clasa de mijloc fiind foarte puțin prezentă. Tot în aceste zone, numărul celor cu acces la educație, în general, și la cea superioară, în particular, este relativ scăzut, astfel, și migrația între clasele sociale este puțin probabilă. În schimb, în țările dezvoltate economic și coeficientul Gini este scăzut. Dezvoltarea socială este bine accentuată și evidențiată prin prezența redusă a clasei sociale sărace, iar diferența dintre clasa de mijloc și cei bogați este relativ scăzută. Acest aspect se poate corela

și cu prezența sporită de instituții de învățământ general, dar și superior.

Un alt instrument de măsură a stării sociale, bazat pe coeficientul Gini, este Marea Curbă Gatsby. Curba oferă informații cu privire la relaționarea dintre inegalitate și imobilitatea socială intergenerațională, reprezintă probabilitatea ca cineva să moștenească poziția părinților/rudelor la nivel de venit. Cele mai mici niveluri de inegalitate pot fi observate în țările scandinave (Europa de Nord), pe când cele mai ridicate fiind Peru și Brazilia, care au atât un nivel ridicat de inegalitate (coeficientul Gini), cât și cele mai mici niveluri de mobilitate. Din Marea Curbă Gatsby putem observa că cu cât coeficientul Gini este mai ridicat, cu atât și inegalitatea socială crește.

Obiectivul central al dimensiunii sociale a dezvoltării durabile este distribuția justă a oportunităților între generații. Un nivel ridicat al ocupării și locuri de muncă de calitate reprezintă legătura dintre dimensiunea economică și socială a dezvoltării durabile și se poate cuantifica prin PIB și nivelul ocupării, ca indicatori macroeconomici primari, dar și prin indicele stării de sănătate a populației - privită ca rezervor de forță de muncă pe termen lung.

Din cele 17 ODD putem identifica 7 obiective ale dezvoltării durabile cu accent social sporit (figura 5).

Figura 5. ODD cu accent social sporit

ODD 1. Fără sărăcie: eradicarea a sărăciei în toate formele sale și în orice context

Sărăcia este o problemă atât la nivel local, cât și la nivel regional, respectiv global. Globalizarea a contribuit la eradicarea sărăciei absolute, însă este necesară continuarea eforturilor pentru a reduce și sărăcia relativă și pentru a asigura o viață demnă pentru toți. În acest scop, Agenda 2030 țintește segmentele periferice din societate și încurajează transformarea societății într-o direcție care să asigure cetățenilor o viață demnă și prosperă. Abordările care vizează eradicarea sărăciei, propuse pentru atingerea acestui scop, includ reducerea numărului celor care au risc ridicat de sărăcie și promovarea incluziunii sociale.

5 ținte ale ODD 1:

1.1. Până în 2030, eradicarea sărăciei extreme pentru toți oamenii de pretutindeni, măsurată în prezent ca număr de persoane care trăiesc cu mai puțin de 1,25 \$ pe zi.

1.2. Până în 2030, reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de bărbați, femei și copii de toate vârstele care trăiesc în sărăcie în toate dimensiunile acestora potrivit definițiilor naționale.

1.3. Implementarea unor sisteme de protecție socială adecvate la nivel național și a măsurilor necesare, inclusiv implementarea venitului minim garantat, pentru o acoperire substanțială a celor săraci și vulnerabili până în 2030.

1.4. Până în 2030, asigurarea faptului că toți bărbații și toate femeile, în special cei săraci și vulnerabili, au drepturi egale la resursele economice, precum și acces la serviciile de bază, dreptul la proprietate și control asupra terenurilor și a altor forme de proprietate, moștenire, resurse naturale, tehnologii noi potrivite și servicii financiare, inclusiv de microfinanțare.

1.5. Până în 2030, crearea rezilienței celor săraci și aflați în situații vulnerabile și reducerea expunerii și vulnerabilității acestora la evenimente extreme legate de climă și alte șocuri și dezastre economice, sociale și de mediu.

ODD 2. Foame „zero”; eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile.

Agricultura este importantă pentru întreaga societate. Dacă dorim o societate mai sănătoasă, trebuie să ajungem la o agricultură sustenabilă. România deține locul al șaselea în Europa din perspectiva dimensiunii terenurilor agricole. Pentru această țară este

o prioritate eficiența agricolă și limitarea deșeurilor alimentare. Agenda 2030 țintește eradicarea foametei și securitatea alimentară prin creșterea productivității agricole și prin reducerea deșeurilor alimentare.

5 ținte ale ODD 2:

2.1. Până în 2030, eradicarea foametei și asigurarea accesului tuturor, în special al celor săraci și în situații vulnerabile, inclusiv sugari, la produse alimentare sigure, nutritive și suficiente pe tot parcursul anului.

2.2. Până în 2030, eradicarea tuturor formelor de malnutriție, inclusiv atingerea până în 2025 a țintelor convenite la nivel internațional cu privire la greutatea și talia joasă la copiii sub vârsta de 5 ani, și abordarea necesităților nutriționale ale adolescenților, femeilor însărcinate și celor care alăptează, cât și a persoanelor în vârstă.

2.3. Până în 2030, dublarea productivității agricole și veniturilor micilor producători agricoli, în special femei, populațiile indigene, fermieri, păstori și pescari, inclusiv prin accesul sigur și egal la terenuri, alte resurse și factori de producție, cunoștințe, servicii financiare, piețe și oportunități pentru crearea valorii adăugate și angajarea în activități non-agricole.

2.4. Până în 2030, asigurarea unor sisteme de producție alimentară durabile și implementarea unor practici agricole reziliente, care sporesc productivitatea și producția, contribuie la menținerea ecosistemelor, consolidează capacitățile de adaptare la schimbări climatice, condiții meteorologice extreme, secetă, inundații și alte dezastre și care îmbunătățesc în mod progresiv calitatea terenurilor și solului.

2.5. Până în 2020, menținerea diversității genetice a semințelor, plantelor cultivate și animalelor de fermă și domestice și a speciilor lor sălbatice înrudite, inclusiv prin bănci de semințe și plante gestionate corect și diversificate la nivel național, regional și internațional, precum și promovarea accesului și un schimb corect și echitabil al beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice și cunoștințelor tradiționale asociate, conform acordurilor internaționale.

ODD 3. Sănătate și bunăstare: asigurarea unei vieți sănătoase și promovare a bunăstării tuturor la orice vârstă.

Îmbunătățirea accesului la servicii de asistență medicală de calitate este esențială pentru funcționarea adecvată a unei societăți durabile. Asistența medicală trebuie să fie modernă și să aibă caracter umanist. Bineînțeles, trebuie asigurată o ambianță adecvată pentru vieți sănătoase și pentru promovarea bunăstării tuturor, la orice vârstă. În plus, abordarea domeniului trebuie întărită prin prevenire. Totodată, este necesară promovarea unui mod de viață

sănătos, incluzând combaterea unor obiceiuri negative (ex.: fumatul), încurajarea stilului proactiv și favorizarea activităților sociale. Abordarea sănătății și bunăstării trebuie să includă și abordarea bolilor psihice, boli care sunt de multe ori neglijate sau stigmatizate.

9 ținte ale ODD 3:

3.1. Până în 2030, reducerea ratei globale a mortalității materne la mai puțin de 70 de cazuri la 100.000 de nașcuți-vii.

3.2. Până în 2030, eliminarea deceselor care pot fi prevenite în randul nou-născuților și copiilor până la 5 ani, toate țările având scopul de a reduce mortalitatea neonatală la cel mult 12 decese la 1.000 nașcuți-vii și mortalitatea copiilor până la 5 ani la cel mult 25 decese la 1000 nașcuți-vii.

3.3. Până în 2030, eliminarea epidemiilor de SIDA, tuberculoză, malarie și boli tropicale neglijate, precum și combaterea hepatitei, bolilor condiționate de apă și a altor boli transmisibile.

3.4. Până în 2030, reducerea cu o treime a mortalității premature cauzate de boli netransmisibile prin prevenire, tratare și promovarea sănătății mintale și a bunăstării.

3.5. Întărirea prevenirii și tratamentului abuzului de substanțe, inclusiv abuzul de droguri și substanțe narcotice și a consumului excesiv de alcool.

3.6. Până în 2020, înjumătățirea numărului global de decese și răniri cauzate de accidentele rutiere.

3.7. Până în 2030, asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei, informare și educație, precum și integrarea sănătății reproducerii în strategiile și programele naționale

3.8. Realizarea acoperirii universale în domeniul sănătății, inclusiv protecția riscurilor financiare, accesul la servicii esențiale de sănătate calitative și accesul la medicamentele de bază.

3.9. Până în 2030, reducerea substanțială a numărului deceselor și bolilor provocate de produsele chimice periculoase, de poluare și de contaminarea aerului, apei și a solului.

ODD 4. Educație de calitate: garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți.

Accesul la educația de calitate este esențial pentru funcționarea adecvată a unei societăți durabile. În general, educația este considerată, în mod greșit, doar un proces care precede intrarea pe piața forței de muncă. Educația ar trebui să fie tratată ca un proces

care se derulează pe tot parcursul vieții, indiferent de vârstă. În acest scop, pot fi încurajate inovația și meritocrația, respectiv conduita și emanciparea. Ca să ne apropiem de acest scop, trebuie redus abandonul școlar și este necesară îmbunătățirea sistemului educațional, indiferent de locația geografică și de domeniu, respectiv proveniență. Dezvoltarea durabilă înseamnă, în esență, asigurarea unor condiții bune pe această planetă pentru generațiile viitoare. Așadar, din perspectiva Agendei 2030, educația este o temă fundamentală.

7 ținte ale ODD 4:

4.1. Până în 2030, asigurarea faptului că toate fetele și toți băieții absolvesc învățământul primar și secundar gratuit, echitabil și calitativ, care să conducă la rezultate relevante și eficiente pe planul învățării.

4.2. Până în 2030, asigurarea faptului că toate fetele și toți băieții au acces la dezvoltarea timpurie de calitate, îngrijire și educația preșcolară, astfel încât să fie pregătiți pentru învățământul primar.

4.3. Până în 2030, asigurarea accesului egal pentru toate femeile și toți bărbații la educație tehnică, vocațională și terțiară, inclusiv universitară, accesibilă și calitativă.

4.4. Până în 2030, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți care dețin competențe relevante, inclusiv competențe tehnice și vocaționale, care să faciliteze angajarea, crearea de locuri de muncă decente și antreprenoriatul.

4.5. Până în 2030, eliminarea disparităților între sexe în educație și asigurarea accesului egal la toate nivelurile de învățământ și formare profesională a persoanelor vulnerabile, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, a populațiilor indigene și a copiilor aflați în situații vulnerabile.

4.6. Până în 2030, asigurarea faptului că toți tinerii și o proporție substanțială a adulților, atât bărbați, cât și femei, dispun de competențe elementare, precum alfabetizarea și aritmetica elementară.

4.7. Până în 2030, asigurarea faptului că toți elevii dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, inclusiv, prin educația pentru dezvoltare durabilă și stiluri de viață durabile, drepturile omului, egalitatea de gen, promovarea unei culturi a păcii și non-violenței, cetățenia globală și aprecierea diversității culturale și a contribuției culturii la dezvoltarea durabilă.

ODD 5. Egalitate de gen: realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor.

Egalitatea dintre genuri poate fi considerată un indicator pentru societățile dezvoltate. Populația globală include peste 50%

femei. Totuși, există numeroase inegalități între persoanele de sex masculin și cele de sex feminin, de exemplu salarii mai mici, violență domestică, probleme de emancipare. Genul cu care se naște cineva nu influențează demnitatea și calitatea vieții în societățile dezvoltate.

6 ținte ale ODD 5:

5.1. Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva tuturor femeilor și fetelor de pretutindeni.

5.2. Eliminarea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor, în sferile publice și private, inclusiv a traficului, exploatării sexuale și a altor tipuri de exploatare.

5.3. Eliminarea tuturor practicilor dăunătoare, precum căsătoriile cu copii, timpurii și forțate, cât și mutilarea genitală a femeilor.

5.4. Recunoașterea și aprecierea îngrijirii neremunerate și a muncii casnice prin furnizarea de servicii publice, infrastructură și politici de protecție socială și promovarea responsabilității partajate în gospodărie și familie, după caz la nivel național.

5.5. Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea de posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.

5.6. Asigurarea accesului universal la sănătatea sexuală și reproductivă și a drepturilor reproductive, în conformitate cu prevederile Programului de acțiuni al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și ale Platformei de acțiune de la Beijing și a documentelor finale ale conferințelor de revizuire ale acestora.

ODD 10. Inegalități de gen: reducerea inegalităților în interiorul țărilor și între țări

Inegalitatea este una dintre cele mai mari obstacole în procesul de dezvoltare al unei societăți durabile. Inegalitatea poate să apară în diferite domenii cum ar fi problemele de gen, dificultățile în educație, aspectele financiare etc. Acest scop accentuează caracterul ideal, meritocratic al societății și totodată permite tuturor accesul la resurse.

7 ținte ale ODD 10:

10.1. Până în 2030, realizarea și susținerea în mod progresiv al creșterii veniturilor pentru 40 la sută din limita de jos a populației, la o rată mai mare decât media națională.

10.2. Până în 2030, abilitarea și promovarea incluziunii sociale, economice și politice a tuturor, indiferent de vârstă, sex, dizabilitate, rasă, etnie, origine, religie sau statut economic sau de altă natură.

10.3. Asigurarea oportunităților egale și reducerea inegalității rezultatelor, inclusiv prin eliminarea legilor, politicilor și practicilor discriminatorii, și promovarea legislației, politicilor și acțiunilor corespunzătoare în acest sens.

10.4. Adoptarea politicilor, în special fiscale, salariale și de protecție socială, în scopul realizării progresive a unei egalități sporite.

10.5. Perfecționarea reglementării și monitorizării piețelor și instituțiilor financiare globale și consolidarea implementării acestor reglementări.

10.6. Asigurarea reprezentării și vocii puternice pentru țările în curs de dezvoltare în procesele decizionale din cadrul instituțiilor economice și financiare internaționale globale, pentru a oferi instituții mai eficiente, credibile, responsabile și legitime.

10.7. Facilitarea migrației și mobilității ordonate, sigure, reglementate și responsabile a persoanelor, inclusiv prin implementarea unor politici de migrație planificate și bine gestionate.

ODD 16. Pace, justiție și instituții eficiente: promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Dezvoltarea durabilă nu este doar o politică modernă, inteligentă, ci și o paradigmă nouă despre funcționarea societății. Pentru a fi o abordare funcțională, dezvoltarea durabilă trebuie să aibă o bază solidă. Această abordare implică societăți pașnice unde beneficiile dezvoltării durabile sunt accesibile pentru toți. În plus, acest context promovează accesul la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile. Dezvoltarea durabilă poate deveni o abordare funcțională doar dacă societatea își va însuși și va trata această perspectivă ca pe o viziune proprie și cuprinzătoare.

10 ținte ale ODD 16:

16.1. Reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență și ratelor de deces conexe, pretutindeni.

16.2. Stoparea abuzului, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor.

16.3. Promovarea statului de drept la nivel național și internațional și asigurarea accesului egal la justiție pentru toți.

16.4. Până în 2030, reducerea semnificativă a fluxurilor ilicite financiare și de armament, consolidarea recuperării și returnării bunurilor furate și combaterea tuturor formelor de crimă organizată.

16.5. Reducerea semnificativă a corupției și dării de mită în toate formele sale.

16.6. Dezvoltarea instituțiilor eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile.

16.7. Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile.

16.8. Extinderea și consolidarea participării țărilor în curs de dezvoltare în instituțiile de guvernare globală.

16.9. Până în 2030, asigurarea identității legale tuturor, inclusiv înregistrarea nașterii.

16.10. Asigurarea accesului public la informații și protejarea libertăților fundamentale în conformitate cu legislația națională și acordurile internaționale.

6.4. Aspectul privind guvernanta către o dezvoltare durabilă

Să fie oare al patrulea element al dezvoltării sustenabile buna guvernanta? Sectorul public este format din guvernele naționale și organizațiile internaționale, pe când sectorul privat conține mediul corporativ. Ambele sectoare sunt direct responsabile pentru deciziile sociale.

ODD 17. Parteneriate pentru realizarea obiectivelor: consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.

Dezvoltarea durabilă poate fi considerată un proiect global. Trăim într-o lume globalizată, deci, nu putem ignora ce se întâmplă în afara granițelor politice. Toate eforturile la diferite niveluri au ca scop comun schimbarea direcției dezvoltării într-un sens pozitiv. Problemele globale impun soluții globale, această abordare necesită și colaborare, respectiv finanțare internațională pentru atingerea obiectivelor din Agenda 2030. Procesul de transformare implică accesul la știința și tehnologia inovativă, dezvoltarea capacităților în concordanță cu principiile subsidiarității, modificarea comerțului și a economiei într-o direcție mai sustenabilă, și elaborarea variantei coerente privind politica dezvoltării durabile.

UE își propune să se afle în prima linie a coordonării eforturilor internaționale în direcția construirii unui sistem financiar care să sprijine creșterea economică durabilă. Pentru a consolida cooperarea și a exploata sinergiile, este oportun să se instituie o rețea internațională de jurisdicții atât din țările dezvoltate, cât și din țările în curs de dezvoltare care sunt angajate în promovarea finanțării sustenabile. O strategie și o arhitectură internațională coerente, mobilizarea eforturilor unor instituții cum ar fi Grupul Băncii Mondiale, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare ar contribui la extinderea finanțării sustenabile și a mobilizării investitorilor internaționali în sensul investițiilor sustenabile în întreaga lume. Noile tehnologii financiare și soluțiile de finanțare inovatoare oferă oportunități suplimentare deosebite de a articula investitorii globali cu proiectele durabile.

19 ținte ale ODD 17:

17.1. Consolidarea mobilizării resurselor interne, inclusiv prin suportul internațional pentru țările în curs de dezvoltare, pentru a îmbunătăți capacitatea națională de impozitare și colectarea altor venituri.

17.2. Țările dezvoltate își vor implementa pe deplin angajamentele privind asistența oficială de dezvoltare, inclusiv angajamentul mai multor țări dezvoltate de a atinge ținta de 0,7 la sută din AOD/PNB pentru țările în curs de dezvoltare și între 0,15 și 0,20 la sută din AOD/PNB pentru țările cele mai puțin dezvoltate; furnizorii AOD sunt încurajați să ia în considerare stabilirea unei ținte constând în asigurarea a cel puțin 0,20 la sută din AOD/PNB pentru țările cele mai puțin dezvoltate.

17.3. Mobilizarea resurselor financiare suplimentare pentru țările în curs de dezvoltare din surse multiple.

17.4. Susținerea țărilor în curs de dezvoltare în atingerea sustenabilității datoriiilor pe termen lung prin intermediul unor politici coordonate, care vizează stimularea finanțării datoriiilor, reducerea datoriiilor și restructurarea datoriiilor, după caz, și abordarea datoriei externe a țărilor sărace puternic îndatorate, pentru a reduce povara datoriei.

17.5. Adoptarea și implementarea regimurilor de promovare a investițiilor pentru țările cel mai puțin dezvoltate.

17.6. Consolidarea cooperării regionale și internaționale nord-sud, sud-sud și triunghiulare privind accesul la știință, tehnologie și inovații și îmbunătățirea schimbului de cunoștințe în condiții agreeate de comun acord, inclusiv printr-o mai

bună coordonare între mecanismele existente, în special la nivelul Organizației Națiunilor Unite, și printr-un mecanism global de facilitare a tehnologiei.

17.7. Promovarea dezvoltării, transferului, diseminării și difuzării tehnologiilor prietenoase mediului pentru țările în curs de dezvoltare în condiții favorabile, inclusiv în termene concesionale și preferențiale, în condiții agreate de comun accord.

17.8. Operaționalizarea completă a băncii de tehnologii, a mecanismului de consolidare a capacităților în știință, tehnologie și inovare pentru țările cele mai puțin dezvoltate, până în 2017, și sporirea utilizării tehnologiei generice, în special a tehnologiei informației și comunicațiilor.

17.9. Consolidarea suportului internațional pentru implementarea eficientă și ținută a activităților de consolidare a capacităților în țările în curs de dezvoltare pentru a sprijini planurile naționale în implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, inclusiv prin cooperarea nord-sud, sud-sud și triunghiulară.

17.10. Promovarea sistemului de comerț multilateral universal, bazat pe reguli, deschis, nediscriminatoriu și echitabil în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului, inclusiv prin încheierea negocierilor în cadrul A gendei de dezvoltare de la Doha.

17.11. Creșterea semnificativă a exporturilor țărilor în curs de dezvoltare, în special în vederea dublării cotei exporturilor la nivel mondial pentru țările cel mai puțin dezvoltate până în 2020.

17.12. Implementarea în timp util a accesului pe piață fără taxe vamale și fără cote pe o bază durabilă pentru toate țările cel mai puțin dezvoltate, în concordanță cu deciziile Organizației Mondiale a Comerțului, inclusiv prin asigurarea că normele preferențiale de origine aplicabile importurilor din țările cele mai puțin dezvoltate sunt transparente și simple, și contribuie la facilitarea accesului la piață.

17.13. Sporirea stabilității economice globale, inclusiv prin coordonarea politicilor și coerența politicilor.

17.14. Sporirea coerenței politicilor pentru dezvoltare durabilă.

17.15. Respectarea spațiului de politici și a autorității fiecărei țări în a stabili și implementa politici de eradicare a sărăciei și dezvoltare durabilă.

17.16. Sporirea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă, complementat de parteneriate cu multiple părți interesate care mobilizează și distribuie cunoștințele, expertiza, tehnologiile și resursele financiare, pentru a sprijini realizarea ODD în toate țările, în special în țările în curs de dezvoltare.

17.17. Încurajarea și promovarea parteneriatelor publice, publice-private și cu societatea civilă eficiente, în baza experienței și strategiilor de resurse ale parteneriatelor.

17.18. Până în 2020, sporirea suportului de consolidare a capacităților pentru țările în curs de dezvoltare, inclusiv pentru țările cel mai puțin dezvoltate și statele insulare mici în curs de dezvoltare, pentru a crește în mod semnificativ

disponibilitatea datelor calitative, în timp util și fiabile, desegregate după venit, sex, vârstă, rasă, etnie, statut migrațional, dizabilități, localizare geografică și alte caracteristici relevante în contexte naționale.

17.19. Până în 2030, dezvoltarea, în baza inițiativelor existente, a măsurătorilor progresului privind dezvoltarea durabilă, care completează produsul intern brut, și oferă suport pentru dezvoltarea capacităților statistice în țările în curs de dezvoltare.

Tema 7. MANAGEMENTUL STRATEGIC AL DEZVOLTĂRII INDUSTRIALE DURABILE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Obiective:

- *Să conștientizeze rolul industriei pentru dezvoltarea durabilă*
- *Să cunoască prioritățile de dezvoltare ale industriei europene*
- *Să identifice sursele de competitivitate globală pentru industria europeană*
- *Să identifice căile pentru neutralitatea climatică a industriei europene*
- *Să cunoască domeniile strategice pentru viitorul digital al Europei*
- *Să analizeze inițiativele strategice pentru transformarea industrială a Europei*
- *Să explice modul în care forțele motrice-cheie favorizează dezvoltarea industriei europene.*

7.1. Vectorul strategic al industriei europene spre dezvoltarea durabilă

Industrializarea a fost și este fundamentală pentru dezvoltarea economică. Ca urmare a globalizării industriei, ritmul dezvoltării poate fi exploziv. Multe țări au atins niveluri de dezvoltare mai ridicate în toate dimensiunile - economice, sociale și de mediu - pentru beneficiul oamenilor lor. Cu toate acestea, prosperitatea constantă nu a fost obținută în întreaga lume și rămân diferențe remarcabile între și în interiorul regiunilor, țărilor și societăților. Ca răspuns la aceste provocări, este promovarea dezvoltării industriale inclusiv durabile. Industria consideră dezvoltarea durabilă o provocare pusă în fața tuturor părților societății, care poate fi cadrul intelectual în jurul căruia industria și sectoarele societății pot ajunge la un consens asupra modului de îmbunătățire a nivelului de viață și a mediului.

Industria europeană este puternică și și-a păstrat rolul de lider mondial în multe sectoare, cum ar fi industria auto, industria chimică, industria farmaceutică, industria constructoare de mașini și

industria aerospațială. Industria europeană a creat 1,7 milioane locuri de muncă din 2013 până în 2019 și reprezintă mai mult de două treimi din exporturile europene. Cu toate acestea, într-o lume în schimbare, industria Europei trebuie să se modernizeze și să se adapteze pentru a rămâne în avangardă. Politicile Comisiei Europene creează un ecosistem în care sectoarele industriale ale Europei să poată prospera. Astfel, industria poate să creeze locuri de muncă de calitate în cadrul unei piețe unice echitabile și robuste, să stimuleze competitivitatea Europei, să încurajeze investițiile și inovarea – de exemplu în tehnologii ecologice – și să sprijine regiunile și lucrătorii afectați de transformările industriale¹⁸.

Până în 2020, industria europeană a activat în conformitate cu Strategia industrială adoptată în 2017 care a reunit toate inițiativele existente și noi, orizontale și specifice sectorului, într-o strategie industrială cuprinzătoare. Strategia s-a respins de la necesitatea păstrării unei industrii mobilizate pentru a răspunde modificărilor lanțurilor valorice, provocărilor legate de sustenabilitate, schimbărilor cererii la nivel mondial, precum și deficiențelor structurale care afectează încă mediul european de afaceri. IMM rămân deosebit de vulnerabile. Multe persoane rămân fără competențele necesare pentru industriile viitorului, inclusiv competențele digitale de bază. Decalajul tot mai mare dintre liderii din domeniul tehnologic și cei rămași în urmă frânează potențialul de creștere, convergența economică și socială, precum și coeziunea teritorială. Concurenții Europei investesc masiv în modernizarea industriei lor, rata de investiții din UE nu a revenit încă la media sa istorică (pentru perioada 1996-2007 este de 21,4%). În același timp, decalajul în materie de inovare al UE față de anumite țări este în creștere și actorii economici importanți, cum ar fi China, au început să concureze tocmai în segmentele cu o mai mare valoare adăugată în care Europa are cele mai bune rezultate.

¹⁸O viziune pentru industria europeană până în 2030, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019.

Sunt necesare eforturi importante pentru adaptarea la provocări și pentru a valorifica oportunitățile imense ale noii ere industriale. Caracteristicile acestei noi ere industriale sunt ritmul accelerat al transformărilor economice, sociale și de mediu, precum și transformările tehnologice în domenii precum robotica, internetul obiectelor, inteligența artificială, sistemele energetice și bioeconomia. Automatizarea, facilitată de tehnologiile informației transformă procesele de fabricație tradiționale și natura muncii. Industria este din ce în ce mai integrată în lanțurile valorice mondiale, cu componente de servicii solide. Modelele noi de afaceri perturbă piețele tradiționale¹⁹.

Strategia industrială din 2017 a fost orientată spre consolidarea capacității industriale de a se adapta și de a inova continuu prin facilitarea investițiilor în noi tehnologii și asimilarea modificărilor determinate de creșterea digitalizării și tranziția către o economie mai circulară și cu emisii scăzute de carbon. De asemenea, societățile trebuie să contribuie la rândul lor, prin îmbunătățirea bazei tehnologice, adaptarea modelelor de afaceri pentru a fi viabile în viitor, internalizarea principiilor de dezvoltare durabilă și integrarea inovării în activitatea lor. Abordarea viziunii strategice a competitivității industriale vizează abilitarea cetățenilor, revitalizarea regiunilor și a celor mai bune tehnologii pentru industria inteligentă, curată și inovatoare a viitorului.

Industria europeană s-a dezvoltat în corespundere cu opt priorități strategice privind politica industrială a UE (2017):

- ✓ consolidarea industriei europene;
- ✓ o piață unică mai profundă și mai echitabilă: capacitarea cetățenilor și a întreprinderilor;
- ✓ modernizarea industriei pentru era digitală;
- ✓ valorificarea poziției de lider a Europei într-o economie circulară și cu emisii scăzute de dioxid de carbon;
- ✓ investițiile în industriile viitorului;

¹⁹ O strategie reinnoită privind politica industrială a UE, COM (2017) 479 final/2, Bruxelles, 6.11.2017

- ✓ promovarea inovării industriale pe teren;
- ✓ dimensiunea internațională;
- ✓ parteneriat cu statele membre, cu regiunile, cu orașele și cu sectorul privat.

După cum a fost anunțat în Strategia reînnoită privind politica industrială a UE din 2017, în martie 2018, Comisia a înființat Forumul strategic privind Proiectele Importante de Interes European Comun (PIIEC), format din grupuri de experți. Deși dispune de un nivel înalt de expertiză internă, Comisia are nevoie de consiliere de specialitate pentru elaborarea de politici solide. Aceasta poate fi furnizată de grupuri de experți sau de consultanți externi ori se poate realiza sub forma unor studii. Grupurile de experți nu sunt singura sursă de expertiză a Comisiei. Când colectează diverse opinii pe o anumită temă, Comisia face apel și la studii, la agențiile europene sau lansează cărți verzi, consultări publice, organizează audieri și așa mai departe. De aceea, implicarea părților interesate și reprezentarea lor trebuie văzută în general în lumina tuturor inițiativelor pe care le ia Comisia.

Activitatea Forumului strategic vine în completarea noii viziuni pentru o transformare mai durabilă, mai favorabilă incluziunii și mai competitivă a industriei europene până în 2030, prezentată de grupul de experți în cadrul Mesei rotunde la nivel înalt în domeniul industriei în iunie 2019²⁰.

7.2. Noua Strategie industrială pentru Europa

Recomandările Forumului strategic au contribuit, de asemenea, la procesul de reflecție privind noua strategie industrială a Comisiei.

Nouă Strategie industrială pentru Europa²¹ a fost adoptată în martie 2020, fiind calificată ca una antreprenorială atât ca atitudine, cât și prin acțiunile pe care le propune. Comisia s-a angajat să elaboreze și să creeze soluții în comun cu sectoarele industriale,

²⁰ O viziune pentru industria europeană până în 2030, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019.

²¹ O nouă Strategie industrială pentru Europa, COM (2020) 102 final, Bruxelles, 10.3.2020.

precum și cu partenerii sociali și cu toate celelalte părți interesate. Acest lucru va fi sprijinit printr-o nouă abordare a ecosistemelor industriale, ținând seama de toți actorii din cadrul unui lanț valoric și reflectă nevoia de noi moduri de gândire și de lucru pentru a conduce dubla tranziție: neutralitatea climatică și transformarea digitală.

La baza noii strategii industriale stau trei factori determinanți care arată amploarea procesului de transformare pe care îl va cunoaște Europa:

O industrie competitivă și de vârf pe plan mondial.

Competitivitatea presupune concurență atât pe plan intern, cât și la scară mondială. Sunt necesare condiții adecvate pentru ca antreprenorii să-și transpună ideile în acțiuni și pentru ca întreprinderile de toate dimensiunile să prospere și să se dezvolte. În același timp, UE trebuie să fie în măsură să-și consolideze propriile interese strategice peste hotare grație impactului său economic și al diplomației. UE trebuie să valorifice impactul, anvergura și integrarea pieței sale unice pentru a fixa standarde la nivel mondial. Capacitatea de a crea standarde globale de înaltă calitate, care să poarte marca valorilor și a principiilor Europei, va consolida autonomia europeană strategică și competitivitatea europeană industrială. De asemenea, Europa va continua să se bazeze pe un comerț liber și echitabil cu parteneri din întreaga lume. Sistemul comercial multilateral, bazat pe norme, și Organizația Mondială a Comerțului sunt indispensabile pentru a asigura piețe deschise și condiții de concurență echitabile. UE își va continua eforturile de susținere, actualizare și îmbunătățire a sistemului comercial mondial, astfel încât acesta să fie pregătit să abordeze provocările de astăzi și realitățile de mâine.

O industrie care pregătește terenul pentru neutralitatea climatică. Industria are un rol important de jucat în privința a ceea ce se dovedește a fi cea mai mare provocare și totodată cea mai mare oportunitate a vremurilor noastre de a deveni neutră climatic până în 2050. Toate lanțurile valorice industriale, inclusiv sectoarele mari consumatoare de energie, vor avea de jucat un rol esențial. Acestea

vor trebui să depună eforturi pentru reducerea propriilor amprente de carbon, dar și pentru accelerarea tranziției prin furnizarea de soluții tehnologice curate și la prețuri accesibile și prin dezvoltarea de noi modele de afaceri. Pentru a deveni mai competitivă pe măsură ce devine mai verde și mai circulară, industria va avea nevoie de o aprovizionare sigură cu energie curată și la prețuri accesibile, precum și de materii prime. Creșterea investițiilor în cercetare, inovare, dezvoltare și infrastructură modernă va contribui la dezvoltarea unor noi procese de producție și, totodată, la crearea de locuri de muncă. În spiritul antreprenorial al prezentei strategii, instituțiile UE, statele membre, regiunile, industria și toți ceilalți actori relevanți ar trebui să colaboreze pentru a crea piețe-lider în domeniul tehnologiilor curate și pentru a se asigura că industria europeană se află în prima linie la nivel mondial. Politicile de reglementare, achizițiile publice, concurența loială și implicarea deplină a IMM vor fi esențiale pentru realizarea acestui deziderat. Eforturile depuse ar trebui să fie sprijinite de politici la nivelul UE și la nivel național, precum și de sectorul privat. Cei care iau inițiativa și sunt cei mai rapizi vor avea un avantaj competitiv mai mare.

O industrie care să contureze viitorul digital al Europei.

Tehnologiile digitale schimbă imaginea industriei și modul în care se fac afacerile. Ele creează noi modele de afaceri, îi permit industriei să fie mai productivă, să ofere lucrătorilor noi competențe și să sprijine decarbonizarea economiei. În Strategia privind conturarea viitorului digital al Europei²² și în discursul Președintei van der Leyn privind starea Uniunii 2020²³, au fost menționate trei domenii strategice pentru care UE trebuie să-și orienteze eforturile pentru ca Europa să devină liderul mondial în domeniul digital.

Procesarea datelor și a metadatelor. Astfel, cum se prevede în recenta Strategie europeană privind datele²⁴, Europa are nevoie de

²² *Shaping Europe's digital future*, 19 februarie 2020.

²³ *Starea Uniunii 2020, Discursul Președintei van der Leyn privind starea Uniunii*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/state_of_the_union_ro.pdf

²⁴ *A European strategy for data, COM (2020) 66 final.*

un cadru care să le permită întreprinderilor să creeze, să regrupeze și să utilizeze date pentru a îmbunătăți produsele și a concura pe plan internațional, astfel încât valorile europene, precum și drepturile și viața privată a tuturor părților să fie respectate.

Inteligența artificială va deschide calea către noi lumi. Se lucrează asupra punerii în aplicare a unei identități electronice europene sigure pe care orice cetățean să o poată folosi peste tot în Europa pentru orice operațiune, de la plata taxelor până la închirierea unei biciclete, în care cetățeanul să poată controla ce date sunt utilizate și cum sunt utilizate acestea. Însă acestea au nevoie și de reguli care să pună oamenii pe primul plan. Algoritmii nu trebuie să fie o cutie neagră și trebuie să existe reguli clare dacă ceva nu merge bine.

Consolidarea capacității industriale în infrastructurile digitale critice. Lansarea cu succes a unei rețele 5G extrem de securizată, de ultimă generație, va fi un catalizator major pentru viitoarele servicii digitale și va constitui elementul central al valului de date industriale. Europa trebuie să investească acum dacă dorește să fie în prima linie în domeniul rețelelor 6G.

Europa are toate atuurile necesare pentru a se situa în fruntea acestei noi curse tehnologice și trebuie să-și pună în valoare punctele forte, și anume, baza industrială solidă, cercetarea de înaltă calitate, lucrătorii calificați, ecosistemul dinamic de întreprinderi nou-înființate, infrastructura matură și poziția de lider în domeniul utilizării datelor industriale.

La baza strategiei industriale se află o serie de elemente fundamentale pentru transformarea industrială a Europei. Unele dintre acestea reînnoiesc sau extind abordările existente în ceea ce privește inovarea, investițiile, standardele sau crearea de condiții de concurență echitabile. Alte elemente reflectă necesitatea unor noi modalități de lucru pentru ca Europa să-și consolideze industria în vederea tranzițiilor, fie că este vorba de competențe, fie de circularitate.

Tabelul 1. Inițiative strategice privind transformarea obiectivelor în realitate pe elementele fundamentale pentru transformarea industrială a Europei

1. Asigurarea certitudinii pentru sectorul industrial: o piață unică aprofundată și mai digitalizată

Planul de acțiune privind asigurarea respectării normelor privind piața unică și Raportul privind barierele existente pe piața unică.

Instituirea unui grup operativ privind asigurarea respectării normelor privind piața unică, alcătuit din reprezentanți ai statelor membre și ai Comisiei.

Strategia pentru IMM-uri pentru o Europă sustenabilă și digitală.

Evaluarea, revizuirea și, dacă este necesar, adaptarea normelor UE în materie de concurență începând din 2021, inclusiv evaluarea în curs a controlului concentrărilor economice și verificarea adecvării orientărilor privind ajutoarele de stat.

Planul de acțiune privind proprietatea intelectuală pentru evaluarea necesității de a îmbunătăți cadrul juridic, pentru asigurarea unei utilizări inteligente a proprietății intelectuale și pentru combaterea mai eficientă a furtului de proprietate intelectuală.

Acțiunile subsecvente Strategiei europene privind datele pentru dezvoltarea unei economii a datelor la nivelul UE, inclusiv lansarea unor spații europene comune ale datelor în sectoare și lanțuri valorice specifice.

Actul legislativ privind serviciile digitale pentru actualizarea și consolidarea cadrului juridic pentru o piață unică în domeniul serviciilor digitale.

Inițiativa privind îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru lucrătorii pe platforme online.

2. Menținerea unor condiții de concurență echitabile la nivel mondial

Adoptarea Cărții albe privind un instrument pentru subvențiile străine, luând, de asemenea, în considerare accesul întreprinderilor străine la achizițiile publice și la finanțarea din partea UE.

Consolidarea normelor globale privind subvențiile pentru industrie în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului.

Adoptarea rapidă a Instrumentului pentru achiziții publice internaționale.

Adoptarea Planului de acțiune privind uniunea vamală pentru consolidarea controalelor vamale, inclusiv o propunere legislativă de ghiseu unic al UE care să permită desfășurarea unor procese de vamuire pe deplin digitale la frontieră.

3. Sprijinirea industriei în tranziția către neutralitatea climatică

Strategia pentru o integrare sectorială inteligentă.

Un spațiu european comun al datelor privind energia va exploata potențialul datelor pentru a consolida capacitatea de inovare a sectorului energetic.

Lansarea Platformei pentru o tranziție justă menită să ofere sprijin tehnic și consiliere regiunilor și industriilor cu emisii ridicate de dioxid de carbon.

Strategia UE privind producția nepoluantă a oțelului și Strategia pentru promovarea sustenabilității în domeniul substanțelor chimice.

Revizuirea Regulamentului privind rețeaua energetică transeuropeană.

Strategia UE privind energia din surse regenerabile offshore.

Strategia cuprinzătoare pentru o mobilitate sustenabilă și inteligentă.

Inițiativa „Valul de renovări ale clădirilor” și Strategia privind mediul construit.

Mecanismul de ajustare la frontieră a emisiilor de dioxid de carbon pentru a reduce relocarea emisiilor de dioxid de carbon, în deplină concordanță cu normele OMC.

3. Crearea unei economii mai circulare

Planul de acțiune privind economia circulară adoptat în paralel cu prezenta strategie, inclusiv un nou cadru de politică privind sustenabilitatea produselor. Noul cadru de reglementare pentru promovarea sustenabilității în ceea ce privește bateriile.

Strategia UE pentru industria textilă.

Inițiativa pentru circularitate în domeniul electronicii.

Capacitarea consumatorilor pentru a juca un rol activ în economia circulară, printr-o mai bună informare cu privire la produse și prin îmbunătățirea drepturilor lor.

4. Integrarea spiritului inovării industriale

Comunicarea privind viitorul cercetării și al inovării și Spațiul european de cercetare pentru a identifica o nouă abordare a inovării și pentru a se asigura că bugetul UE este utilizat cu un impact maxim.

Lansarea de parteneriate public-privat în cadrul programului Orizont Europa.

5. Calificare și recalificare

Actualizarea, în 2030, a Agendei pentru competențe în Europa, inclusiv o recomandare privind educația și formarea profesională.

Lansarea unui Pact european privind competențele.

Comunicarea privind un cadru strategic aferent spațiului european al educației.
Planul de acțiune pentru educația digitală.
Punerea în aplicare a Strategiei UE privind egalitatea de gen, adoptată în martie 2020.

6. Investițiile în tranziție și finanțarea acestora

Colaborarea cu Parlamentul și cu Consiliul pentru a asigura adoptarea și punerea în aplicare rapidă a viitorului buget pe termen lung.

Luarea în considerare a posibilității ca statele membre și industria să-și coordoneze investițiile sub forma noilor PIIEC și a posibilității de a da curs primelor PIIEC privind bateriile și microelectronica.

Revizuirea normelor privind ajutoarele de stat pentru PIIEC, inclusiv pentru proiectele legate de tranziția energetică.

Strategia reînnoită privind finanțarea durabilă.

Noua Strategie privind serviciile financiare digitale.

Adoptarea Planului de acțiune privind uniunea piețelor de capital, incluzând măsuri de sprijinire a piețelor integrate de capital și mai multe oportunități de finanțare pentru cetățeni și întreprinderi.

Noua strategie industrială identifică și domenii de consolidare a autonomiei industriale și strategice a Europei:

- Autonomia strategică a Europei pentru: materiale și tehnologii critice, produse alimentare, infrastructură, securitate și alte domenii strategice prin a-și dezvolta propriile piețe, produse și servicii care stimulează competitivitatea.

- UE va dezvolta o infrastructură critică de comunicare cuantică, concepută pentru a implementa în următorii 10 ani o infrastructură certificată de siguranță bazată pe distribuția cheilor cuantice pentru a proteja activele digitale-cheie ale UE și statele membre.

- UE va sprijini dezvoltarea de tehnologii-cheie: robotica, microelectronica, calculul de înaltă performanță și infrastructura norului de date, blockchain, tehnologii cuantice, fonică,

biotehnologie industrială, biomedicină, nanotehnologii, produse farmaceutice, materiale avansate și tehnologii.

- Construirea unei baze industriale integrate de apărare prin investiții în lanțurile europene de valoare industriale de apărare, sprijinirea dezvoltării de produse și servicii inovatoare și tilizarea sinergiilor dintre industriile civile, spațiale și de apărare.

- Gestiunea dependenței de materii prime critice neenergetice pentru care concurența globală devine tot mai intensă (pentru piețe precum mobilitatea electronică, baterii, energii regenerabile, produse farmaceutice, aerospațiale, apărare și aplicații digitale).

- O nouă strategie farmaceutică a UE , cu accent pe disponibilitatea, accesibilitatea, sustenabilitatea și securitatea aprovizionării cu produse farmaceutice.

Strategia prevede acordarea unui rol important guvernantei bazate pe parteneriate.

Viziunea holistică care stă la baza dezvoltării industriale presupune dezvoltarea diverselor ecosisteme industriale. Aceste ecosisteme cuprind toți actorii care își desfășoară activitatea într-un lanț valoric: de la cele mai mici întreprinderi nouînființate până la cele mai mari întreprinderi, de la mediul academic până la cel de cercetare, de la prestatorii de servicii până la furnizori. Fiecare dintre aceste ecosisteme are propriile sale caracteristici. Comisia va analiza în mod sistematic diferitele ecosisteme și va evalua diferitele riscuri și nevoi ale industriei în colaborare cu un forum industrial deschis și favorabil incluziunii, alcătuit din reprezentanți ai sectoarelor industriale, inclusiv IMM, întreprinderi mari, parteneri sociali, cercetători, precum și state membre și instituții ale UE. Unele ecosisteme, datorită naturii sau nevoilor lor specifice, vor necesita un sprijin specific personalizat. Sprijinul respectiv s-ar putea acorda sub forma unor măsuri de reglementare, a deblocării finanțării sau a valorificării la maximum a instrumentelor de apărare comercială. Astfel, s-ar constitui apoi un set de instrumente specifice. Progresele vor fi monitorizate în mod continuu, în cooperare cu Parlamentul European și cu Consiliul.

Un alt instrument al guvernății bazate pe parteneriat este formarea alianțelor industriale. Alianțele pot orienta activitatea și pot contribui la finanțarea unor proiecte la scară largă cu efecte de propagare în întreaga Europă, recurgând la cunoștințele IMM, ale întreprinderilor mari, ale cercetătorilor și ale regiunilor, pentru a contribui la eliminarea barierelor din calea inovării și la îmbunătățirea coerenței politicilor. Pe baza modelului de succes al alianțelor industriale în domeniul bateriilor, al materialelor plastice și al microelectronicii va fi lansată o nouă alianță europeană pentru hidrogen curat. Alianța pentru industriile cu emisii scăzute de dioxid de carbon, Alianța pentru tehnologiile și platformele cloud în domeniul industrial și Alianța pentru materiile prime ar urma să fie lansate după ce vor fi pregătite.

7.3. Forțele mortice-cheie ale industriei europene

Succesul privind transformarea structurală a industriei UE ar trebui să fie alimentat de cinci factori interdependenți, care necesită o abordare integrată pentru a pune în aplicare viitorul model industrial european.

7.3.1. Leadership în tehnologie, inovație și durabilitate

Atât industria, cât și societatea necesită tranziția către modele de producție și consum durabile și neutre din punct de vedere climatic. Amploarea acestei sarcini necesită investiții suplimentare la scară largă, precum și schimbări profunde ale forței de muncă și ale comportamentului consumatorilor, care trebuie anticipate și gestionate într-un mod responsabil. Deși aceasta este o provocare, ea deschide, de asemenea, oportunități de afaceri semnificative pentru companiile capabile să răspundă cererii mondiale de resurse raționale, eficiență energetică, stocare a energiei și soluții durabile pentru economia circulară. Prin urmare, oportunitatea Europei de diferențiere și conducere se află în centrul a trei ingrediente simbiotice: tehnologie, inovație și durabilitate.

Companiile cu tehnologii care inovează pentru durabilitate vor prospera pe arena globală, înlocuindu-le pe cele mai puțin dispuse să se schimbe. Tehnologiile exponențiale alimentate de

digitalizare, precum inteligența artificială, imprimarea 3D, blockchain sau robotică, conduc un val de inovație fără precedent prin toate industriile europene. În același timp, trecerea la consum și producție durabile este o forță motrice majoră pentru schimbare. Creșterea cererii consumatorilor pentru transparență și cursabilitate modifică modul în care se va proiecta, produce, comercializa, menține și generaliza valoare din produse și servicii. Necesitatea unei disponibilități corecte și detaliate a datelor la nivelul produsului de consum final trebuie să fie echilibrată cu birocrăția suplimentară, costuri, drepturi de proprietate intelectuală și informații confidențiale, iar soluțiile comerciale ar trebui să fie aplicabile la nivel global.

Europa ar putea să-și consolideze competitivitatea pe întregul lanț valoric global prin stimularea în continuare a disponibilității pieței și a cererii de produse și servicii bazate pe tehnologii-cheie de abilitare realizate în UE. Îmbinarea resurselor din sectorul privat și public pentru a investi în ecosisteme cu rețele de teste puternice bazate pe locuri și centre de inovare va accelera adoptarea tehnologiilor exponențiale pentru durabilitate. Europa trebuie să accelereze difuzarea noilor tehnologii și abilități către toate companiile, în toate domeniile economice și în toate regiunile.

7.3.2. Anticiparea și dezvoltarea abilităților

Europa are nevoie de o abordare interdisciplinară a abilităților din secolul XXI și a interoperabilității forței de muncă pentru a valorifica enormele oportunități ale transformării industriale.

Agenda competențelor²⁵ adoptată în iunie 2016 are ca scop să se asigure că europenii dezvoltă o pregătire și competențe adecvate. Aceasta își propune să elimine decalajul de competențe prin dotarea oamenilor cu abilitățile necesare și îmbunătățirea forței de muncă existente. Între 2015 și 2025, oportunitățile vor crește pentru oameni cu înaltă calificare (+ 21%), în timp ce stagnează pentru nivelurile

²⁵ *European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience (2020)*, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>.

de calificare medie și scade pentru cei cu calificări slabe (-17%). În funcție de țară și ocupație, 25-45% din locuri de muncă vor fi supuse automatizării. Acesta este motivul pentru care perfecționarea și recalificarea sunt indispensabile.

Cele 10 inițiative-cheie ale Agendei europene de competențe prevăd cuprinderea următoarelor aspecte:

1. Căi ascendente: noi oportunități pentru adulți
2. Cadrul european al calificărilor
3. Coaliția digitală pentru competențe și locuri de muncă
4. Model pentru cooperare sectorială în domeniul competențelor
5. Set de instrumente pentru profilul competențelor UE pentru resortisanții din țări terțe
6. Educație profesională și formare profesională (VET)
7. Competențe-cheie
8. Europass
9. Urmărirea absolvenților
10. Analiza și împărtășirea celor mai bune practici asupra fluxurilor cerebrale

În 2012, Comisia Europeană a adoptat „Strategia europeană pentru tehnologiile generice esențiale”²⁶ (Key Enabling Technologies - KETs), subliniind necesitatea pentru dezvoltarea KET în Europa. KETs - microelectronică și nanoelectronică, nanotehnologii, biotehnologie industrială, materiale avansate, fonică și tehnologii avansate de producție - aduc un nivel ridicat de inovație. KETs sunt factori de inovație importanți în multe sectoare ale economiei și sunt esențiali pentru politica industrială a Europei. Capacitatea de a exploata KET depinde foarte mult de abilitățile angajaților actuali și viitori și de numărul de persoane care doresc să studieze știința, tehnologia, ingineria și matematica (subiecți STEM) și să lucreze în domeniile KETs.

²⁶ O strategie europeană privind tehnologiile generice esențiale – o punte către creșterea economică și locuri de muncă, COM (2012) 341 final.

În cadrul Forumului pentru Politică Strategică pe tema Antreprenoriatului Digital (creat de Comisia Europeană în 2014) au fost elaborate mai multe rapoarte, inclusiv „Accelerarea transformării digitale a industriei și întreprinderilor din Europa” (martie 2016) și „Optimizarea industriei Europene: se caută noi instrumente operaționale” (iulie 2016). Potrivit unor experți, cererea pieței de muncă variază în funcție de tendințe și tipul de competențe, dar Big Data, Internet of Things și combinarea sistemelor cognitive și a roboticii sunt estimate de către experți ca fiind cele mai perturbante și cu cea mai mare cerere.

Experții intervievați în cadrul unui studiu²⁷ arată că combinația dintre tehnologiile digitale și tehnologiile-cheie facilitatoare va crea, în particular, din ce în ce mai mult nevoia semnificativă de competențe multidisciplinare - actualmente mai puțin vizibilă decât nevoia de competențe digitale - dar crucială pentru modernizarea industrială pe termen mai lung. Companiile industriale europene raportează provocări considerabile în găsirea persoanelor care au un fond tehnic puternic, un simț al afacerii și o viziune strategică puternică. Aceste competențe sunt deosebit de importante pentru liderii de nivel mediu, adică liderii de grupuri și echipe specifice de proiect. Impactul transformațional al acestora asupra economiei și societății va crește dramatic, în următorii ani cererea de noi competențe, în special de competențe de high-tech leadership.

Triada competențelor de high-tech leadership include:

Leadership strategic: conducerea personalului interdisciplinar, influențarea părților interesate la nivel transfrontalier atât funcțional, cât și geografic.

Cunoștințe avansate în afaceri: inovarea afacerilor și a modelelor de operare, oferirea de valoare organizațiilor.

Cunoștințe avansate High-tech: imaginarea și implementarea schimbărilor pentru performanța afacerilor, utilizarea tendințelor high-tech ca oportunități de inovare.

²⁷Competențe High-Tech Leadership pentru Europa, 2017, <http://eskills-scale.eu/>

Sistemele europene de educație și formare trebuie să țină seama de evoluția rapidă pe piețele forței de muncă, să poată anticipa și să ofere cunoștințele și abilitățile necesare, în același timp adaptabile la schimbări. Documentul de reflecție privind viziunea industriei către 2030 menționează direcțiile strategice care urmează a fi implementate pentru anticiparea și dezvoltarea abilităților:

- sunt necesare politici care favorizează recrutarea și menținerea creierelor;
- susținerea principiului de a fi proactiv, nu reactiv;
- menținerea cercetătorilor și profesorilor de talie mondială din UE pentru a conduce agenda de educație, cercetare, dezvoltare și formare a forței de muncă viitoare;
- consolidarea colaborării dintre educație și formare, cercetare și sectorul de afaceri;
- modelele de carieră și mediile de muncă ar trebui să fie mai înducătoare de învățare;
- reducerea barierelor de intrare în dezvoltarea abilităților;
- implementarea completă, pentru prima dată, a învățării pe tot parcursul vieții, în care fiecare adult continuă să participe la educație și formare.

7.3.3. Concentrarea pe lanțurile de valoare strategice și pe rețelele de creare a valorii

Un lanț de valoare industrială se poate defini ca etapele de creare a valorii pe care întreprinderile și alte organizații le parcurg când proiectează și livrează bunuri și servicii pentru utilizatorii lor. Forumul strategic privind Proiectele importante de interes european comun (IPCEI) asociază termenul „lanț valoric” atât cu un set de activități economice interdependente care creează valoare adăugată în jurul unui produs, proces sau serviciu, cât și cu un grup de actori economici interconectați, care operează într-o rețea strategică între firme de diferite dimensiuni, inclusiv IMM, sectoare. Acestea sunt reconfigurate din ce în ce mai mult din cauza colaborării transfrontaliere și intersectoriale, a inovării și a antreprenoriatului

dintre diferite industrii. Aceste interacțiuni și legături dintre lanțurile de valori și industrii pot duce la dezvoltarea de industrii emergente.

Industria europene trebuie să treacă de la gestionarea lanțului de aprovizionare, la gestionarea cererii și a ecosistemelor și să se întâlnească și să se consolideze reciproc în jurul problemelor pe care trebuie să le rezolve împreună pentru și cu clienții lor. Această nouă trecere de la produs la soluție este facilitată de economia digitală, care permite utilizarea lanțurilor de valoare virtuale (de exemplu, platforme bazate pe internet) pentru a furniza servicii și produse (soluții).

Pentru a răspunde acestor oportunități, la nivel european se încurajează:

➤ Crearea de ecosisteme regionale care să cuprindă propria lor specializare inteligentă, să ajute la punerea la punct a disparităților regionale și să ofere platforma în care toți actorii își pot combina cunoștințele și co-crea conținutul, contextul și experiențele de învățare

➤ Reunirea în cadrul ecosistemelor regionale a administrației publice, instituțiilor de învățământ superior, oamenilor de știință, societății civile și a industriei, să creeze puncte focale și să acționeze ca un multiplicator al eforturilor UE.

➤ Crearea de platforme sau huburi tehnologice pentru a colecta resurse privind achiziția de competențe tehnice, digitale și soft.

➤ Integrarea ecosistemelor europene de inovare industrială în noul tip de clustere inteligente, care susțin activ transformarea industriei ca agenți ai schimbării. Ei trebuie să acționeze la viteza și scara de care Europa are nevoie.

În acest context, lanțurile valorice strategice sunt esențiale. Acestea pot fi susținute de mai multe instrumente ale UE, inclusiv legislație, reglementare, finanțare (Orizont 2020 / Orizont Europa, InvestEU) și - dacă condițiile o impun - sprijinul unor proiecte importante de interes european comun (IPCEI). Combinația lanțurilor valorice existente prin colaborarea interregională și

internațională, cu activele de specializare inteligentă potrivite care leagă clustere industriale, poate sprijini Europa să treacă de la lanțurile valorice liniare la rețelele care creează valoare. O astfel de valoare depășește căutarea profitului și ia în considerare impactul social și de mediu al activității industriale.

Concentrarea pe lanțurile de valoare strategice și conexiunea acestora cu rețelele de creare a valorii este esențială pentru a încuraja transformarea industriei europene. Politica trebuie concepută în mod inerent pentru rețelele de creare a valorii, mai degrabă decât pentru sectoare individuale și pentru companii de toate dimensiunile. Se simte necesitatea de suficienți actori în sectoarele care își unesc forțele și ajung la o masă critică în jurul transformării industriale prin durabilitate, tehnologie și inovație. Este important ca industria să fie activată cât mai curând posibil, în special prin mobilizarea companiilor premergătoare, dar și prin sprijinirea noilor jucători. Rețelele europene de creare a valorii vor oferi potențialul maxim de rentabilitate colectivă a eforturilor investite, deoarece oferă platformele prin care se produce transformarea în domenii strategice pentru Europa, de ex. sisteme inteligente de energie, inclusiv energii regenerabile, mobilitate durabilă, clădiri inteligente, eficiență a resurselor și economie circulară, producție inteligentă, societate îmbătrânită, decarbonizare, economie digitalizată. Un efort public de colaborare privat pentru a construi rețele europene de creare a valorii ar încorpora mai bine companii lider la nivel global în ecosistemul regional și ar încuraja competitivitatea globală a furnizorilor mai mici de produse și servicii cu valoare adăugată. Acest lucru ar spori competitivitatea globală și autonomia industriei europene și ar menține o pondere ridicată în crearea de valoare în Europa.

Forumul strategic a selectat un prim set de șase lanțuri de valoare strategice, pentru sectoarele industriale orientate spre viitor. Potrivit raportului „Consolidarea lanțurilor strategice de valoare pentru o industrie a UE pregătită pentru viitor”, prezentat în

noiembrie 2019, cele șase lanțuri de valoare strategice pentru care au fost recomandate propuneri de dezvoltare sunt ²⁸:

- vehiculele conectate, ecologice și autonome;
- tehnologiile și sistemele pe bază de hidrogen;
- asistența medicală inteligentă;
- internetul obiectelor cu aplicații în industrie;
- o industrie cu emisii reduse de dioxid de carbon;
- securitatea cibernetică.

Forumul strategic a recunoscut, de asemenea, încă trei lanțuri de valoare strategice suplimentare - (adică baterii, calcule de înaltă performanță și microelectronică) ca importanță esențială pentru UE.

În afară de recomandările specifice fiecărui lanț valoric, raportul identifică, de asemenea, acțiuni de sprijin orizontale:

- îmbinarea în comun a resurselor publice și private la nivel european, național și regional; UE ar trebui să coordoneze aceste investiții comune, vizând mai întâi dezvoltarea industrială și comercializarea noilor tehnologii;

- aprofundarea și integrarea pieței unice prin reglementări și standarde noi;

- cartografierea și dezvoltarea competențelor necesare de-a lungul lanțurilor valorice;

- dinamizarea sistemelor de inovare din Europa cu accent pe punctele forte regionale și parteneriatele public-private;

- stabilirea unui proces de guvernare pentru a monitoriza schimbările tehnologice și industriale, pentru a identifica lanțurile valorice emergente strategice și pentru a evalua progresul lucrărilor privind aceste lanțuri valorice.

7. 3.4. Mediu de afaceri echitabil, competitiv și agil

Pentru ca Europa să prospere din globalizare, digitalizare și durabilitate, politica industrială trebuie să fie previzibilă, stabilă, fiabilă, coerentă și aptă să se adapteze la și cu mediul său. Politica

²⁸ *Strengthening Strategic Value Chains for a future-ready EU Industry*,
<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/37824>

trebuie concepută în mod inerent pentru a reduce costurile desfășurării activității de afaceri în mod responsabil în Europa.

Raportul privind viitorul industriei europene către 2030 sugerează mai multe aspecte care ar contribui la crearea unui mediu de afaceri echitabil, competitiv și agil:

Încurajarea și protecția inovațiilor: impactul potențial al legislației trebuie să favorizeze inovația; excluderea reglementărilor inadecvate sau împovărătoare inutile care ar putea fi în detrimentul dezvoltării tehnologiilor exponențiale, a noilor modele de afaceri și al creșterii campionilor europeni; abordarea noilor riscuri cum ar fi accesul la date și securitatea cibernetică pentru produsele conectate; protecția proprietății intelectuale.

Accelerarea pătrunderii pe piață: proceduri administrative europene mult mai simple pentru a permite disponibilitatea la timp a cerințelor de reglementare și a standardelor armonizate pentru ca producătorii să beneficieze de amploarea pieței unice pentru produsele și serviciile lor.

Atractivitatea mediului de afaceri: asigurarea unui cadru de reglementare consecvent și eficient, cu instrumente simple de conformitate care pot fi ușor gestionate atât de companii, cât și de autoritățile de aplicare a legii. Regulamentul ar trebui să ia în considerare impactul și beneficiile asupra mediului ale produselor pe parcursul întregului lor ciclu de viață și să reducă la minimum impactul produsului pe ciclul de viață. În același timp, armonizarea progresivă a condițiilor-cadru, cum ar fi gestionarea deșeurilor, precum și supravegherea eficientă și coordonată a pieței la nivel european sunt esențiale pentru a garanta funcționarea corectă a pieței interne. Întreprinderile mici ar trebui, de asemenea, încurajate să crească și să se extindă peste granițe, dar aceasta necesită proceduri simple și rapide în toate statele membre, de ex. pentru înregistrarea de noi companii.

Ajustarea pieței financiare la considerațiile climatice: crearea de stimulente financiare puternice, alinate la acțiunea globală, pentru a reduce emisiile și deșeurile nerecuperate de industrie, promovând în același timp inovația; implementarea unui sistem

fiscal corect și previzibil în întreaga UE; asigurarea fluxului liber de capital prin procese de încasare și retragere ușoare în toate țările UE pentru a sprijini industria care caută surse alternative de finanțare, în special întreprinderile nou-înființate și companiile în creștere, ca să atingă o dimensiune critică sau să supraviețuiască momentelor dificile.

Asigurarea comerțului liber și echitabil: abordarea concurenței globale crescută prin reciprocitatea relațiilor comerciale și a investițiilor prin acorduri de liber schimb și investiți care, pe lângă deschiderea piețelor, contribuie și la ridicarea standardelor globale de mediu și sociale.

Suportul statului și politica de concurență: revizuirea în mod regulat a regulilor UE în materie de concurență, luând în considerare perturbările tehnologice și alte evoluții; asigurarea aplicării eficiente a concurenței în sectorul digital; promovarea creării unor condiții de concurență echitabile la nivel mondial înaintea forurilor internaționale multilaterale precum Organizația Mondială a Comerțului (OMC), Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) și Rețeaua internațională de concurență; stabilirea unor sisteme transparente de control al subvențiilor în țările terțe.

Înființarea infrastructurii pentru întreprinderi: asigurarea accesului adecvat la infrastructurile fizice digitale (rețele de bandă largă de mare capacitate, infrastructură de stocare și calcul în Europa), la infrastructura în energie, transport, precum și în servicii; investițiile private în rețele se vor concentra în mod necesar pe zone dense, lăsând deoparte regiunile mai puțin populate și îndepărtate; investițiile publice în rețelele de bandă largă de mare capacitate, vor fi realizate respectând standardele europene de sănătate și siguranță.

7.3.5. Corectitudine socială și bunăstare

Situația socială din Europa s-a îmbunătățit în ultimii ani - odată cu redresarea economică în curs, observăm îmbunătățiri pe piețele muncii și progresele sociale. Cu toate acestea, Europa se confruntă cu provocări sociale importante, inegalitățile dintre

regiuni persistă, tendințele demografice reprezintă o provocare, iar problemele de sănătate mintală sunt în creștere.

În același timp, modelul social european și forța de muncă europeană înalt calificată și angajată pot crea cadrul ambiental adecvat pentru ca industria să prospere. Îmbunătățirea performanței pieței muncii, de ex. prin politici active pe piața muncii și sisteme sociale eficiente, este esențială pentru conservarea acestui model. În timp ce digitalizarea schimbă piața muncii, se așteaptă ca IMM, împreună cu întreprinderile nou-înființate, să continue să ofere cea mai mare parte a ocupării forței de muncă în Europa. Mai multe locuri de muncă și creștere nu sunt suficiente.

Europa are nevoie de locuri de muncă mai bune. Folosind Tabloul de bord social, care face parte din procesul semestrului european, trebuie să continuăm și, acolo unde este necesar, să îmbunătățim măsurarea echității și bunăstării sociale pentru a permite și a stimula industria UE să contribuie mai bine la o prosperitate comună și durabilă.

De asemenea, Europa are nevoie de mai multă difuzare, acceptare și accesibilitate a tehnologiilor. Acestea vor funcționa cel mai bine dacă sunt ancorate de jos în sus, de către toate părțile interesate și cetățenii din Europa, începând de la implicarea părților interesate în identificarea provocărilor pentru care este nevoie de soluții inovatoare. Tehnologiile care distribuie bogăția și puterea prin design, mai degrabă decât implicit, ar trebui dezvoltate în continuare. Și datele ar trebui utilizate pentru a oferi valoare colectivă mai degrabă decât pentru profit sau control. În acest fel, Europa are șansa de a demonstra la nivel global căi tehnologice alternative bazate pe valorile sale.

Tehnologiile digitale permit, de asemenea, noi constelații de lucru. Economia independentă demonstrează o generație bazată pe scopuri, care caută adesea problema „corectă” de rezolvat spre deosebire de organizația potrivită pentru care să lucreze. Europa are nevoie de un model în care acest tip de schimbări actuale și viitoare să fie susținut fără costul precarității crescute.

Într-o realitate economică și tehnologică în continuă schimbare, dialogul social și integrarea socială sunt esențiale pentru co-definirea sistemelor moderne de securitate socială și a piețelor muncii care funcționează bine pentru și cu cetățenii europeni. Având în vedere viteza cu care tehnologiile și noile modele de afaceri transformă industrii întregi, planificarea perturbării structurale în mod regulat și proactiv este esențială. Stabilirea unei culturi a dialogului social la toate nivelurile (companie, sector, regional, național) devine imperativă pentru a asigura tranziții ușoare și corecte ale forței de muncă, pentru a ajuta la re-instruirea celor cu locuri de muncă în pericol și pentru a sprijini regenerarea regiunilor afectate negativ.

Tema 8. ECONOMIA CIRCULARĂ – NOUA PARADIGMĂ ECONOMICĂ PENTRU INDUSTRIA EUROPEANĂ

Obiective:

- *Să conceptualizeze termenul de „economie circulară”*
- *Să conștientizeze necesitatea trecerii de la economia liniară la economia circulară*
 - *Să cunoască cadrul normativ al UE pentru economia circulară*
 - *Să analizeze pașii întreprinși de către UE pentru tranziția spre o economie circulară*
 - *Să identifice deosebirile Noului plan de acțiune pentru economia circulară (CEAP 2.0) față de Primul plan de acțiuni*
 - *Să cunoască cele 7 domenii de activitate vizate în CEAP 2.0*
 - *Să argumenteze necesitatea selectării celor șapte sectoare ca lanțuri valorice-cheie în cadrul CEAP 2.0 pentru implementarea priorității a economiei circulare*

8.1. Necesitatea trecerii de la economia liniară la economia circulară

Există o lungă istorie de schițare a scenariilor de reformare a economiei globale. Încă în 1972, în Raportului Clubului de la Roma „Limitele creșterii”, s-a atenționat că resursele terestre nu pot susține ratele actuale de creștere economică și a populației cu mult dincolo de anul 2100, fapt care și astăzi sună destul de adevărat.

În ultima sută de ani, trecerea unui număr tot mai mare de țări de la niveluri scăzute la niveluri ridicate ale dezvoltării umane a adus o creștere fără precedent a utilizării resurselor naturale. Conducând inițial dezvoltarea economică în Europa și America de Nord, și ulterior în alte părți, produsul intern brut mondial (PIB) a crescut de 25 de ori, începând cu 1900, aducând o creștere de 10 ori a extracției resurselor globale²⁹. Este probabil ca aceste tendințe să continue în deceniile următoare, întrucât populațiile în creștere din Asia și din

²⁹Krausmann Fridolin și colab., *Growth in global materials use, GDP and population during the 20th century*, *Ecological Economics*, 2009, vol. 68, issue 10, 2696-2705.

alte părți adoptă din ce în ce mai mult tiparele de consum din regiunile dezvoltate. Se preconizează că producția economică globală se va tripla între 2010 și 2050³⁰, iar utilizarea resurselor se poate dubla până în 2030³¹.

În raportul Comitetului internațional pentru gestionarea durabilă a resurselor intitulat „Perspectiva resurselor globale 2019” se estimează că extracția de resurse și prelucrarea acestora generează jumătate din totalul emisiilor de gaze cu efect de seră și sunt responsabile pentru pierderea a peste 90% din biodiversitate și pentru producerea a 90% din stresul hydric. Economia mondială utilizează resurse echivalente cu resursele a 1,5 planete și am avea nevoie încă de pe acum de trei planete dacă toți oamenii ar consuma la nivelul la care consumă un locuitor mediu al UE. Aceste cifre demonstrează că utilizarea sustenabilă a resurselor, în special a materiilor prime principale, joacă un rol central și că este necesar să se intensifice acțiunile la toate nivelurile și în întreaga lume. Acest lucru va necesita o decuplare a creșterii economice de utilizare a resurselor, ținând seama de diferența dintre decuplarea absolută și cea relativă.

Ediția 2020 a raportului SOER (*State and Outlook of the European Environment – SOER 2020*) publicat de Agenția Europeană de Mediu (AEM) a identificat decalaje grave între starea mediului și țintele pe termen scurt și lung stabilite în politicile existente ale UE. Pentru clarificare, Europa nu-și va îndeplini viziunea de sustenabilitate, trasată în al șaptelea program de acțiune pentru mediu (PAM7), care prevede că până în 2050 „vom trăi bine, în limitele planetei noastre”, doar stimulând creșterea economică și încercând să gestioneze efectele adverse cu ajutorul instrumentelor aferente politicilor de mediu și sociale. Dimpotrivă, sustenabilitatea trebuie să devină principiul călăuzitor al unor politici și acțiuni coerente și ambițioase la nivelul întregii societăți. Pentru a face posibilă o schimbare transformatoare, trebuie ca toate domeniile și

³⁰ OECD, 2014

³¹ SERI, 2013

toate palierele de guvernare să lucreze împreună și să valorifice ambiția, creativitatea și puterea cetățenilor, a companiilor și a comunităților.

Este clar că modelul liniar de creștere economică pe care s-a bazat în trecut nu mai este adaptat la nevoile societăților moderne de astăzi și la lumea globalizată. Viitorul nu poate fi clădit pe modelul „luăm-producem-aruncăm”. Multe resurse naturale sunt limitate, prin urmare, s-a găsit o modalitate de a le utiliza care să fie durabilă din punct de vedere ecologic și economic.

Crearea unei economii circulare în Europa poate contribui la abordarea multora dintre aceste provocări, iar îmbunătățirea în continuare a eficienței utilizării resurselor are beneficii economice evidente, reducând costurile și riscurile, sporind în același timp competitivitatea. Conducerea europeană în tranziția către o economie circulară oferă, de asemenea, oportunități de a stimula inovația în materie de noi materiale și produse și servicii mai bune, creând noi locuri de muncă și asigurând avantaje primordiale în economia globală³².

În esență, o economie circulară reprezintă o alternativă fundamentală la modelul economic liniar de preluare și consumare care predomină în prezent. Acest model liniar se bazează pe presupunerea că resursele naturale sunt disponibile, abundente, ușor de obținut și ieftine de eliminat, dar nu este sustenabil, întrucât lumea se îndreaptă către limitele planetare și depășește, în unele cazuri³³.

Fundația Ellen MacArthur definește o economie circulară ca fiind una restaurativă sau regenerativă prin intenție și proiectare. Acesta înlocuiește conceptul „sfârșit de viață” cu restaurare, trece la utilizarea energiei regenerabile, elimină utilizarea substanțelor chimice toxice, care afectează reutilizarea și vizează eliminarea

³²*Circular Advantage. Innovative Business Models and Technologies to Create Value in a World without Limits to Growth, Accenture, 2014.*

³³*Steffen Will și colab., Supplementary Materials for Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet, 2015.*

deșeurilor prin proiectarea superioară a materialelor, produselor, sistemelor și, în cadrul acestuia, modele de afaceri.

O astfel de economie se bazează pe câteva principii simple. În primul rând, în centrul său, o economie circulară își propune să „proiecteze” deșeurile. Deșeurile nu există - produsele sunt proiectate și optimizate pentru un ciclu de dezasamblare și reutilizare. Aceste cicluri strânse de componente și produse definesc economia circulară și o diferențiază de eliminarea și chiar reciclarea acolo unde se pierd cantități mari de energie și de muncă încorporate. În al doilea rând, circularitatea introduce o diferențiere strictă între componentele consumabile și cele durabile ale unui produs. Spre deosebire de astăzi, consumabilele din economia circulară sunt în mare parte formate din ingrediente biologice sau „substanțe nutritive” care sunt cel puțin netoxice și posibil chiar benefice și pot fi returnate în siguranță în biosferă - direct sau într-o cascadă de utilizări consecutive. Produsele durabile, cum ar fi motoarele sau computerele, pe de altă parte, sunt fabricate din substanțe nutritive tehnice neadevrate biosferei, cum ar fi metalele și majoritatea materialelor plastice. Acestea sunt concepute de la început pentru reutilizare. În al treilea rând, energia necesară pentru alimentarea acestui ciclu ar trebui să fie regenerabilă prin natură, din nou pentru a reduce dependența de resurse și pentru a crește rezistența sistemului (de exemplu, la șocurile de petrol).

Pentru nutrienții tehnici, economia circulară înlocuiește în mare măsură conceptul de consumator cu cel de utilizator. Acest lucru necesită un nou contract între companii și clienții acestora, bazat pe performanța produsului. Spre deosebire de economia actuală „cumpărați și consumați”, produsele durabile sunt împrumutate, închiriate sau partajate ori de câte ori este posibil. Dacă sunt vândute, există stimulente sau acorduri în vigoare pentru a asigura returnarea și ulterior reutilizarea produsului sau a componentelor și materialelor sale la sfârșitul perioadei sale de utilizare primară.

Toate aceste principii conduc la patru surse clare de creare de valoare care oferă oportunități de arbitraj în comparație cu proiectarea liniară a produselor și utilizarea materialelor:

„*Puterea cercului interior*” se referă la minimizarea utilizării comparative a materialelor față de sistemul de producție liniar. Cu cât cercul este mai strâns, adică cu cât mai puțin trebuie schimbat un produs în ceea ce privește re folosirea, recondiționarea și refacerea și cu cât mai repede revine la utilizare, cu atât este mai mare economia potențială asupra cotelor de material, muncă, energie și capital încorporate în produs și pe rucsacul asociat de externalități (cum ar fi emisiile de gaze cu efect de seră (GES), apa, toxicitatea).

„*Puterea de a circula mai mult timp*” se referă la maximizarea numărului de cicluri consecutive (fie că este vorba de reutilizare, recondiționare sau reciclare) și / sau timpul din fiecare ciclu.

„*Puterea utilizării în cascadă*” se referă la diversificarea reutilizării de-a lungul lanțului valoric, ca atunci când îmbrăcămintea din bumbac este reutilizată mai întâi ca îmbrăcămintea la mâna a doua, apoi trece la industria mobilei ca tapițerie cu umplutură de fibre, iar umplutura cu fibre este reutilizată ulterior în izolația din vată de piatră pentru construcție - în fiecare caz înlocuind un flux de materiale virgine în economie - înainte ca fibrele de bumbac să fie returnate în siguranță în biosferă.

„*Puterea cercurilor pure*”, în cele din urmă, constă în faptul că fluxurile de materiale necontaminate cresc eficiența colectării și redistribuirii, menținând în același timp calitatea, în special a materialelor tehnice, care, la rândul lor, extind longevitatea produsului și, astfel, crește productivitatea materialului³⁴.

Aceste patru modalități de a crește productivitatea materialelor nu sunt doar efecte unice care vor afecta cererea de resurse pentru o perioadă scurtă de timp în faza inițială de introducere a acestor configurații circulare. Puterea lor durabilă constă în modificarea ratei de funcționare a aportului de material

³⁴ Ellen MacArthur Foundation, *Towards the circular economy*, vol.1, 2013.

necesar. Prin urmare, acestea pot adăuga avantaje cumulative substanțiale față de un caz liniar clasic, ca de obicei.

Pentru ca companiile să materializeze economiile asociate cu un sistem circular prin reutilizarea intrărilor de resurse la gradul maxim, trebuie să crească rata la care produsele lor sunt colectate și ulterior refolosite și/sau componentele/materialele recuperate. Când se trece de la abordări liniare la circulare, regula generală pentru optimizare este: „Cu cât ciclul invers este mai strâns, cu atât mai puțină energie și muncă încorporate sunt pierdute și cu atât mai mult material este conservat”. Procesele de reciclare de astăzi sunt de obicei cicluri „libere” sau lungi care reduc utilitatea materialului la cel mai scăzut nivel de „nutrienți”. Acest lucru este cu atât mai adevărat pentru incinerarea deșeurilor. În schimb, într-o economie circulară, activitățile inversate în economia circulară se vor extinde pe o serie de cercuri pentru repararea și recondiționarea produselor și remanufacturarea componentelor tehnice. La fel, lanțul invers pentru nutrienții biologici îi întoarce pe aceștia înapoi în biosferă prin compostare și digestie anaerobă. Mai mult, ciclurile inverse nu vor fi limitate doar într-o industrie, ci și „în cascadă” în diferite industrii.

Proiectarea ecologică, repararea, refolosirea, recondiționarea, remanufacturarea, partajarea produselor, prevenirea deșeurilor și reciclarea deșeurilor sunt toate importante într-o economie circulară. În același timp, pierderile de materiale prin depozitul de deșeuri și incinerare vor fi reduse, deși acestea pot continua să joace un rol mult mai redus în eliminarea în siguranță a substanțelor periculoase din biosferă și recuperarea energiei din deșeurile nereciclabile.

8.2. „Noua eră” a cadrului european al economiei circulare

În decembrie 2015, Comisia Europeană a prezentat un prim plan de acțiune privind economia circulară care conține propuneri legislative privind revizuirea gestionării deșeurilor, care ulterior au fost adoptate în 2018. Odată cu propunerea acestui pachet legislativ

începe o „nouă eră” a cadrului european al economiei circulare, reprezentat de un set de măsuri care stimulează tranziția Europei către o economie circulară, competitivitate globală și creștere durabilă și generează noi locuri de muncă. Prin urmare, prin acest prim plan circular al UE³⁵ este stabilit un program de acțiune concret și ambițios, cu măsuri care acoperă întregul ciclu: de la producție și consum până la gestionarea deșeurilor și piața secundară a materiilor prime și o propunere legislativă revizuită privind deșeurile. Acest pachet include propuneri legislative privind deșeurile, cu o serie de obiective pe termen lung pentru reducerea eliminării deșeurilor și creșterea reciclării și reutilizării. Planul de acțiune include, de asemenea, o serie de acțiuni care vor viza obstacolele existente pe piață în anumite sectoare sau fluxuri ale unor materiale precum plasticul, deșeurile alimentare, materiile prime critice, deșeurile din construcții și demolări, biomasa și bioprodusele, precum și măsuri orizontale în domenii cum ar fi inovarea și investițiile. Planul își propune să se concentreze pe măsuri în domenii în care acțiunea la nivelul UE poate aduce o valoare adăugată și o schimbare reală pe teren. Prin prevenirea generării de deșeurii, proiectare ecologică, reutilizare și alte măsuri similare s-ar putea obține reduceri de costuri și crearea de locuri de muncă.

Pachetul de economie circulară include 54 de măsuri pentru „închiderea buclei” în ciclul de viață al produselor focusat pe următoarele domenii:

1. Proiectarea și procesele de producție
2. Consumul
3. Gestionarea deșeurilor
4. Materii prime secundare și reutilizarea apei
5. Domeniile prioritare
 - 5.1. Materialele plastice
 - 5.2. Deșeurile alimentare

³⁵Comunicarea Comisiei din 2 decembrie 2015 intitulată „Închiderea buclei - un plan de acțiune al UE pentru economia circulară” COM (2015)0614 final.

5.3. Materiile prime critice

5.4. Activitățile de construcție și demolări

5.5. Biomasă și bioproduse

6. Inovarea, investițiile și alte măsuri orizontale

7. Monitorizarea progreselor realizate către o economie circulară

În scopul punerii în aplicare a Planului de acțiune privind economia circulară au urmat un șir de acțiuni importante, întreprinse de către Comisia Europeană:

I. Prima acțiune întreprinsă de Comisie a vizat garanțiile legale pentru bunurile de consum. La 9 decembrie 2015, Comisia a adoptat o propunere legislativă privind vânzările online de bunuri. Propunerea optează pentru consolidarea garanțiilor oferite consumatorilor pentru a le oferi o protecție mai bună împotriva produselor defecte și contribuie la durabilitatea și potențialul de reparare a produselor. Acest lucru previne eliminarea produselor și contribuie semnificativ la economia circulară.

II. La 17 martie 2016, Comisia a propus un regulament care va crea o piață unică autentică pentru îngrășămintele fabricate din materii prime secundare (în special substanțe nutritive reciclate), transformând astfel problemele legate de gestionarea deșeurilor în oportunități economice. Proiectul de regulament prevede reguli pentru libera circulație a tuturor produselor fertilizante cu marcaj CE în întreaga UE, inclusiv pentru îngrășămintele organice.

III. Comisia a publicat o cerere de exprimare a interesului pentru „Acordurile de inovare pentru o economie circulară”, care a fost lansată în perioada 26 mai-15 septembrie 2016. Apelul este o abordare-pilot pentru a ajuta inovatorii care se confruntă cu obstacole în materie de reglementare.

IV. În noiembrie 2016, a fost aprobat Planul de lucru pentru proiectare ecologică pentru 2016-2019 (ca parte a pachetului de energie curată pentru toți europenii).

V. În august 2016, Comisia a înființat platforma UE privind pierderea și risipa de alimente. A lansat o platformă a părților interesate privind prevenirea risipei de alimente, a făcut progrese în

dezvoltarea unei metodologii a UE pentru măsurarea risipei de alimente și a pregătirii orientării la nivelul UE pentru facilitarea donațiilor de alimente și utilizarea vechilor alimente ca alimente pentru animale. Prin urmare, au fost luate măsurile necesare pentru a îndeplini angajamentul față de obiectivele de dezvoltare durabilă prin reducerea la jumătate a deșeurilor alimentare pe cap de locuitor până în 2030.

VI. În ianuarie 2017, Comisia adoptă Comunicarea privind „Rolul valorificării energetice a deșeurilor în economia circulară” (Bruxelles, 26.1.2017, COM (2017) 34 final). Principalul scop al prezentei comunicări este să asigure faptul că valorificarea energetică a deșeurilor în UE sprijină obiectivele Planului de acțiune pentru economia circulară și este ferm călăuzită de ierarhia deșeurilor stabilită de UE. Comunicarea examinează, de asemenea, modul în care rolul proceselor de valorificare energetică a deșeurilor poate fi optimizat pentru a contribui la atingerea obiectivelor stabilite în Strategia privind Uniunea Energetică și în Acordul de la Paris. În același timp, prin evidențierea tehnologiilor cu eficiență energetică dovedită, abordarea valorificării energetice a deșeurilor stabilită în comunicare urmărește să ofere stimulente pentru inovare și să contribuie la crearea de locuri de muncă de înaltă calitate.

Acest document evidențiază principalele obiective:

1. Poziția diferitelor procese de recuperare a energiei reziduale și implicațiile acestei poziții pentru sprijinul financiar public vor fi clarificate în ierarhia deșeurilor. Ierarhia deșeurilor și protecția sănătății populației și a mediului sunt obligații și nu opțiuni. Nerespectarea acestui lucru va duce la amenzi severe. Administratorii deșeurilor de la nivelul producătorilor sau deținătorilor de deșeuri trebuie să ia măsuri concrete pentru a respecta ierarhia deșeurilor și pentru a proteja sănătatea populației și a mediului atunci, când proiectează, aplică, verifică și analizează eficacitatea sistemului de gestionare a deșeurilor în cadrul comunității sau al organizațiilor.

2. Să ofere statelor membre îndrumări cu privire la modul în care pot utiliza mai bine instrumentele economice și capacitatea de

a evita sau aborda problemele potențiale ale supracapacității de incinerare a deșeurilor;

3. Să identifice tehnologiile și procesele care au în prezent cel mai mare potențial de optimizare a producției de energie și materiale, ținând seama de schimbarea proiectată a materialelor care intră în procesele de recuperare a deșeurilor [5].

În ceea ce privește reglementarea gestionării deșeurilor la nivelul UE, au fost adoptate o serie de acte legislative. Prin urmare, principalele directive privind deșeurile sunt:

- Directiva (UE) 2018/849 din 30 mai 2018 de modificare a Directivei 2000/53 / CE privind vehiculele scoase din uz;

- Directiva 2006/66 / CE privind bateriile și acumuloarele și deșeurile de baterii și acumuloare;

- Directiva 2012/19 / UE privind deșeurile de echipamente electrice și electronice;

- Directiva (UE) 2018/850 din 30 mai 2018 de modificare a Directivei 1999/31 / CE privind depozitele de deșeuri;

- Directiva (UE) 2018/851 din 30 mai 2018 de modificare a Directivei 2008/98 / CE privind deșeurile;

- Directiva (UE) 2018/852 din 30 mai 2018 de modificare a Directivei 94/62 / CE privind ambalajele și deșeurile de ambalaje.

VII. În ianuarie 2018 a fost adoptată strategia europeană privind materialele plastice (O strategie europeană privind materialele plastice într-o economie circulară, Bruxelles, 16.1.2018, COM (2018) 28 final). Această strategie pune bazele unei noi economii a materialelor plastice, în care proiectarea și producția de materiale plastice și produse din plastic răspund pe deplin nevoilor de reutilizare, reparare și reciclare și în care sunt dezvoltate și promovate materiale mai durabile. Această strategie propune acțiuni concrete pentru a transforma viziunea pentru o economie mai circulară a materialelor plastice în realitate. În acest context, strategia propune un set de măsuri la nivelul UE, întrucât până în 2030 toate ambalajele din plastic ar trebui să fie reciclabile,

contribuind astfel la tranziția către o economie mai circulară. Strategia prevede acțiuni pentru:

1. Îmbunătățirea aspectelor economice și a calității reciclării materialelor plastice;

2. Reducerea deșeurilor de plastic și eliminarea deșeurilor în domeniul public;

3. Orientarea investițiilor și inovarea către soluții circulare;

4. Valorificarea acțiunii globale.

VIII. În iulie 2018, a intrat în vigoare Cadrul legislativ revizuit privind deșeurile. Astfel, după modificarea Directivei 2008/98 / CE, obiectivul principal al noii directive 2018/851, conform articolului 1, este de a stabili „măsurile de protecție a mediului și sănătatea publică prin prevenirea sau reducerea generării de deșeuri, efectele negative ale generării și gestionării deșeurilor și reducerea efectelor generale ale utilizării resurselor și creșterea eficienței utilizării acestora, care sunt esențiale pentru tranziția către o economie circulară și pentru a garanta competitivitate pe termen lung”.

IX. La 4 martie 2019, Comisia Europeană a prezentat Parlamentului European, Consiliului, Comitetului Economic și Social European și Comitetului Regiunilor un raport cuprinzător privind implementarea planului de acțiune pentru economia circulară³⁶. (Raport privind punerea în aplicare a planului de acțiune pentru economia circulară. Bruxelles, 4.3.2019 COM (2019) 190 final.) Raportul prezintă principalele rezultate ale punerii în aplicare a planului de acțiune și prezintă provocările viitoare ale conturării economiei UE prin crearea unui avantaj competitiv, deschizând calea către o economie neutră din punct de vedere climatic, unde presiunea asupra resurselor naturale și de apă dulce, precum ca și pe ecosisteme este minimizat.

³⁶Raport privind punerea în aplicare a planului de acțiune pentru economia circulară, 2019 COM (2019) 190 final.

Pentru a crea o economie mai circulară, raportul prezintă cele mai importante realizări. Astfel, Comisia definește procesul de circularitate care înseamnă adaptarea proceselor industriale.

Circularitatea a deschis, de asemenea, noi oportunități de afaceri, a condus la apariția de noi modele de afaceri și a dezvoltat noi piețe atât pe plan intern, cât și în afara UE. În 2016, activitățile circulare, cum ar fi reparația, reutilizarea sau reciclarea, au generat o valoare adăugată de aproape 147 miliarde EUR, în timp ce valoarea investițiilor a fost de aproximativ 17,5 miliarde EUR. Raportul subliniază, de asemenea, importanța adoptării primului cadru politic la nivelul UE - Strategia pentru materialele plastice într-o economie circulară, care prevede că până în 2030, toate ambalajele din plastic introduse pe piața UE trebuie să fie reutilizabile sau reciclabile și până în 2025, 10 milioane de tone de materiale plastice reciclate vor fi incluse în noile produse.

Raportul stabilește seturi de măsuri adaptate, care se află în etapele finale ale procesului legislativ privind articolele de unică folosință din plastic și uneltele de pescuit, cum ar fi:

- măsuri de reducere a consumului de recipiente alimentare și pahare pentru băuturi, din plastic, precum și marcarea și etichetarea specifică a anumitor produse;

- obiectivul de a include 30% din plastic reciclat în sticle de băuturi din 2030 și 25% pentru sticlele PET din 2025, precum și obiectivul de colectare separată a 90% din sticle de plastic până în 2029, precum și introducerea cerințelor de proiectare pentru conectarea capacelor la sticle;

- măsuri care vizează reducerea deșeurilor de plastic de la nave, cum ar fi stabilirea unei cote forfetare pentru deșeurile de la nave etc.

Comisia propune ca țările UE, pentru a accelera tranziția către o economie circulară, să investească în inovare și să ofere sprijin pentru adaptarea bazei industriale. În perioada 2016-2020, Comisia și-a intensificat eforturile în ambele direcții, oferind

finanțare publică pentru tranziție în valoare totală de peste 10 miliarde EUR.

Anul 2020 este un an cu provocări dure pentru întreaga planetă, condiționate de criza pandemiei COVID-19, cu impact economic și social negative, cu măsuri de izolare. Cu toate acestea, a relevat vulnerabilitatea și dependența populației de materiile prime. Astfel, instituțiile competente trebuie să găsească măsurile necesare pentru a transforma această criză într-o oportunitate pentru o reluare ecologică și o societate durabilă.

X. Noul plan de acțiune pentru economia circulară, adoptat de Comisia Europeană la 11 martie 2020, face parte din principalele blocuri ale Pactului Ecologic European, o nouă agendă europeană pentru o creștere durabilă și o strategie de creștere a UE pentru a atinge neutralitatea climei până în 2050.

8.3. Noul Plan de acțiune pentru economia circulară (CEAP 2.0)

Noul Plan de acțiune privind economia circulară (CEAP 2.0) este încadrat în obiectivele climatice convenite în Pactul Ecologic European și în Acordul de la Paris. Planul se bazează pe succesul planului de acțiune anterior adoptat în 2015 și pe concluziile raportului său de implementare. În timp ce primul Plan de acțiune privind economia circulară din 2015 s-a concentrat pe potențialul de reciclare a produselor, acest al doilea plan pune accentul pe acțiunile preventive care trebuie întreprinse, în special în ceea ce privește prevenirea generării de deșeuri și gestionarea acestora.

Documentul CEAP 2.0 propune inițiative pe tot parcursul ciclului de viață al produselor, vizând proiectarea acestora, promovând procesele economiei circulare, încurajând consumul durabil și vizând asigurarea păstrării resurselor utilizate în economia UE cât mai mult timp posibil.

Comunicarea propune următorul obiectiv: extinderea economiei circulare de la pionieri la principalii actori economici va aduce o contribuție decisivă la realizarea neutralității climatice până în 2050 și la decuplarea creșterii economice de utilizarea resurselor,

asigurând în același timp competitivitatea UE pe termen lung și aceasta nu este lăsată în urmă.

Principalele obiective incluse în cadrul noului plan de acțiune sunt:

- a face din produsele durabile norma în UE;
- împuternicirea consumatorilor și cumpărătorilor publici;
- concentrarea pe sectoarele care utilizează cele mai multe resurse și unde potențialul circularității este ridicat, cum ar fi: electronice și TIC, baterii și vehicule, ambalaje, materiale plastice, textile, construcții și clădiri, alimente, apă și nutrienți;
- de asigurat mai puține deșeuri;
- a face circularitatea să funcționeze pentru oameni, regiuni și orașe;
- conducerea eforturile globale asupra economiei circulare.

Planul de acțiune prevede 7 domenii de activitate care însumează 35 de acțiuni ce urmează a fi implementate:

1. Cadrul de politică privind produsele sustenabile

CEAP 2.0 vizează inversarea curbei și înlocuirea concurenței pentru un nivel inferior (devalorizarea prin reciclare - *down-cycling*) cu concurența pentru un nivel superior (ameliorarea produselor prin reciclare - *upcycling*). Se focusează pe găsirea de noi tehnologii în care să se investească pentru a se asigura că un produs reciclat are aceeași calitate ca un produs fabricat din materiale virgine. Comisia europeană își propune a se concentra asupra amprentei ecologice a produselor, întrucât 80% din impactul produselor asupra mediului este determinat în etapa de proiectare. Se prevede introducerea unor obiective specifice pentru produse cu privire la conținutul reciclat, asigurând totodată performanța și siguranța acestora, pe baza unor metode fiabile de calcul, precum și oferirea de pașapoarte digitale pentru produse. Evaluarea impactului asupra mediului ar trebui să țină seama și de piesele de schimb, de produsele semifabricate, de posibilitățile de reciclare și impactul unui produs pe durata ciclului său de viață.

O atenție deosebită se acordă criteriilor și obiectivelor pentru achizițiile publice ecologice. În acest sens, Comisia și statele membre ar putea juca rolul de „prim client”. Un alt element-cheie este consolidarea drepturilor consumatorilor prin inițiativa „dreptul la reparare”.

Procesul de producție circulară ar trebui să se afle în centrul strategiei industriale a UE și este un factor esențial în tranziția către o bază industrială competitivă și neutră din punct de vedere al impactului asupra climei. Materialele obținute din surse sustenabile au un potențial enorm și sprijină dezvoltarea în continuare a Planului de acțiune pentru bioeconomie. Realizarea caracterului circular al proceselor de producție va depinde în mare măsură de dezvoltarea de noi tehnologii. Comisia și statele membre trebuie să investească în evoluții inovatoare, concentrându-se în mod specific asupra îmbunătățirii reciclării și a tehnologiilor digitale, pentru a sprijini economia circulară și a permite monitorizarea resurselor. Produsul finit nu ar trebui să fie singurul punct de interes al investițiilor, ci investițiile ar trebui să fie dirijate și către produse semifinite, întrucât și acestea contribuie la economia circulară.

2. Lanțuri-cheie de valoare a produsului

Pentru a promova o durată de viață mai lungă a produsului, Comisia propune o serie de acțiuni axate pe sectoarele care utilizează cele mai multe resurse și în care potențialul de circularitate este ridicat. Comisia a selectat șapte sectoare ca lanțuri valorice-cheie în cadrul CEAP 2.0, și anume: produsele electronice și TIC; bateriile și vehiculele; ambalajele; materialele plastice; produsele textile; construcțiile și clădirile; alimentele, apa și nutrienții. Aceste sectoare au un potențial imens și vor avea un efect uriaș asupra creării unei economii circulare pe deplin dezvoltate. Se constată un impuls puternic din partea IMM și a actorilor din industrie pentru a trece la o economie circulară, deși mulți dintre aceștia se confruntă cu obstacole administrative sau legislative. În plus, pandemia actuală a afectat în mod profund sectoarele selectate. CEAP 2.0 va fi o cale către o redresare rezilientă și o nouă perioadă de prosperitate economică.

2.1. *Produsele electronice și TIC*: CEAP 2.0 propune să se instituie o inițiativă pentru circularitate în domeniul electronicii, care va promova o durată mai mare de viață a produselor prin posibilitatea de reutilizare, reparare și modernizare. Implementarea corectă a infrastructurii de reciclare va juca un rol esențial în dezvoltarea unei industrii circulare în domeniul TIC.

2.2. *Bateriile și vehiculele*: propunerile Comisiei cu referință la Directiva privind bateriile și la Directiva privind infrastructura pentru combustibili alternativi, în special în ceea ce privește aspectele legate de proiectarea ecologică, îmbunătățirea colectării, reutilizării și reciclării, recuperarea materialelor valoroase, informarea consumatorilor, impactul asupra mediului pe durata ciclului de viață și aprovizionarea din surse sustenabile. Este necesar să fie puse în aplicare legislația privind mobilitatea curată și materiile prime critice.

2.3. *Produsele textile*: o nouă strategie cuprinzătoare a UE privind produsele textile va fi esențială pentru abordarea impactului social și de mediu al sectorului. Comisia ar trebui să propună măsuri specifice în cadrul de politică privind produsele textile pentru a aborda problema prezenței particulelor de microplastic în produsele textile, deoarece cifrele arată că între 1 și -35% dintre acestea se regăsesc în deșeurile marine, precum și sisteme de măsurare și prevenire armonizate pentru a controla eliberarea intenționată sau neintenționată de particule de microfibre.

2.4. *Materialele plastice*: împreună cu textilele, pneurile și peletele, materialele plastice reprezintă cele mai mari surse care generează prezența particulelor de microplastic în mediu, iar o parte și mai mare a acestei poluări provine din degradarea materialelor de macroplastic care ajung în mediul marin.

2.5. *Ambalajele*: ambalarea este o cerință esențială pentru siguranța și igiena produselor, în special pentru sectorul alimentelor și băuturilor. Cu toate acestea, având în vedere ierarhia deșeurilor, accentul politicii ar trebui să se deplaseze către reutilizarea ambalajelor. În același timp, ambalajul ar trebui să fie minim, garantând totodată calitatea și siguranța produsului. Prezentul raport

invită, de asemenea, industria să se angajeze la o reducere cu 50% a tuturor ambalajelor, având ca perspectivă înlocuirea materialelor plastice cu materiale sustenabile, din surse regenerabile sau reciclabile până în 2030.

2.6. Construcțiile și clădirile: sectorul construcțiilor se confruntă cu două provocări simultane: urbanizarea rapidă și creșterea populației vor duce la o creștere a numărului de clădiri, în timp ce clădirile actuale au nevoie urgentă de renovare și îmbunătățire a eficienței energetice și a utilizării. Comisia trebuie să acorde prioritate propunerilor sale legislative privind valul de renovare și își exprimă speranța că va reanaliza principalele fluxuri de deșuri, ținând seama totodată de accesibilitatea din punct de vedere financiar și de fezabilitatea propunerii

2.7. Alimentele, apa și nutrieinții: inițiative legislative de promovare a reutilizării apelor reziduale în procesele agricole. Reutilizarea apelor uzate urbane tratate poate rezolva problema deficitului de apă prin folosirea apei recuperate pentru irigații agricole. În plus, Comisia ar trebui să analizeze și închiderea buclei nutrienților din sectorul agricol și realizarea obiectivului de reducere la jumătate a deșeurilor alimentare până în 2030.

3. Mai puține deșuri, mai multă valoare

În 2035, Europa va avea de îndeplinit termene dificile în materie de reciclare, de 65% pentru deșeurile urbane și de maximum 10% pentru gropile de gunoi. UE ar trebui să stabilească obiective de prevenire a producerii de deșuri și să renunțe la depozitarea deșeurilor în depozite când sunt disponibile tehnologii alternative sustenabile de gestionare a deșeurilor.

4. Economia circulară trebuie să lucreze pentru oameni, regiuni și orașe

Economia circulară nu se va dezvolta pe baza unei abordări de sus în jos și are nevoie de comunitățile locale și autoritățile regionale ca precursori în punerea în aplicare a CEAP 2.0. Cu toate acestea, Comisia ar trebui să promoveze schimbul de bune practici în materie de colectare a deșeurilor și noua infrastructură de sortare.

5. Acțiuni transversale

În CEAP 2.0 sunt formulate mai multe acțiuni transversale, cum ar fi:

5.1. Pentru a realiza neutralitatea climatică, trebuie intensificate sinergiile dintre circularitate și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

5.2. Crearea unor condiții economice favorabile: Accelerarea tranziției verzi necesită măsuri prudente, dar decisive, care să orienteze finanțarea către modele de producție și de consum mai sustenabile.

5.3. Asigurarea tranziției prin cercetare, inovare și digitalizare: Fondul european de dezvoltare regională, prin specializarea inteligentă, și programele LIFE și Orizont Europa vor completa finanțarea privată a inovării și vor sprijini întregul ciclu de inovare, în vederea găsirii de soluții pe piață. Acțiunile Marie Skłodowska Curie pot, la rândul lor, vor sprijini dezvoltarea competențelor, formarea și mobilitatea cercetătorilor în acest domeniu.

Sunt preconizate un set de acțiuni:

- Îmbunătățirea instrumentelor de măsurare, modelare și politici pentru a capta sinergiile dintre economia circulară și atenuarea și adaptarea schimbărilor climatice la nivelul UE și la nivel național;

- Cadrul de reglementare pentru certificarea eliminării carbonului;

- Reflectarea obiectivelor economiei circulare în revizuirea orientărilor privind ajutorul de stat în domeniul mediului și energiei;

- Integrarea obiectivelor economiei circulare în contextul normelor privind raportarea nefinanciară și a inițiativelor privind guvernanta corporativă durabilă și contabilitatea de mediu.

6. Stimularea eforturilor la nivel mondial

În primul rând, este necesară punerea în aplicare a recentelor amendamente la Convenția de la Basel privind comerțul cu deșeuri de plastic. În al doilea rând, este revizuirea Regulamentului privind transferurile de deșeuri, în care este luată în considerare limitarea transferurilor de deșeuri. Comisia ar trebui să aibă în vedere acordarea de stimulente financiare pentru a opri exportul de deșeuri.

Parlamentul a propus ca Comisia să se angajeze în programe de compensare a deșeurilor pentru a asigura fluxul de material secundare.

7. Monitorizarea proceselor

Comisia va actualiza cadrul de monitorizare pentru economia circulară. Bazându-se cât mai mult posibil pe statisticile europene, noii indicatori vor ține seama de domeniile de interes ale prezentului plan de acțiune și de legăturile dintre circularitate, neutralitatea climatică și ambiția de reducere la zero a poluării. În același timp, proiectele din cadrul programului Orizont Europa și datele provenite de la programul Copernicus vor îmbunătăți indicatorii circularității la diferite niveluri care nu se reflectă încă în statisticile oficiale.

De asemenea, vor fi dezvoltați în continuare indicatori privind utilizarea resurselor, inclusiv amprenta consumului și amprenta materiilor prime, pentru a ține evidența consumului de materiale și a impactului asupra mediului aferent modelelor noastre de producție și consum. Acești indicatori vor fi legați de monitorizarea și evaluarea progreselor înregistrate în vederea decuplării creșterii economice de utilizarea resurselor și de impactul său în UE și în afara acesteia.

Tema 9. PROCESUL DE DEZVOLTARE DURABILĂ AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE

Obiective:

- *Să conștientizeze necesitatea ajustării strategiilor de țară la principiile europene de dezvoltare durabilă*
- *Să cunoască procesul de adaptare a Agendei 2030 la specificul R. Moldova*
- *Să cunoască gradul de aliniere a politicilor de țară la ODD*
- *Să analizeze realizările și perspectivele pentru integrarea europeană a țării după principiile dezvoltării durabile*

9.1. Necesitatea ajustării strategiilor de țară la prioritățile europene de dezvoltare durabilă

Relațiile R.Moldova cu UE au fost lansate odată cu semnarea la 28 noiembrie 1994 a Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC), care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998. Relațiile actuale dintre UE și R.Moldova sunt reglementate în baza Acordului de Asociere și Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (AA/DCFTA). Acest document va aprofunda și încorporează relațiile dintre țara noastră și UE și va ajuta la transformarea continuă a R.Moldova într-o țară europeană modernă. UE se bazează pe respectarea democrației și a statului de drept, cu valorile și standardele legale care dau undă verde pentru țările în curs de dezvoltare, cum ar fi țara noastră.

Guvernul R.Moldova consideră că este în interesul național al țării noastre de a consolida relațiile cu UE. Într-un final, ne dorim să devenim membru al UE. Totuși, aceasta este o aspirație pe termen lung, de la început va trebui să construim OEuropa la noi acasă, să creăm standarde europene de democrație și prosperitate pentru toți cetățenii noștri.

Conceptul de dezvoltare durabilă înglobează considerente economice, sociale și de mediu care pot evolua în interdependență, susținându-se reciproc. În domeniul dezvoltării durabile, UE se află într-o poziție avansată. De altfel, este hotărâtă ca, alături de statele sale membre, să fie printre primii actori care pun în aplicare Agenda

2030 a ONU. Acordul verde european este un angajament ambițios de integrare a ODD în toate prioritățile de acțiune ale Comisiei Europene. Pentru a promova o dezvoltare durabilă în întreaga lume, UE va continua cooperarea cu partenerii externi, utilizând toate instrumentele disponibile în cadrul politicilor sale externe și sprijinind, în special, eforturile țărilor în curs de dezvoltare.

Aspirațiile de integrare europeană a țării nu pot fi desprinse din contextul actual de dezvoltare. Relațiile de apropiere de UE oferă cel mai bun plan pentru a pune în practică aceste aspirații. Dincolo însă de liberalizarea comerțului, AA/DCFTA vizează modernizarea R.Moldova prin alinierea la normele și standardele UE în toate domeniile, iar aceste norme și standarde, în general, corespund celor mai bune practici internaționale. Disponând de acest acord, R.Moldova nu trebuie să „reinventeze roata” în domeniile tehnice complexe, ci să asigure implementarea acestuia, inclusiv cu suportul pe care îl poate oferi UE, și să învețe din vasta experiență a țărilor europene. Aplicarea acordului nominalizat contribuie la realizarea agendei de reforme politice și economice care vizează inclusiv soluționarea problemelor de ordin social, economic sau politic din țară. Implementarea acordului este mai mult decât o chestiune tehnică, vizând sarcina urgentă de instituire a unei guvernări eficiente și integre. Astfel, acordul oferă R.Moldova multiple beneficii pentru dezvoltarea umană.

R.Moldova se confruntă cu un șir de provocări și tendințe pe termen lung atât la nivel național, cât și la nivel regional și global, care vor avea consecințe semnificative în următoarele decenii. Incertitudinea și imprevizibilitatea sunt în creștere și, prin urmare, trebuie aplicate noi paradigme de dezvoltare, care să țină cont de capacitățile interne și resursele limitate ale mediului înconjurător. Viteza progresului tehnologic schimbă complet relațiile societale, generând noi oportunități de dezvoltare, dar în același timp tehnologiile informaționale se dezvoltă mai rapid decât capacitatea societății de a se adapta la acestea, creând un șir de provocări pe termen lung. Deși există numeroase provocări în dezvoltare, există și numeroase oportunități care pot fi și trebuie valorificate. Prin

urmare, trebuie formulate soluții privind viitorul educației, locurilor de muncă, ordinii sociale, relațiilor dintre cetățeni și stat, schimbărilor demografice și schimbării climei, asigurării egalității și justiției sociale. Astfel, pentru a deveni o societate adaptată la schimbări, incertitudini și provocări, R.Moldova trebuie să adopte cadrul necesar pentru o abordare sistemică pe termen lung a dezvoltării durabile³⁷.

9.2. Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la specificul Republicii Moldova

De la declararea independenței, R.Moldova a fost parte a diverselor evenimente internaționale antrenate în identificarea celor mai bune soluții pentru dezvoltarea durabilă.

Tabelul 2. Angajamentele R.Moldova la cele mai de amploare evenimente internaționale.

Evenimente de talie mondială	Angajamentele Republicii Moldova
Summitul Milenar, care a avut loc în 2000 la New York	RM a adoptat Declarația Mileniului prin care s-a angajat să atingă opt Obiective de Dezvoltare ale Mileniului – de la reducerea în jumătate a sărăciei extreme la stoparea răspândirii HIV/SIDA și asigurarea accesului universal la educație primară, până în anul 2015.
Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio-de-Janeiro, iunie 1992	Prin semnarea Declarației Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare RM s-a angajat să se includă nemijlocit în procesul de tranziție la modelul de dezvoltare durabilă, la elaborarea și implementarea strategiilor și planurilor de acțiuni naționale corespunzătoare acestei opțiuni.
Summitul Mondial pentru Dezvoltare Durabilă, Johannesburg, 2002	Semnarea unei declarații politice și a unui plan de acțiune, care deși nu au caracter obligatoriu din punct de vedere juridic, își vor lăsa amprenta pe viitoarele negocieri în legătură cu comerțul și

³⁷ Proiect SND Moldova 2030.

	mediul. “Dezvoltarea durabilă”, obiectivul oficial al Summitului, vizează dezvoltarea țărilor lumii a treia, fără agravarea problemelor ecologice ale planetei.
Conferința ONU privind Dezvoltarea Durabilă „Rio+20”, 2012, Rio de Janeiro, Brazilia.	RM a semnat declarația finală a Conferinței „Viitorul pe care ni-l dorim” care a avut ca obiective de bază promovarea dezvoltării economice verzi în contextul dezvoltării durabile și reducerii sărăciei și fortificarea rețelei instituționale pentru promovarea dezvoltării durabile.
Acord de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, 2014	Unul din obiectivul acordului este promovarea asocierii politice și integrarea economică între părți, pe baza unor valori comune și a unor legături strânse, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova la politicile, programele și agențiile UE. Părțile își reiterează angajamentul față de principiile economiei de piață, față de dezvoltarea durabilă și față de un multilateralism eficace.
Summit-ul Organizației Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă, New York, 25 septembrie 2015	Semnarea Agendei pentru Dezvoltare Durabilă 2030 - un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile - economic, social și de mediu.

În septembrie 2015, în cadrul conferinței ONU din New York, Guvernul R.Moldova, alături de alte 192 state, a semnat Declarația Summitului privind Dezvoltarea Durabilă. În acest mod, țara s-a angajat să implementeze Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă (Agenda 2030). Aceasta cuprinde 17 obiective generale și 169 de obiective specifice care includ toate aspectele-cheie ale dezvoltării: (i) economice, (ii) sociale și (iii) de mediu. După ce a fost adoptată la nivel mondial, Agenda 2030 necesită a fi adaptată la contextul specific fiecărei țări (naționalizată) pentru a o face semnificativă,

fezabilă și eficientă. În contextul angajamentelor asumate de R.Moldova prin semnarea Agendei 2030 și în vederea implementării ODD-urilor, a fost desfășurat procesul de adaptare a ODD-urilor la specificul național.

În acest scop, prin Hotărârea Guvernului nr.912 din 25.07.2016, a fost instituit Consiliul Național de Coordonare pentru Dezvoltare Durabilă, în calitate de organ consultativ în domeniul dezvoltării durabile căruia i-a revenit și sarcina de a asigura coordonarea și monitorizarea procesului de adaptare și implementare la nivel național a ODD-urilor. Consiliul a fost constituit din prim-ministru, membri ai Guvernului, reprezentanți ai Cancelariei de Stat, ai mediului academic și ai sectorului asociativ. Având în vedere complexitatea Agendei 2030, Cancelaria de Stat, cu suportul ONU, a elaborat un raport cu recomandări practice privind ajustarea acesteia la prioritățile și specificul național. O etapă preliminară a procesului de naționalizare a Agendei 2030 este evaluarea compatibilităților existente și a diferențelor între actualele priorități ale politicilor naționale și ODD.

Procesul de adaptare a parcurs cinci etape:

1. Analiza tehnică a legăturilor dintre țintele ODD și politicile naționale.

a) experții au comparat țintele ODD-urilor cu prevederile documentelor de politici interne (Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”, strategii sectoriale, programe, planuri de acțiune și planuri de dezvoltare) și au identificat diferențe dintre ODD-uri și prioritățile naționale.

b) Identificarea diferențelor dintre ODD și prioritățile naționale, precum și a problemelor legate de cadrul instituțional pentru punerea în aplicare a agendei ODD.

c) Analiza corelării dintre țintele ODD și AA/DCFTA cu UE, având în vedere importanța acestuia pentru procesul de politici și reforme din țară.

2. Consultarea factorilor de decizie, partenerilor de dezvoltare, sectorului privat și organizațiilor societății civile cu privire la obiectivele relevante și prioritare ale ODD.

Obiectivul principal a fost de a înțelege punctele de vedere ale cât mai multor părți interesate cu privire la care obiective ODD trebuie să fie adoptate de R.Moldova și sub ce formă (mai multe obiective necesită ajustări).

3. Analiza tuturor interdependențelor dintre toate obiectivele ODD pentru a identifica obiective centrale, aplicarea cărora creează cel mai mare număr de efecte pozitive asupra celorlalte obiective și, astfel, accelerează punerea în aplicare a întregii Agende 2030.

În acest fel, a fost identificat un set de „Obiective centrale ODD”, care trebuie să fie luat în considerație de către Guvern la prioritizarea alocării de resurse (realizarea acestor obiective facilitează realizarea celorlalte obiective). Având în vedere efectele lor de multiplicare, se recomandă ca „ODD-rile centrale” să fie încorporate în Strategia Națională de Dezvoltare.

4. Formularea recomandărilor pentru integrarea ODD-urilor în procesul de planificare și elaborare a politicilor la toate nivelurile, pentru a face Agenda 2030 operațională.

Elaborarea listei de ținte ODD adaptate în baza feedback-ului colectat de la părțile interesate și analizei interdependenței între toate țintele ODD. Elaborarea recomandărilor pentru integrarea priorităților identificate și a obiectivelor relevante ODD în documentele de politici.

5. Definirea ecosistemului de date pentru ODD-uri și adaptarea indicatorilor globali de monitorizare a ODD-urilor. Din momentul în care țintele ODD-urilor relevante au fost identificate, a fost efectuată o analiză statistică laborioasă în scopul definirii indicatorilor adecvați, care vor fi utilizați pentru a măsura performanța în atingerea obiectivelor specifice.

În această etapă, au fost desfășurate următoarele activități:

- identificarea indicatorilor naționali și compararea acestora cu indicatorii globali ai ODD-urilor;
- identificarea lacunelor în datele naționale care împiedică o monitorizare și raportare adecvată a ODD-urilor, precum și recomandări pentru a atenua lacunele identificate;

- colectarea feedback-ului de la furnizorii / deținătorii / producătorii de date cu privire la identificarea datelor disponibile pentru ODD-uri;

- efectuarea a șase ateliere de consultare cu implicarea în jur de 200 părți interesate (ministere relevante, agenții donatoare și ONG-uri);

- propunerea indicatorilor naționali suplimentari pentru monitorizarea și evaluarea țintelor ODD-urilor naționalizate;

- compilarea bazei de date a indicatorilor ODD.

În linii generale, agenda națională de politici este aliniată doar parțial la ODD, iar o treime din țintele ODD nu sunt reflectate în niciun fel în documentele naționale de politici. În total au fost analizate 169 de ținte, însă accent special s-a pus pe 126 de ținte numerice ale ODD.

S-a constatat:

- doar 11% din țintele ODD sunt aliniate la documentele naționale de politici și, prin urmare, nu necesită ajustări pentru a fi preluate;

- majoritatea țintelor ODD (57%), sunt aliniate doar parțial la documentele de politici ale R.Moldova – se regăsesc doar unele componente ale acestor ținte și, prin urmare, strategiile naționale relevante necesită să fie ajustate pentru a reflecta mai bine spiritul și detaliile țintelor ODD;

- circa o treime din țintele ODD nu sunt reflectate în niciun mod în documentele naționale de politici;

- cele mai multe ținte aliniate fac parte din sectorul „mediu”, iar cele mai multe ținte nealiniate sunt din sectorul „guvernanta și drepturile omului”;

- autorii au divizat Obiectivele de dezvoltare durabilă în 4 sectoare: economic (ODD 8, 9, 11 și 12), social (ODD 1, 2, 3 și 4), mediu (ODD 6, 7, 13, 14 și 15) și guvernanta și drepturile omului (ODD 5, 10, 16 și 17).

Principalele cauze ale diferențelor dintre agenda națională de politici și țintele ODD sunt specificul național care face multe ținte

irelevante, lipsa de viziune asupra unor domenii importante reflectate în ODD-uri, optica diferită a documentelor de politici, precum și nivelul diferit de dezagregare a beneficiarilor politicilor.

În primul rând, o bună parte din ținte nu sunt relevante pentru R.Moldova și, prin urmare, nici aliniate la documentele naționale de politici, cum ar fi:

- țintele din cadrul ODD 14 care țin de protejarea mărilor și oceanelor;
- țintele din cadrul ODD 17 care sunt specifice țărilor dezvoltate și/sau organizațiilor internaționale;
- ținte din cadrul ODD 3 care vizează boli tropicale;
- ținte din cadrul ODD 5 care vizează obiceiuri/tradiții ce nu se practică în Republica Moldova (ex.: căsătoriile cu copii, timpurii și forțate, mutilarea genitală a femeilor etc.);
- multe alte ținte specifice altor regiuni/țări nu se regăsesc din motive obiective în documentele de politici naționale.

9.3. Integrarea europeană a R.Moldova prin punerea în practică a obiectivelor de dezvoltare durabilă

În perioada care a urmat după obținerea independenței, R.Moldova s-a confruntat cu multiple provocări de dezvoltare. Țara a făcut față unor riscuri majore, a utilizat cu succes mai multe oportunități, ratând, în același timp, valorificarea altora. Niciuna dintre strategiile al căror scop central a fost cel de a contribui la dezvoltarea națională: Strategia preliminară de reducere a sărăciei din anul 2000, Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006), Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011, Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020” – nu a avut impactul scontat, cel de îmbunătățire a vieții oamenilor.

Succesul punerii în practică a ODD-urilor depinde de fiabilitatea cadrului de planificare strategică, care este în prezent destul de problematic în R.Moldova.

R.Moldova necesită un cadru de planificare strategică reformat:

1. Este esențială o viziune națională pe termen lung cu privire la documentul ce va include țintele prioritare ale Agendei 2030 globale naționalizate (adică, Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă „Moldova 2030”).

2. Documentele de planificare sectorială ale ministerelor de resort ar trebui să fi simplificate și formulate în conformitate cu principiile și cerințele stricte, concentrându-se pe asigurarea realizării țintelor Agendei naționale de dezvoltare durabilă. Acestea ar trebui să fie bazate pe dovezi și ar trebui să cuprindă obiective clare, costuri estimate, indicatori de progres și de impact măsurabili și concreți și cerințe de raportare.

3. Cadrul de cheltuieli pe termen mediu ar trebui să fie pe deplin legat de strategia națională de dezvoltare durabilă și documentele de planificare sectorială pentru a asigura că atingerea țintelor comportă durabilitate financiară.

4. Este necesar un angajament ferm din partea Guvernului și Parlamentului, eventual sub forma unei declarații sau memorandum în vederea susținerii implementării Agendei 2030 și a prioritizării resurselor în această direcție.

Analiza comparativă dintre SND „Moldova 2020” și Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă relevă un nivel destul de slab de corelare dintre ambele documente. Astfel, din cele 106 ODD specifice care necesită a fi naționalizate, doar 18 au fost parțial corelate și 5 au fost corelate cu SND „Moldova 2020”, restul 83 nu au fost corelate în niciun fel cu SND „Moldova 2020”.

O analiză la nivelul arilor de politici relevă că cele mai mari discrepante se atestă pentru domeniul de politici „Guvernanță și drepturile omului” (ODD 5, 10, 16 și 17), unde marea majoritate a obiectivelor specifice (circa 92%) nu s-au regăsit în SND „Moldova 2020”. O situație mai bună se observă în cazul ODD din domeniul „Economic” (ODD 8, 9, 11 și 12), unde o pondere ceva mai mică (63%) din ținte nu s-au regăsit. Cauza este că SND „Moldova 2020” a fost centrată preponderent pe aspecte de dezvoltare economică, fiind mai puțin focusată pe celelalte domenii de politici. Problema respectivă este și mai relevantă dacă se ia în considerație faptul că

din cele 37 obiective specifice ODD, considerate centrale/prioritare în cadrul aceluiași raport (obiective care fiind atinse contribuie la realizarea unui număr maxim de alte obiective), doar 3 au fost corelate și 7 parțial corelate cu SND „Moldova 2020”³⁸.

Faptul că marea majoritate a obiectivelor specifice din Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă nu s-au regăsit în SND „Moldova 2020” accentuează necesitatea definirii noului document național de dezvoltare strategică cu accent pe dezvoltarea durabilă. Acesta urmează să integreze în mod sinergic cele 4 domenii vaste de politici acoperite de Agenda 2030 (i) economic; (ii) social; (iii) mediu; (iv) guvernanta și drepturile omului. Mai mult decât atât, elaborarea noii Strategii naționale de dezvoltare în baza Agendei 2030 va presupune, în mod implicit, și integrarea agendei de asociere, având în vedere că majoritatea obiectivelor ODD se regăsesc în Acordul de Asociere RM-UE.

Indicatorul de bază care atestă dezvoltarea economică este Produsul Intern Brut. Evoluția acestui indicator a fost extrem de sinuoasă pe parcursul ultimelor două decenii³⁹:

- din 1994 până în prezent rata de creștere medie anuală a PIB a fost de circa 2,7% ;
- în anul 2017 nivelul PIB a fost cu 89,6% mai mare decât nivelul corespunzător anului 1994;
- PIB/capita a crescut de la 400 de dolari SUA în anul 1995 la circa 2291 de dolari SUA în 2017*;
- Republica Moldova a avansat din grupul țărilor cu venituri mici în cel al țărilor cu venituri medii inferioare;
- pe parcursul ultimilor ani însă creșterea PIB a avut loc pe fondul erodării potențialului economic.

Oscilația destul de pronunțată a PIB-ului efectiv în jurul PIB-ului potențial a fost determinată de influența diferitor șocuri negative, în special secetele din 2007, 2009, 2012 și 2015, de criza

³⁸Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la contextul Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova și ONU Moldova, martie 2017.

³⁹Notă de concept privind viziunea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”, https://mei.gov.md/sites/default/files/viziunea_snd_2030_clean.pdf

financiară mondială din 2009 și de criza bancară locală din 2015. O altă vulnerabilitate a modelului de creștere economică ține de ponderea scăzută a sectorului industrial (14,6% în 2017). Deși industria a înregistrat o creștere ușoară pe parcursul ultimilor ani, ponderea mică a sectorului relevă capacitatea limitată a economiei de a produce bunuri comercializabile. Sectorul agricol, în care activează circa o treime din forța de muncă, deține o pondere disproporționat de mică în PIB (12,2% în 2017), fapt ce denotă productivitatea și, respectiv, competitivitatea extrem de scăzute în acest sector.

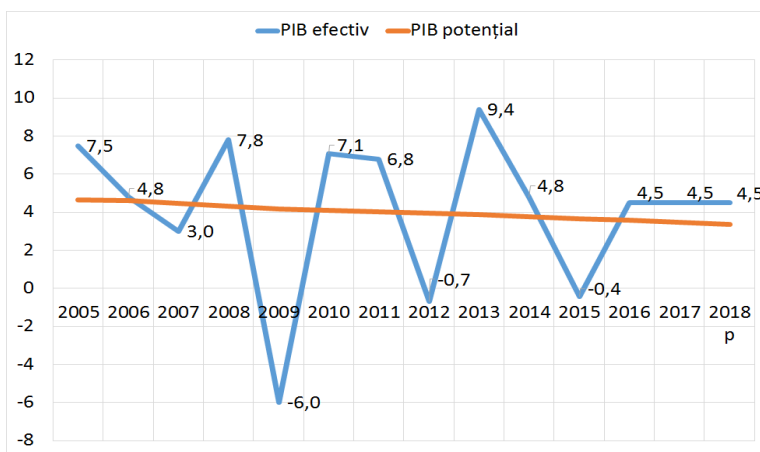

Figura 6. Dinamica PIB efectiv și a PIB potențial

Sursa: Calculele autorilor SND „Moldova 2030” în baza datelor Biroului Național de Statistică al RM

Rolul investițiilor continuă să fie unul minor, cu o pondere de numai 23,3% în 2017 și fără schimbări esențiale pe parcursul ultimilor ani. Aceasta scoate în evidență carențele mediului de afaceri din țară, care, în paralel cu ponderea redusă a exporturilor în PIB și a deficitului comercial înalt, relevă competitivitatea scăzută – o vulnerabilitate sistemică a economiei țării. Conform scenariului de bază (în lipsa unor șocuri pozitive sau negative), până în anul

2030, economia va continua să crească cu ritmuri mai degrabă modeste, cu circa 3,5% anual. Rolul industriei va crește, dar posibil mai mult datorită ramurilor noi din sectorul construcțiilor de mașini, în timp ce industria alimentară și a băuturilor – strâns conectate prin legături interramurale la sectorul agricol și la mediul rural – va avansa mai lent, iar agricultura va suferi din cauza lipsei cronice de investiții și de capital uman și din cauza schimbărilor climatice. Persistența acestui model de creștere va stimula migrația sat–oraș și emigrarea externă și va exercita presiuni asupra infrastructurii urbane, mediului periurban și bugetului public.

Lecțiile trecutului sunt focusate spre evitarea punctelor slabe ale documentelor de planificare strategică anterioare: focalizarea excesivă pe fenomenul creșterii economice; stabilirea arbitrară a priorităților de dezvoltare; calitatea limitată a datelor și indicatorilor; strategiile de dezvoltare nu au reușit să se integreze în nucleul proceselor administrative; rolul incert atribuit strategiilor naționale de dezvoltare în cadrul general de politici; deficitul generalizat de resurse financiare; deficitul generalizat de resurse umane profesionale în administrația publică; inexistența cadrului general de monitorizare și evaluare; deprecierea relevanței planificării strategice.

Viziunea Strategiei „Moldova 2030” prevede că până în anul 2030 Republica Moldova va deveni o țară în care oamenii vor dori să trăiască, vor vedea oportunități pentru dezvoltare individuală și de care își vor lega aspirațiile, o țară pe care părinții o vor vedea ca loc bun de trai și de dezvoltare pentru copiii lor. Scopul major al Strategiei „Moldova 2030” este de a spori în mod vizibil calitatea vieții oamenilor din Republica Moldova și imperativul strategic al țării este recâștigarea încrederii propriilor cetățeni.

Pentru materializarea acestei viziuni este necesară atingerea unui progres palpabil în sporirea calității vieții oamenilor, progres verificabil atât prin datele statistice obiective, cât și prin percepțiile și experiențele subiective ale oamenilor.

Strategia „Moldova 2030”, axată pe om și pe necesitățile lui, derivă din următoarele:

- Alinierea țării la Agenda de Dezvoltare Globală 2030 (Agenda 2030).

- Concordanță cu Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.

- Asigurarea unei convergențe economice și tehnologice accelerate cu țările din regiune și, în acest sens, inevitabil, concurența cu aceste țări în atragerea investițiilor, valorificarea și extinderea oportunităților de export, atragerea oamenilor talentați, promovând creșterea economică incluzivă.

- Fundamentul Strategiei „Moldova 2030” este constituit de „Teoria schimbării” care se bazează pe fortificarea interconexiunilor pozitive și demontarea continuă a celor negative.

- Aceasta vizează fortificarea capacităților la nivelul fiecărui om, al comunității și al societății în ansamblu de a se adapta la schimbările cu caracter disruptiv și de a valorifica oportunitățile pe care le oferă viitorul pentru a atinge o calitate mai înaltă a vieții.

- La nivelul ODD naționalizate de primul nivel ierarhic au fost identificate 14 bucle de forță, prin intermediul cărora ODD se catalizează reciproc (figura 7).

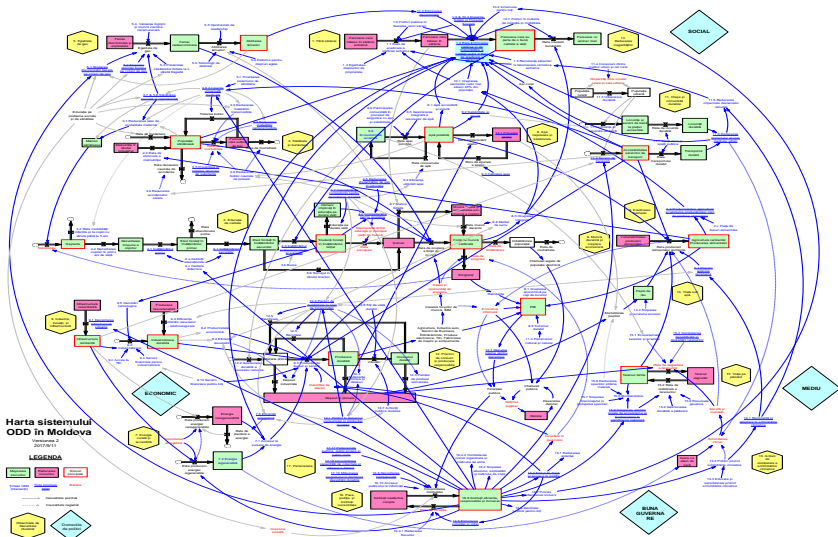

Figura 7. Harta detaliată a sistemului Obiectivelor de dezvoltare durabilă în R. Moldova
 Sursa: SND „Moldova 2030”

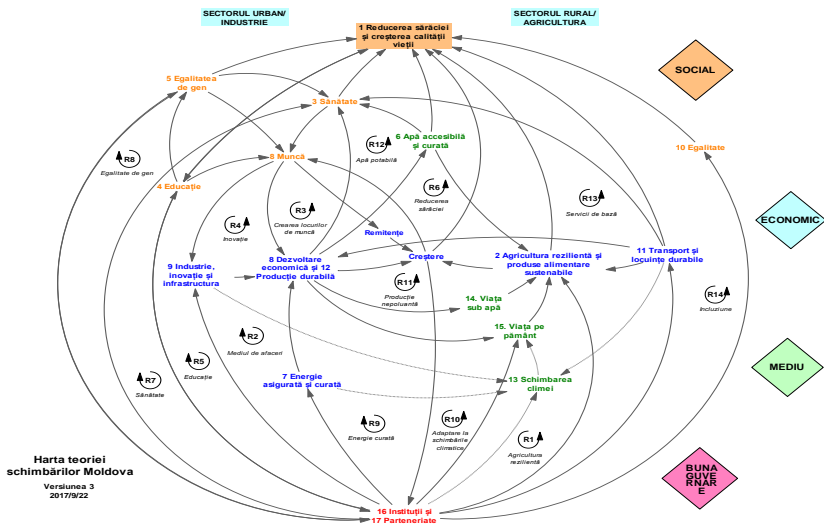

Figura 8. Harta teoriei schimbărilor în Republica Moldova
 Sursa: SND „Moldova 2030”

Racordată la procesul de integrare europeană, Strategia „Moldova 2030” va contribui la creșterea standardelor de viață, inclusiv pentru grupurile vulnerabile. SND „Moldova 2030” include patru piloni ai dezvoltării durabile, cu 10 obiective corespunzătoare pe termen lung cum ar fi:

Economia durabilă și incluzivă:

1. Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților economice;
2. Creșterea accesului oamenilor la infrastructura fizică, utilitățile publice și condiții de locuit;
3. Ameliorarea condițiilor de muncă și reducerea ocupării informale.

Capital uman și social robust:

4. Garantarea educației de calitate pentru toți și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții;
5. Asigurarea dreptului fundamental la cea mai bună sănătate fizică și mintală;
6. Sistem de protecție socială solid și incluziv;
7. Asigurarea unui echilibru între muncă și familie.

Instituții oneste și eficiente:

8. Asigurarea unei guvernări eficiente și incluzive și a supremației legii;
9. Promovarea unei societăți pașnice, sigure și incluzive.

Mediul ambiant sănătos:

10. Asigurarea dreptului fundamental la un mediu sănătos și sigur.

UE este cel mai mare partener de dezvoltare al R.Moldova. În proiectarea traseului său de dezvoltare durabilă, R.Moldova se aliniază la experiența și bunele practice ale UE. Mai mult, ca partener de asociere cu UE și în calitate de membru al Parteneriatului Estic, R.Moldova beneficiază de ajutor și suport financiar din partea UE în diverse domenii.

Tabelul 3. Importante programe și inițiative europene pentru susținerea dezvoltării durabile în R.Moldova

<i>Proiecte susținute de UE</i>	<i>A acțiunile proiectului</i>	<i>Realizări</i>
<p>EU4Business, https://eu4business.md/</p> <p>UE susține IMM prin acces la finanțare, servicii de dezvoltare a afacerilor și contribuirea la un mediu propice afacerilor.</p>	<p>Accesul la finanțe (A₂F): împrumuturi concesionate prin bănci naționale; microfinanțare pentru întreprinderile casnice; mici subvenții acordate IMM; instruirea personalului de la băncile naționale pentru a servi mai bine IMM; instruirea IMM în domeniul educației financiare</p> <p>Servicii de dezvoltare a afacerilor (BDS): oferirea de consiliere directă și instruirea IMM; instruirea și consolidarea capacităților dintre organizațiile naționale de sprijinire a afacerilor; stabilirea incubatoarelor de afaceri pentru start-up-uri; dezvoltarea de clustere de afaceri pentru sprijin și dezvoltare reciprocă; sprijinirea guvernelor în identificarea de noi piețe; consolidarea capacităților organizațiilor de sprijin pentru export.</p> <p>Mediu propice afacerilor (BEE): promovarea reformei de reglementare și a celor mai bune practice; consolidarea capacității în rândul factorilor de decizie și de reglementare; încurajarea dialogului public-privat; informarea companiei despre procesele de reformă și regulile / procedurile.</p>	<p>În anul 2019:</p> <p>27 proiecte susținute; 21930 locuri de muncă create; 19531 IMM susținute, din care 28,71% în proprietatea femeilor; Suportul financiar al UE - 144,13 mln. euro; Cifra de afaceri totală a IMM susținute - 1,99 mlrd. euro</p>
<p>EU4Environment - Programul de mediu al UE.</p>	<p>EU 4 Environment ajută R.Moldova să dezvolte strategii de investiții ecologice, să finalizeze legile privind evaluarea strategică de mediu (SEA) și evaluarea impactului asupra mediului (EIM), să implementeze o producție eficientă din punct de vedere al resurselor și mai</p>	<p>A fost elaborat Decretul guvernamental privind Achizițiile Publice Durabile pentru a fi supus în continuare Guvernului.</p>

<p>UE sprijină țările parteneriatului estic să-și păstreze capitalul natural și să sporească bunăstarea mediului, sprijinind acțiuni legate de mediu.</p>	<p>curată (RECP) în activitățile IMM, să evalueze achizițiile publice durabile (SPP) și etichetarea ecologică, elaborează strategia de gestionare a deșeurilor, contribuie la inovarea ecologică, consolidează reglementările ecologice pentru întreprinderi și asigurarea conformității, consolidează dialogurile politice privind finanțarea și investițiile ecologice, susține gestionarea cheltuielilor publice de mediu, ecologizează IMM, evaluează și consolidează capacitatea administrativă și dezvoltă indicatori de creștere ecologică (IGG).</p>	<p>ONG „EcoContact” lucrează la elaborarea Regulamentului privind etichetarea ecologică a Republicii Moldova.</p> <p>În fază inițială este procedura de evaluare a cadrului de politici naționale și a potențialului de eco-inovare în sectoarele prioritare IMM.</p>
<p>EU4Digital, Inițiativa UE pentru armonizarea piețelor digitale ale țărilor parteneriatului estic.</p> <p>UE sprijină agenda de reformă digitală din R.Moldova: promovarea domeniilor-cheie ale economiei și societății digitale în conformitate cu practicile UE</p>	<p>Inițiativa EU4Digital reunește următoarele acțiuni și programe prioritare ale UE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rețele digitale EU4Digital; • Programul EU4Digital (2019–2022) care promovează domeniile-cheie ale economiei și societății digitale în conformitate cu normele și practicile UE; • Strategii de bandă largă în regiunea parteneriatului estic (2018-2020); • EU4Digital: securitate cibernetică; • EU4Digital: EaPConnect (Conectarea comunităților de cercetare și educație) extinde infrastructura de rețea pentru a conecta comunitățile de cercetare și educație din UE și țările partenere din Est. 	<p>Implementarea sistemului automatizat de informare în sectorul medical care permite spitalelor să gestioneze în timp real informații despre mișcarea fondurilor, stocurile de medicamente, produse de igienă și chiar date despre starea de sănătate a fiecărui pacient;</p> <p>Instrumente electronice pentru certificate de vaccinare și sisteme de informații pentru gestionarea stocurilor de vaccinuri;</p> <p>Inițierea dezvoltării sistemului de schimb de date vamale.</p>

<p>Centrul Comun de Cercetare (JRC) a Comisiei Europene</p> <p>Începând cu anul 2017, R.Moldova beneficiază de asistența JRC a Comisiei Europene în vederea preluării și implementării conceptului de specializare inteligentă în cadrul politicii naționale de cercetare-inovare.</p>	<p>Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 (adoptat prin Hotărârea Guvernului nr.381/2019) își propune preluarea și transpunerea principiilor specializării inteligente. Astfel, Obiectivul Specific 1.2. <i>Identificarea nișelor de specializare inteligentă a Republicii Moldova pentru promovarea cercetării bazate pe excelență în domenii strategice, cu relevanță și impact asupra economiei și a societății</i> din cadrul Programului prevede următoarele acțiuni:</p> <p>1.2.1. Desfășurarea procesului de descoperire antreprenorială 1.2.2. Aprobarea priorităților strategice ale domeniilor cercetării și inovării pentru anii 2023-2027, în corespundere cu nișele de specializare identificate 1.2.3. Identificarea domeniilor pentru care este necesară crearea unor noi centre de cercetare</p>	<p>R. Moldova a beneficiat de expertiza experților europeni în vederea cartografierii potențialului economic, științific și inovațional, dar și inițierea procesului de elaborare a cadrului strategic în domeniul specializării inteligente. În urma procesului de cartografiere, au fost identificate următoarele domenii preliminare de specializare a R.Moldova: <i>Energie; TIC; Agricultură și procesarea produselor agricole; Biomedicină, Biofarmaceutică, Bioinformatică.</i></p>
---	--	--

Tema 10. PERFORMANȚA DEZVOLTĂRII DURABILE ȘI AVANTAJUL COMPETITIV

Obiective:

- *Să conștientizeze necesitatea utilizării indicatorilor de monitorizare a ODD*
- *Să cunoască varietatea tablourilor de bord internaționale pentru monitorizarea dezvoltării durabile*
- *Să cunoască varietatea de indicatori utilizați pentru aprecierea gradului de dezvoltare durabilă*
- *Să analizeze performanța UE și a statelor membre în materie de dezvoltare durabilă*
- *Să analizeze poziționarea UE pe plan mondial din punct de vedere al dezvoltării durabile a industriei*

10.1. Indicatori de monitorizare a ODD și tablourile de bord internaționale

Comisia Europeană s-a angajat să monitorizeze progresul în direcția ODD în contextul UE. Eurostat a condus la dezvoltarea unui cadru de indicatori de referință în acest scop, în strânsă cooperare cu alte servicii ale Comisiei și organizații ale statelor membre din Sistemul statistic european (ESS). Lucrările la selectarea unei liste de indicatori ODD UE au fost realizate în mod deschis și incluziv, implicând comitetele Consiliului (Comitetul pentru ocuparea forței de muncă, Comitetul pentru protecție socială și Comitetul economic și financiar), Comitetul consultativ statistic european (ESAC), agențiile UE, precum Agenția Europeană de Mediu (AEM), organizații neguvernamentale, mediul academic și alte organizații internaționale. Multe propuneri au fost examinate în lumina principiilor și criteriilor prestabilite privind relevanța politicii și cerințele de calitate. Comitetul ESS a adoptat indicatorul UE ODD stabilit în mai 2017.

Indicatorii au fost selectați ținând seama de relevanța lor pentru perspectiva politicilor UE, disponibilitate, acoperire a țării, prospețimea și calitatea datelor. Mulți dintre indicatorii selectați au

fost deja utilizați pentru a monitoriza politicile existente, cum ar fi indicatorii titulari Europa 2020 și principalii indicatori ai Tabloului de bord social pentru Pilonul european al drepturilor sociale. O listă a politicilor și inițiativelor care au fost luate în considerare poate fi găsită în documentul de lucru al personalului „Acțiune europeană cheie care sprijină Agenda 2030 și dezvoltarea durabilă”, care însoțește comunicarea COM (2016) 739 „Pașii următori pentru un viitor european durabil: acțiune europeană pentru durabilitate”. Elementele Agendei 2030 care sunt mai puțin relevante pentru UE nu au fost luate în considerare, deoarece se concentrează asupra altor părți ale lumii (de exemplu, în cazul în care obiectivele se referă în mod specific la țările în curs de dezvoltare).

Setul de indicatori este structurat de-a lungul celor 17 ODD și acoperă dimensiunile sociale, economice, de mediu și instituționale ale sustenabilității, așa cum este reprezentat de Agenda 2030. Fiecare ODD este acoperit de cinci sau șase indicatori principali care au fost selectați pentru a reflecta obiectivele și ambițiile generale ale ODD. Treizeci și șase de indicatori sunt „multi-scop”, adică sunt utilizați pentru a monitoriza mai multe obiective. Acest lucru permite evidențierea legăturii dintre diferite obiective și îmbunătățește narațiunea acestui raport de monitorizare. Șaizeci și cinci dintre indicatorii actuali ai ODD ai UE sunt aliniați la indicatorii ODD ai ONU.

Setul de indicatori ODDUE este deschis revizuirilor periodice pentru a lua în considerare noile evoluții politice și pentru a include noi indicatori pe măsură ce metodologiile, tehnologiile și sursele de date evoluează în timp. Analizele implică alte servicii ale Comisiei, agenții europene precum SEE, organizații ale statelor membre din ESS și părți interesate externe.

Site-ul web al Eurostat conține o secțiune dedicată setului de indicatori UE ODD. Codurile de date online ale Eurostat, cum ar fi `sdg_01_10`, permit accesul facil la cele mai recente date. Site-ul web include, de asemenea, o secțiune numită „Statistici explicate”, care prezintă întreaga gamă de subiecte statistice acoperite de Eurostat într-un mod ușor de înțeles. Funcționează într-un mod similar cu

Wikipedia, oferind o enciclopedie de statistici europene pentru toată lumea, completată de un glosar statistic care clarifică toți termenii folosiți și numeroase linkuri către informații suplimentare și cele mai recente date și metadate.

Datele detaliate pentru indicatorii ODD ai UE la nivel de țară sunt, de asemenea, disponibile pe site-ul web Eurostat și sunt prezentate în rapoartele de țară ale semestrului european 2020. Rapoartele Eurostat oferă o prezentare statistică a stării și progreselor statelor membre ale UE către cele 17 ODD, pe baza setului de indicatori ai ODD a UE. Statutul fiecărui ODD într-un stat membru este o agregare a tuturor indicatorilor obiectivului specific, fiecare înscris pe scară între cele mai bune și cele mai slabe performanțe. Scorul de progres al statului membru se bazează pe ratele medii anuale de creștere ale tuturor indicatorilor evaluați în ODD în ultimii cinci ani.

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă reprezintă o provocare holistică complexă. Înțelegerea sferei interconectărilor dintre ODD este esențială pentru deblocarea întregului potențial al acestora, precum și asigurarea faptului că progresul într-un domeniu nu se realizează în detrimentul altui domeniu. Prin urmare, investigarea compromisurilor, sinergiilor și consecințelor neintenționate care rezultă din relațiile dintre aceste obiective este crucială pentru obținerea unor rezultate de dezvoltare durabilă pe termen lung. În scopul ilustrării naturii interconectate a ODD, raportul UE de monitorizare a ODD face uz de indicatorii multifuncționali ai setului de indicatori ai ODD UE.

Compensările sunt interacțiuni negative între diferite ODD și ținte când îmbunătățirile într-o dimensiune pot constrânge progresul într-o altă dimensiune. Dacă realizarea creșterii economice necesită un consum mai mare de resurse și energie, aceasta poate crea un compromis între ODD 8 și ODD 12 și 7. În schimb, sinergiile sunt interacțiuni pozitive între obiective și ținte, atunci când atingeți o țintă, cum ar fi o cotă de 20% din energia regenerabilă în UE poate contribui, de asemenea, la atingerea unui alt obiectiv, cum ar fi reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

Au fost făcute mai multe încercări de a captura legături, sinergii și compromisuri de către organizații internaționale și cadre universitare. Consiliul internațional pentru știință a publicat „Un ghid pentru interacțiunile ODD”, care, pe baza judecății experților, a explorat natura legăturilor dintre ODD și a găsit mai multe sinergii decât compromisuri între obiective.

Mai mult, Grupul de lucru privind interconectările IAEG-ODD a realizat, de asemenea, un studiu care a identificat interconectări pozitive între obiective și ținte pentru a ajuta țările să se concentreze asupra țințelor cu cel mai mare potențial pentru externalități pozitive.

În ansamblu, studiile realizate au constatat că există mult mai multe interconectări între ODD decât compromisuri și că este important să se identifice interconectările pentru a proiecta cele mai eficiente acțiuni politice. Cu toate acestea, din studii nu poate fi extrasă nici o imagine comună privind legăturile identificate. Interconectările depind în mare măsură de metoda și datele utilizate (aprecierea expertului sau analiza cantitativă) și de domeniul geografic al raportului (adică dacă interconectările sunt analizate la nivel de țară, regiune sau lume).

Eco-inovarea și tehnologiile ecologice sunt cheia viitorului Europei, aflându-se în centrul politicilor Uniunii Europene. Un tablou de bord pentru ecoinovație colectează date despre performanțele ecoinovării în întreaga UE și nu numai, contribuind astfel la monitorizarea și evaluarea progreselor înregistrate din 2010. Profilurile de țară completează analiza prin furnizarea de informații contextuale, dezvoltări de reglementare și cele mai bune practici privind ecoinovarea la nivel național. Acestea urmăresc să surprindă diferitele aspecte ale ecoinovației prin aplicarea a 16 indicatori grupați în cinci dimensiuni: intrări de ecoinovare, activități de ecoinovare, rezultate de ecoinovare, eficiență a resurselor și rezultate socioeconomice. Indicele ecoinovației arată cât de bine se comportă statele membre în diferite dimensiuni ale ecoinovației în comparație cu media UE și prezintă punctele lor tari și punctele slabe. Eco-IS și Indexul Eco-Innovation completează

alte abordări de măsurare a inovativității țărilor UE și își propune să promoveze o viziune holistică asupra performanțelor economice, de mediu și sociale.

Strategia economiei circulare vizează transformarea Europei într-o economie mai competitivă, eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor și recunoaște rolul-cheie al ecoinovației în contextul creării de locuri de muncă, al creșterii și al competitivității, precum și al protecției mediului. Nu există niciun indicator care să poată fi o singură măsurătoare pentru economia circulară. Cu toate acestea, o serie de indicatori existenți pot ajuta la măsurarea performanței în mai multe domenii care contribuie direct sau indirect la dezvoltarea economiei circulare. Acestea pot fi grupate în următoarele categorii:

- Gestionarea durabilă a resurselor. Acest set de indicatori examinează performanțele statelor membre UE în transformarea economiilor lor către circularitate prin scăderea cererilor de resurse, crescând astfel securitatea resurselor și scăzând presiunile asupra mediului pe plan intern și extern.

- Comportament social. Acest set de indicatori reflectă conștientizarea, implicarea și participarea cetățenilor în economia circulară. Angajamentul cetățenilor, schimbarea comportamentului și normele sociale sunt parte integrantă a succesului unei tranziții economice circulare. Aceasta înseamnă că oamenii participă la noi forme de consum (de exemplu, partajare, sisteme de servicii pentru produse, disponibilitatea de a plăti mai mult pentru durabilitate), reutilizare (necesită schimbarea mentalităților în ceea ce privește reparația și renovarea) și eliminarea (separarea fluxurilor de deșeuri și aducerea lor către remanufacturare / reciclare / sortare).

- Operațiuni de afaceri. Acest set de indicatori descrie activități de eco-inovare spre schimbarea și adaptarea modelelor de afaceri în conformitate cu principiile unei economii circulare. Întreprinderile sunt motorul din spatele tranziției economiei circulare. Acestea favorizează circularitatea pe tot parcursul ciclului de viață a utilizării materialelor, începând cu modul și din ce

materiale provin (standarde de calitate, mediu și sănătate). Etapa de proiectare este deosebit de crucială pentru a permite reutilizarea / re-fabricarea / reciclarea și creșterea durabilității mărfurilor pentru păstrarea în economie mai mult. Re-fabricarea și reciclarea sunt operațiuni-cheie de afaceri esențiale pentru extinderea economiei circulare.

Tablourile de bord internaționale de monitorizare a performanței dezvoltării durabile:

- Eurostat – European statistics;
- Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context;
- Tabloul de bord european privind inovarea (European Innovation Scoreboard);
- Tabloul de bord al ecoinovației;
- Tabloul de bord privind inovarea regională (Regional Innovation Scoreboard);
- Tabloul de bord european privind inovarea în sectorul public (European Public Sector Innovation Scoreboard);
- Inobarometrul - sondaj de opinie cu privire la atitudinile și activitățile ce țin de politica în materie de inovare;
- Monitorul regional al inovării (RIM Plus);
- Observatorul inovațional de afaceri (Business Innovation Observatory);
- Monitorul antreprenoriatului digital (Digital Entrepreneurship Monitor);
- Observatorul Clusterelor Europene (European Cluster Observatory);
- Tabloul de bord al serviciului european privind inovarea (European Service Innovation Scoreboard);
- Observatorul Tehnologiilor Generice Esențiale (TGE) (KETs Observatory);
- Elaborarea infrastructurii TGE (KETs Technology Infrastructures Mapping).

10.2. Performanța actuală a UE și a statelor membre privind dezvoltarea durabilă

Statele membre ale UE au obținut progrese remarcabile în multe domenii ale Agendei 2030 a ONU și, prin urmare, UE este unul dintre cele mai bune medii de locuit:

- Nouă dintre cele 27 de state membre ale UE se situează în topul celor mai fericite 20 de țări din lume, Finlanda aflându-se în fruntea listei.

- Satisfacția generală cu privire la traiul în UE, pe baza bunăstării subiective a cetățenilor europeni, este de 70%.

- Unsprezece dintre cele 27 de state membre ale UE figurează printre primele 20 de țări din lume în ceea ce privește Indicele progresului pentru tineret, elaborat de Forumul European al Tineretului. Indicele progresului pentru tineret este unul dintre primele instrumente menite să prezinte o imagine completă a calității vieții pentru tinerii de astăzi, independent de indicatorii economici.

Potrivit Sondajului Eurobarometru - Viitorul Europei, 2017, majoritatea respondenților sunt mulțumiți de viața lor de familie (91%), de profesia lor (64%), de viața în țara în care trăiesc (89%) și de viața în UE (78%). (Eurobarometru, 2018) – 61% dintre europeni consideră Uniunea Europeană drept o oază de stabilitate într-o lume tulbură, iar optimismul cu privire la viitorul UE este în creștere.

Potrivit raportului Eurostat, „Dezvoltarea durabilă în Uniunea Europeană – Raport de monitorizare privind progresele înregistrate în direcția atingerii ODD în contextul UE – ediția 2018”, la nivel mondial, șapte dintre statele membre UE-27 se numără printre primele 10 în clasamentul indicelui global al ODD și toate statele membre, UE-27 se află în primele 50 (din 156 de țări evaluate). În ultimii cinci ani, la nivelul întregii Uniuni s-au înregistrat progrese în ceea ce privește aproape toate obiectivele de dezvoltare durabilă. Cele mai mari progrese s-au înregistrat în legătură cu ODD 3 (Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la toate vârstele) și cu ODD 4 (Asigurarea unui învățământ de calitate,

inclusiv și echitabil și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții, pentru toți), ambele situându-se în topul celor mai bine clasate trei ODD la nivelul statelor membre UE-27 în ierarhia mondială. În medie, în clasamentul mondial, statele membre UE-27 au cel mai mare scor în ceea ce privește ODD 1 „Eradicarea sărăciei sub toate formele sale, peste tot în lume”. Cu toate acestea, UE a înregistrat o scădere în privința ODD 10 „Reducerea inegalităților dintre țări și în interiorul acestora”, cu diferențe semnificative între statele membre. Este important de remarcat că realizarea de progrese nu înseamnă neapărat că statutul actual al obiectivului relevant este satisfăcător pentru UE. De exemplu, s-au realizat progrese semnificative în ceea ce privește îndeplinirea ODD 12 „Asigurarea unor modele de consum și de producție durabile”, dar în privința acestui obiectiv, în clasamentul mondial, statele membre ale UE-27 ocupă penultimul loc și mai sunt multe de făcut. În medie, în clasamentul mondial, statele membre ale UE-27 au obținut cele mai mici scoruri în privința ODD 14 „Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, a mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă”.

Pandemia COVID-19 va avea probabil implicații negative asupra progresului general al UE către ODD. Cu toate acestea, raportul de monitorizare ODD 2020 descrie doar situația din UE și statele membre cel mult până în anul 2019, înainte ca măsurile de izolare COVID-19 să fie introduse pe scară largă de către statele membre ale UE. În consecință, primele constatări ale oricăror implicații legate de COVID-19 vor fi posibile numai în ediția din 2021 a raportului, dimensiunea completă a crizei fiind dezvăluită doar în edițiile ulterioare.

În raportul 2020 este reprezentat un rezumat statistic al progresului UE către ODD în ultimii cinci ani de date disponibile, pe baza scorurilor medii ale indicatorilor selectați pentru monitorizarea acestor obiective în contextul UE. În această perioadă de cinci ani, UE a făcut progrese în aproape toate obiectivele. Progresul în unele obiective a fost mai rapid decât în altele, iar

îndepărtarea de obiectivele de dezvoltare durabilă a avut loc în domenii specifice dintr-o serie de obiective.

Pentru două obiective - ODD 13 „Acțiune climatică” și ODD 5 „Egalitatea de gen” - agregarea tendințelor individuale ale indicatorilor arată stagnarea sau o deplasare moderată a UE de ODD respective din ultimii cinci ani. O descriere mai detaliată a tendințelor individuale ale indicatorilor poate fi găsită în cele 17 capitole tematice din acest raport.

UE a obținut progrese mari în direcția încurajării păcii și securității personale, a accesului la justiție, precum și a încrederii în instituții (ODD 16) în ultimii cinci ani. Progresul în celelalte obiective a fost semnificativ mai lent. Dintre obiectivele rămase, progrese pozitive în ultimii cinci ani au fost vizibile în reducerea anumitor aspecte ale sărăciei (ODD 1) și în îmbunătățirea situației de sănătate a populației UE (ODD 3). Progresele în aceste domenii au contribuit, de asemenea, la creșterea calității vieții în orașe și comunități (ODD 11). Aceste tendințe favorabile pot fi văzute pe fondul unei îmbunătățiri continue a situației economice a UE până în 2019, care s-a reflectat și pe piața muncii (ODD 8). Îmbunătățirile au fost vizibile, de asemenea, în viabilitatea și sustenabilitatea sectorului agricol al UE (ODD 2), deși unele dintre impacturile sale asupra mediului s-au intensificat în continuare. În schimb, obiectivele privind aspectele de mediu ale sustenabilității sunt poziționate la celălalt capăt al spectrului, indicând, în general, un progres lent sau inexistent al UE în ultimii ani. Progresele în obiectivele UE privind clima și energia (ODD 7 și ODD 13), precum și trecerea la o economie circulară (ODD 12) au încetinit în grade diferite. Între timp, ecosistemele și biodiversitatea (ODD 15) rămân sub presiunea activităților umane.

Obiectivele privind educația (ODD 4), inovarea (ODD 9) și parteneriatele globale (ODD 17) arată un progres global la fel de lent al UE, care este rezultatul tendințelor mixte din ultimii cinci ani. Progresul lent de reducere a inegalităților (ODD 10) reflectă o diviziune crescândă între cetățenii UE și cetățenii din afara UE în raport cu sărăcia și ocuparea forței de muncă. În mod similar, în ceea

ce privește egalitatea de gen (ODD 5), diferența dintre bărbați și femei în ceea ce privește dobândirea educației și pe piața muncii s-a extins. Întrucât ODD 5 arată tendințe mai nefavorabile decât cele favorabile pentru UE, progresul agregat din ultimii cinci ani a fost moderat nesustenabil. În cazul a două obiective - ODS 6 „apă curată și canalizare” și ODD 14 „viață sub apă” - tendințele generale ale UE nu pot fi calculate din cauza datelor insuficiente din ultimii cinci ani.

Tabloul de bord al ecoinovației (Eco-IS) și indicele ecoinovației ilustrează performanța ecoinovației în toate statele membre ale UE. În versiunea 2019 a Indexului Eco-Inovare, Luxemburg conduce clasamentul tuturor țărilor UE cu un scor agregat de 165. Danemarca, Finlanda și Suedia urmează cu scorurile respective de 146, 145 și 143. „Liderii ecoinovației” sunt urmați de Austria, Germania și Marea Britanie. Zece state membre au obținut scoruri în jurul valorii de media UE de 100 și, prin urmare, au fost etichetate ca „performanți medii în ecoinovație”. Scorurile agregate de eco-inovare din acest grup variază de la 112 (Italia) la 85 (Belgia). Ultimul grup este alcătuit din unsprezece țări care sunt „la curent cu ecoinovația” și scorurile lor agregate variază de la 82 (Lituania) la 34 (Cipru). Cu excepția Greciei, toate țările din acest ultim grup sunt state membre care au aderat la Uniunea Europeană în sau după 2004.

Economia circulară este calea-cheie pentru dezvoltarea durabilă: Comisia Europeană afirmă „Acest plan de acțiune (economia circulară) va fi esențial pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă”. În mod specific, acesta va contribui la reducerea cererilor de resurse, sporind astfel securitatea resurselor și scăderea presiunilor asupra mediului, atât pe plan intern, cât și peste hotare.

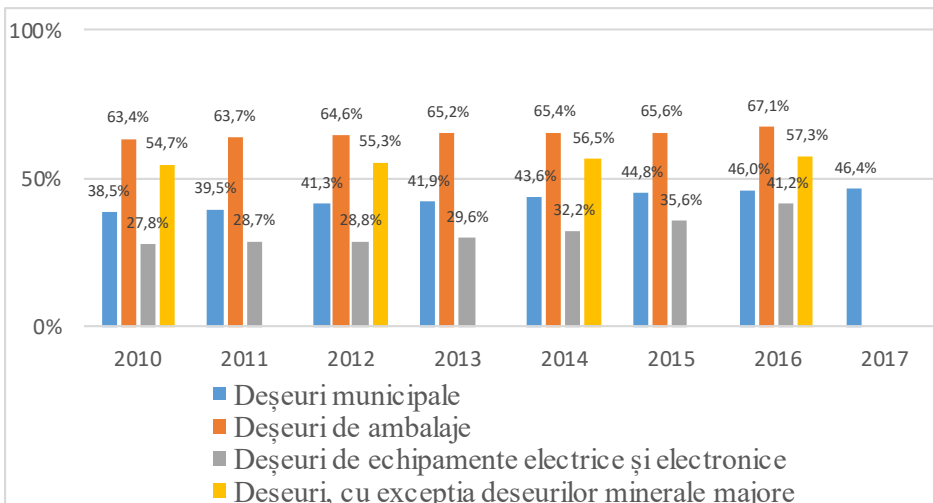

Figura 9. Ratele de reciclare în Uniunea Europeană în funcție de fluxul de deșeuri

Sursa: Indexul Eco-Inovare, 2019

Figura 9 arată ratele anuale de reciclare în Europa pentru perioada 2004-2017. Acoperă deșeurile municipale, deșeurile de ambalaje, deșeurile de echipamente electrice și electronice și alte deșeuri, cu excepția deșeurilor minerale majore. Ratele de reciclare a deșeurilor municipale și de ambalaje se referă la deșeurile generate. Reciclarea deșeurilor municipale include reciclarea materialelor și compostarea / digestia anaerobă. Ratele de reciclare a deșeurilor, cu excepția deșeurilor minerale majore, se referă la deșeurile tratate. Ratele de reciclare a deșeurilor de echipamente electrice și electronice se referă la cantitatea medie de echipamente electrice și electronice introduse pe piață în ultimii 3 ani.

Toate fluxurile de deșeuri arată o îmbunătățire a ratei de reciclare în timp. În special, rata de reciclare a deșeurilor municipale a crescut cu 16 puncte procentuale pe parcursul perioadei. Între 2005 și 2016, rata de reciclare a deșeurilor de ambalaje a crescut cu 13 puncte procentuale. Deșeurile de echipamente electrice și electronice au înregistrat cea mai rapidă creștere, cu un câștig de

13,4 puncte procentuale în doar 6 ani. Conform SEE, aceste îmbunătățiri pot fi explicate parțial prin obiectivele UE introduse în 1994 și 2008 și ulterior prin pachetele cu economie circulară (2015).

Notă: Graficul se bazează pe datele Eurostat pentru deșeurile de ambalaje și deșeurile municipale.

Trebuie remarcat faptul că datele privind deșeurile de echipamente electrice și electronice și deșeurile, cu excepția deșeurilor minerale majore, sunt raportate începând cu 2010, acestea din urmă fiind raportate la fiecare doi ani. Pentru 2017, sunt raportate doar deșeurile municipale.

În 2018, generarea de deșeuri municipale pe cap de locuitor a fost cea mai mare în Danemarca (814 kg / cap), Luxemburg (803 kg / cap) și Malta (663 kg / cap); și cel mai mic în România (272 kg / cap), Polonia (315 kg / cap) și Cehia (351 kg / cap). Pentru toate aceste țări, ca și pentru multe state membre, aceasta reprezintă o creștere comparativ cu datele din 2015. Potrivit SEE, diferențele în generarea deșeurilor reflectă diferențele de bogăție economică dintre țări (întrucât țările mai bogate generează de obicei mai multe deșeuri municipale pe cap de locuitor).

În același timp, datele sugerează diferențe mari în ceea ce privește performanța ratei de reciclare între statele membre ale UE. În 2018, doar 8 țări: Austria, Belgia, Danemarca, Germania, Italia, Lituania, Olanda, Slovenia, au reciclat cel puțin jumătate din deșeurile municipale. Finlanda, Franța, Luxemburg, Suedia și Marea Britanie au reciclat mai puțin de jumătate din deșeurile municipale (între 42- 49%). Aceste cifre arată că aceste țări sunt pe cale să îndeplinească obiectivul Directivei-cadru privind deșeurile de reciclare a 50% din deșeurile municipale până în 2020.

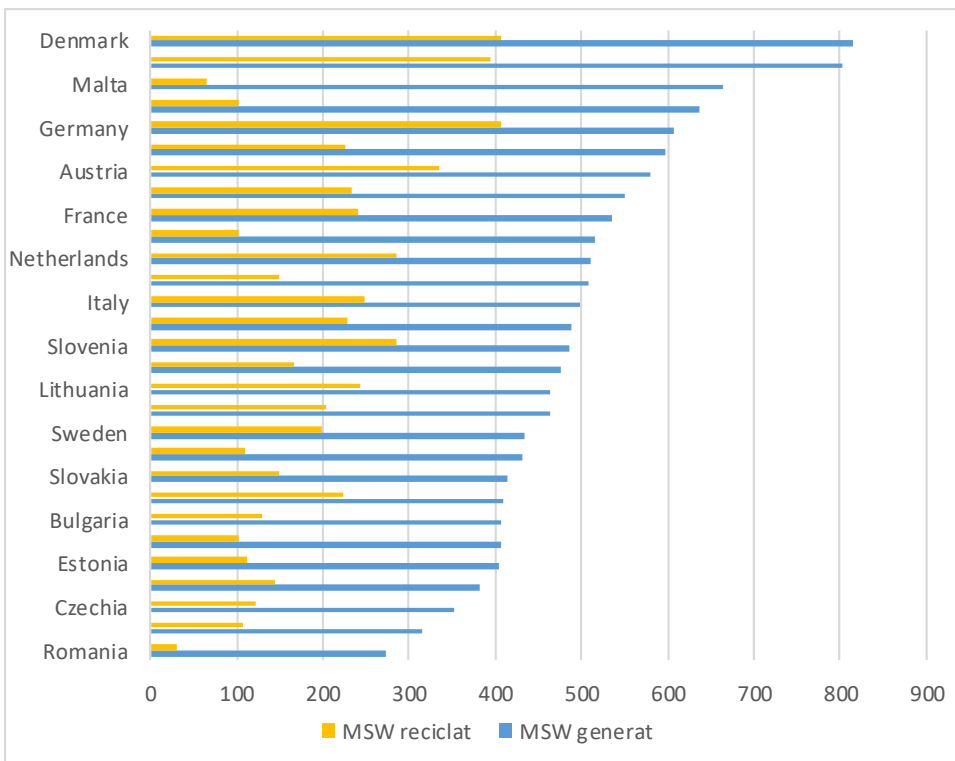

Figura 10. Generarea și reciclarea deșeurilor solide municipale, 2018, kg pe cap de locuitor (Municipal solid waste (Deșeuri solide municipale) - MSW)

Sursa: <https://www.eea.europa.eu/themes/waste/municipal-waste/>

10.3. Performanța actuală a UE și a statelor membre privind dezvoltarea durabilă industrială la nivel european și mondial

Obiectivele UE 2020 în materie de energie și climă au plasat UE pe calea cea bună pentru a asigura tuturor europenilor energie la prețuri abordabile și din surse sigure și curate:

- Tendințele din Europa indică o „decuplare” a creșterii economice de aporturile de energie și de emisiile de gaze cu efect de seră asociate acestora. Între 1990 și 2017, emisiile de gaze cu

efect de seră au scăzut cu 22%, în timp ce PIB a crescut cu 58%. Atât productivitatea energetică, cât și intensitatea gazelor cu efect de seră generate de consumul de energie s-au îmbunătățit aproape continuu în UE, începând din 2000.

- Obiectivul de eficiență energetică al UE pentru 2020 a fost de 20%. Între 2005 și 2016, consumul de energie primară al UE a scăzut cu 9,9%, iar consumul final de energie cu 7,1%.

- Utilizarea energiei din surse regenerabile a crescut constant în ultimul deceniu în UE, de la 9,0% la 17% din consumul final brut de energie între 2005 și 2016. Principali factori care au determinat această creștere sunt cadrul normativ previzibil al UE, tehnologiile mai eficiente, reducerea costurilor pentru tehnologiile din domeniul energiei din surse regenerabile și un sprijin sporit orientat către piață.

- UE încă se bazează pe importurile de combustibil din țări terțe pentru satisfacerea nevoilor energetice. Cu un nivel de 53,6%, dependența de importuri a UE a fost aproape constantă între 2006 și 2016, în timp ce producția de energie a scăzut cu 14% în aceeași perioadă, în care s-a înregistrat și o reducere considerabilă, de aproximativ 10%, a consumului de energie primară.

- UE a obținut progrese în ceea ce privește îmbunătățirea accesului la energie la prețuri abordabile. În ultimii ani, s-a redus incapacitatea de încălzire a locuințelor în rândul populației: în 2017, 8,1% dintre cetățenii UE au declarat că nu au acces la energie la prețuri abordabile, un nivel cu 2,8 puncte procentuale mai mic decât în 2007. La nivel mondial, 26 de state membre ale UE au un punctaj mai mare de 80 din 100 pentru ODD 7. Șapte state membre ale UE se află în primele 20 din lume.

Redresarea Europei în urma crizei economice a sprijinit creșterea constantă a ocupării forței de muncă. Tendințele în materie de investiții și productivitate sugerează că se poate face mai mult pentru a stimula redresarea și tranziția către o creștere economică mai durabilă, în condițiile provocărilor globale pe termen lung legate de schimbările demografice și digitalizare.

- Europeanii au, în medie, un nivel de trai mai ridicat decât în urmă cu două decenii. În perioada 2002-2017, PIB real pe cap de locuitor a crescut în medie cu 1,1% pe an. Recent, economia UE s-a extins în ritmul cel mai rapid de la începutul crizei din 2008, cu o creștere a PIB real de 2,2%, în 2017.

- În UE, după o scădere accentuată în timpul crizei economice și financiare, ponderea investițiilor totale în PIB a ajuns la 20,8% în 2017. Aceasta a crescut în medie cu 1,0% pe an, începând din 2013. „Planul de investiții pentru Europa” ar trebui să creeze 1,4 milioane de locuri de muncă și să ducă la creșterea PIB UE cu 1,3% până în 2020.

- Productivitatea muncii s-a accelerat într-o anumită măsură, însă rămâne sub tendințele de creștere anterioare recesiunii.

- Rata de participare la forța de muncă își continuă creșterea stabilă, atingând nivelul de 73,4% în 2017. Creșterea a fost generată în principal de lucrătorii în vârstă și de femei. Numărul total al persoanelor încadrate în muncă a atins nivelul record de 239 de milioane, locurile de muncă cu normă întreagă se află în creștere, crescând cu 2,3 milioane, în timp ce numărul lucrătorilor cu fracțiune de normă a rămas stabil. În perioada 2000-2015, ocuparea forței de muncă numai în sectorul bunurilor și serviciilor de mediu a crescut cu 47,3%. Șomajul pe termen lung continuă să scadă, dar încă reprezintă ceva mai puțin de jumătate din rata totală a șomajului. Șomajul în rândul tinerilor, care a atins nivelul de vârf de 23,8% în 2013, a scăzut la 16,8% în 2017. În 2017, 7,7% din angajații europeni aveau, în mod involuntar, contracte de muncă pe durată determinată, reprezentând 57,7% din toți angajații cu contracte de muncă pe durată determinată, și acest indice - Promovarea unei creșteri economice susținute, favorabile incluziunii și durabile, a unei ocupări integrale și productive a forței de muncă și a unor condiții de muncă decente - pentru toți 90 procent a crescut ușor în ultimii zece ani. Ponderea încadrării involuntare în muncă cu fracțiune de normă în UE, care afectează cel mai mult femeile, ca procent din încadrarea totală în muncă cu fracțiune de

normă, a crescut de la 25, % în 2008 la nivelul de vârf de 29,6% în 2014, după care a scăzut la 26,4% în 2017.

- În ceea ce privește lucrătorii săraci, 9,6% din totalul persoanelor angajate au fost, de asemenea, afectate de riscul de sărăcie în 2017. Acest procent s-a stabilizat în ultimii patru ani, deși la un nivel superior celui din 2008 (8,5%).

Industria europeană este puternică și și-a păstrat o poziție de lider pe piețele mondiale în multe sectoare. UE facilitează tranziția către o industrie inteligentă, inovatoare și durabilă care creează beneficii pentru toți cetățenii. Deși UE înregistrează o creștere a PIB, emisiile totale de gaze cu efect de seră sunt în scădere, ceea ce sugerează o decuplare a emisiilor de creșterea economică. Politicile europene urmăresc să ajute industria să-și desfășoare activitatea într-un mod responsabil și durabil, să creeze locuri de muncă, să stimuleze competitivitatea Europei, să promoveze investițiile și inovarea în tehnologii curate și digitale și să protejeze regiunile și lucrătorii cei mai afectați de schimbările din sectorul industrial. Accentul pe care UE îl pune pe investițiile în cercetare și inovare, precum și în transformarea digitală, ajută pentru a concura la nivel mondial prin crearea mai multor locuri de muncă și oportunități de afaceri. UE reprezintă spațiul de cercetare și inovare cel mai deschis din lume, dar sunt necesare îmbunătățiri în ceea ce privește extinderea și diseminarea, deoarece inovațiile nu se traduc întotdeauna în noi oportunități de piață și de creștere. Investițiile sectorului de afaceri în cercetare și inovare trebuie să fie majorate, deoarece în prezent nivelul acestora este de numai 1,3% din PIB, după China (1,6%), SUA (2%) sau Japonia (2,6%). Transformarea digitală este un factor important pentru tranziția către o economie și o societate circulare și cu emisii scăzute de dioxid de carbon. La nivel internațional, Consensul european privind dezvoltarea sprijină proiectarea, construcția și exploatarea de infrastructuri de înaltă calitate, reziliente și ecologice, pentru a promova accesul echitabil și la prețuri abordabile pentru toți, creșterea economică, comerțul și investițiile. Politicile UE în domeniul comerțului, al extinderii și al vecinătății contribuie, de asemenea, la realizarea acestui obiectiv.

Industria prelucrătoare reprezintă două treimi din exporturile UE, oferă locuri de muncă pentru 36 de milioane de oameni, adică unul din cinci locuri de muncă din Europa, și contribuie la asigurarea unui nivel de trai ridicat pentru cetățenii europeni.

Emisiile de gaze cu efect de seră generate de procesele industriale și utilizarea produselor au scăzut cu peste 17% în perioada 2000-2016. În plus, această îmbunătățire este confirmată de reducerea consumului de energie cu 17% în industrie în perioada 2000-2016.

Investiții în C-D: Europa reprezintă 20% din investițiile mondiale în C-D, produce o treime din totalul publicațiilor științifice de înaltă calitate și deține o poziție de lider mondial în sectoare industriale precum industria medicamentelor, industria chimică, ingineria mecanică și modă. Cele două sectoare care alocă cele mai multe fonduri pentru cercetare și dezvoltare sunt sectorul întreprinderilor (65%) și sectorul învățământului superior (23%), în timp ce sectorul guvernamental a avut o pondere de 11% în 2016.

Cererile de brevete au crescut considerabil în UE înainte de criza economică, iar de atunci stagnează.

Responsabilitatea socială a întreprinderilor: 77% dintre întreprinderile din UE includ responsabilitatea socială a întreprinderilor în rapoartele lor și multe dintre ele au o poziție de vârf în ceea ce privește armonizarea cu ODD a activităților în materie de responsabilitate socială a întreprinderilor/comportament responsabil în afaceri.

Orașele europene sunt astăzi în centrul provocărilor economice, de mediu și sociale. Peste 70% din cetățenii UE locuiesc în zone urbane, iar aproximativ 85% din PIB al UE este produs în orașe. Orașele și comunitățile sunt esențiale pentru bunăstarea europenilor și pentru calitatea vieții lor, întrucât servesc drept puncte centrale pentru dezvoltarea economică și socială și pentru inovare. Acestea atrag mulți oameni datorită gamei largi de oportunități în materie de educație, de ocupare a forței de muncă, de divertisment și de cultură. Cu toate acestea, orașele din UE se confruntă și cu provocări cum ar fi presiunile exercitate de migrație,

excluziunea socială, congestiile, penuria de locuințe adecvate, scăderea calității infrastructurii și creșterea poluării atmosferice, pentru a menționa doar câteva exemple. De asemenea, orașele sunt deosebit de vulnerabile la impactul schimbărilor climatice și al dezastrelor naturale. Consolidarea dimensiunii urbane a politicilor europene și naționale este un efort comun al Comisiei, al statelor membre și al orașelor europene. În conformitate cu Noua agendă urbană a ONU, UE consolidează reziliența mediului urban prin măsuri de prevenire a dezastrelor și a riscurilor legate de schimbările climatice și răspunde într-o manieră mai coordonată la diferitele provocări urbane. La nivel internațional, politicile de dezvoltare, politicile externe și de securitate și politicile de extindere și de vecinătate din Europa urmăresc îmbunătățirea condițiilor de viață în orașe. Consensul european privind dezvoltarea subliniază necesitatea de a ne concentra mai mult asupra orașelor și autorităților locale ca actori importanți în realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

Tendențele principale:

- Rata de reciclare a deșeurilor municipale a crescut între 2007 și 2016 cu 11,0 puncte procentuale în total.

- Calitatea locuințelor din UE s-a îmbunătățit în ultimii șase ani. Procentul de locuitori ai UE care se confruntă cu deficite de bază la nivelul locuințelor a scăzut cu 4,8 puncte procentuale între 2007 și 2017, când s-a situat la un prag de 13,1%.

- Oamenii care locuiesc în orașe au acces mai ușor la transportul public, doar 9,7% dintre aceștia raportând niveluri de dificultate ridicate sau foarte ridicate, comparativ cu 37,4% în cazul celor care locuiesc în zonele rurale.

- Există în continuare câteva puncte nevralgice substanțiale de poluare atmosferică, deși expunerea la poluarea atmosferică prin particule fine în suspensie a scăzut cu aproape 20% între 2010 și 2015.

- Acoperirea cu terenuri artificiale pe cap de locuitor a crescut cu 6% în 2015 față de 2009. Întrucât Europa este unul dintre cele

mai urbanizate continente din lume, sunt necesare eforturi suplimentare pentru a opri degradarea solului.

- Autoritățile locale și regionale implicate în planurile de acțiune ale Convenției europene a primarilor au realizat o scădere cu 23% a emisiilor de gaze cu efect de seră și o reducere cu 18% a consumului final de energie și au realizat progrese în direcția creșterii ponderii producției locale de energie locală, cu obiectivul de a atinge 19% din consumul de energie până în 2020.

ODD12 - Consumul și producția durabile au ca scop reducerea amprenteii ecologice a Europei prin schimbarea modului în care producem, distribuim și consumăm bunurile și utilizăm resursele. UE a realizat progrese în ultimii ani în direcția trecerii la o economie verde și competitivă cu emisii reduse de dioxid de carbon și eficiență din punctul de vedere al utilizării resurselor, însă modelele durabile de consum și producție rămân în continuare principala provocare în ceea ce privește realizarea ODD în UE și necesită eforturi continue la toate nivelurile. Abordarea UE constă în promovarea eficienței resurselor și în reducerea în același timp a impactului asupra mediului prin tranziția către o economie circulară în care valoarea produselor, a materialelor și a resurselor să fie menținută în economie cât mai mult timp posibil, iar generarea de deșeuri și poluare să fie redusă la minimum. Cele 54 de acțiuni incluse în Planul de acțiune al UE din 2015 pentru economia circulară intervin în toate etapele ciclurilor de produse și de materiale (producție, consum, gestionarea deșeurilor, piața materiilor prime secundare, inovare & investiții, monitorizare) și în cele 5 domenii prioritare (materiale plastice, deșeuri alimentare, materii prime critice, activități de construcții și demolări, biomasă și bioproduse). Până în 2018, peste 85% din acțiuni fuseseră deja realizate, în timp ce restul fuseseră lansate. În 2017 a fost lansată Platforma europeană a părților interesate privind economia circulară cu scopul de a încuraja întreprinderile, autoritățile publice și alte părți interesate să facă schimb de cunoștințe și de bune practici, iar în 2016 a fost lansată Platforma UE privind pierderile alimentare și risipa de alimente. În cadrul agendei urbane pentru UE a fost

instituit un parteneriat dedicat, al cărui scop este de a analiza această chestiune și a propune o serie de acțiuni pentru a integra economia circulară în orașe. În plus, strategia europeană privind bioeconomia, reînnoită în 2018, sprijină modernizarea și consolidarea bazei industriale a UE prin crearea unor noi lanțuri valorice și a unor procese industriale mai ecologice și mai eficiente din punctul de vedere al costurilor. La nivel extern, UE promovează gestionarea responsabilă a lanțurilor de aprovizionare și sistemele de comerț echitabil și etic, ca parte a agendei sale comerciale bazate pe valori; de asemenea, politicile UE de dezvoltare, de extindere și de vecinătate subliniază importanța unor modele durabile de consum și de producție în acțiunile lor.

Tendențele principale:

- Decuplarea creșterii economice de consumul de resurse naturale este măsurată prin productivitatea UE a resurselor și a energiei. Din 2001, UE și-a sporit productivitatea resurselor cu 36,4% (2017), iar productivitatea energetică cu 29,2% (2016); cu alte cuvinte, a crescut rata produselor (în termeni de PIB) produse per unitate de materiale utilizate sau de energie utilizată.

- Între 2004 și 2016, cantitatea de deșuri generate, cu excepția deșeurilor minerale majore, a scăzut cu 6,5% în UE. Între 2004 și 2014, rata de reciclare a UE a crescut ușor de la 53% la 55%, iar rata de utilizare circulară a materialelor, care indică procentul de materiale – din totalul materialelor utilizate – ce provin din deșuri colectate, a crescut de la 8,3% la 11,7%.

- Economia UE depinde de materiile prime din restul lumii. Mai mult de 60% din importurile fizice totale ale UE sunt produse brute.

Tabelul 4. Clasamentul mondial al țărilor UE în materie de atingere a ODD potrivit Raportului pentru 2018 privind indicele și tablourile de bord ale ODD

Nr. ODD	<i>Clasamentul mondial al țărilor în materie de atingere a ODD</i>
ODD 1	Toate statele membre ale UE au un punctaj mai mare de 95 din 100 pentru ODD 1, acesta fiind ODD pentru care statele membre ale UE înregistrează, în medie, cel mai bun punctaj.
ODD 2	14 state membre ale UE au un punctaj mai mare de 70 din 100 pentru ODD 2. 13 state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 3	18 state membre ale UE au un punctaj mai mare de 90 din 100 pentru ODD 3. 11 state membre ale UE se află în primele 20 din lume. La nivel general, acest obiectiv se află printre cele 3 ODD cu punctajul cel mai mare pentru statele membre ale UE.
ODD 4	16 state membre ale UE au un punctaj mai mare de 90 din 100 pentru ODD 4. Șapte state membre ale UE se află în primele 20 din lume. În medie, acest obiectiv se află printre cele 3 ODD cu punctajul cel mai mare pentru statele membre ale UE.
ODD 5	11 state membre ale UE au un punctaj mai mare de 80 din 100 pentru ODD 5. 11 state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 6	25 de state membre ale UE au un punctaj mai mare de 80 din 100 pentru ODD 6. Trei state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 7	26 de state membre ale UE au un punctaj mai mare de 80 din 100 pentru ODD 7. Șapte state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 8	17 state membre ale UE au un punctaj de cel puțin 80 din 100 pentru ODD 8. Nouă state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 9	10 state membre ale UE au un punctaj de cel puțin 73 din 100 pentru ODD 9, cu diferențe semnificative între

	statele membre. 10 state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 10	13 state membre ale UE au un punctaj de cel puțin 80 din 100 pentru ODD 10. 11 state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 11	23 de state membre ale UE au un punctaj de cel puțin 80 din 100 pentru ODD 11. 10 state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 12	11 state membre ale UE au un punctaj mai mare de 60 din 100 pentru ODD 12. La nivel general, acest clasament reprezintă, în medie, al doilea cel mai mic scor în ceea ce privește ODD pentru statele membre ale UE.
ODD 13	22 de state membre ale UE au un punctaj mai mare de 80 din 100 pentru ODD 13. Cinci state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 14	Patru state membre ale UE au un punctaj de cel puțin 60 din 100 pentru ODD 14. Cinci state membre ale UE se află în primele 20 din lume. La nivel general, acest clasament reprezintă cel mai mic scor în ceea ce privește ODD pentru statele membre ale UE, cu diferențe mari între statele membre
ODD 15	19 state membre ale UE au un punctaj mai mare de 70 din 100 pentru ODD 15. 14 state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 16	19 state membre ale UE au un punctaj mai mare de 70 din 100 pentru ODD 16. Nouă state membre ale UE se află în primele 20 din lume.
ODD 17	Șase state membre ale UE au un punctaj mai mare de 70 din 100 pentru ODD 17. Trei state membre ale UE se află în primele 20 din lume.

BIBLIOGRAFIE

1. A European strategy for data, Comunicarea Comisiei Europene, COM(2020) 66 final,
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-european-strategy-data-19feb2020_en.pdf
2. Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la contextul Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova și ONU Moldova, martie 2017.
3. Bârdan Veaceslav, Integrarea economică și economie europeană, note de curs, Chișinău, Editura „Tehnica-UTM”, 2014.
4. Către o Europă durabilă până în 2030, Anexa 1 la documentul de reflecție, Contribuția Comisiei Juncker la ODD, 2019.
5. Către o Europă durabilă până în 2030, Document de reflecție, Comisia europeană, ianuarie 2019.
6. Către o Uniune tot mai durabilă până în 2030, Concluzii ale Consiliului, 09.04.2019.
7. Circular Advantage. Innovative Business Models and Technologies to Create Value in a World without Limits to Growth, Accenture, 2014.
8. Cf. Isabella Pierantoni, A few remarks on methodological aspects related to sustainable development, în Measuring sustainable development integrated economic, environmental and social frameworks, OECD, Paris, 2004.
9. Cf. F. Bran, Componenta ecologică a deciziilor de dezvoltare economică, Editura ASE, 2002.
10. Competențe High-Tech Leadership pentru Europa, 2017,
<http://eskills-scale.eu/>
11. Ellen Macarthur Foundation, Towards to circular economy, vol. 1, 2013.
12. Ellen Macarthur Foundation, Towards to circular economy, vol. 2, 2015.
13. EUROPA 2020, O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii, Comunicare a Comisiei, 03.03.2010.
14. European Climate Pact, COM(2020), 788 final, Brussels, 2020.

15. European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience (2020),

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>

16. Global Footprint Network,

<https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/>

17. Grabbe Heather, Puterea de transformare a UE, Chișinău, Editura ARC, 2008.

18. Guillaumont P. (1985), Economie du developpement, vol. 1, Le sous - developpement, PUF, Paris.

19. Închiderea buclei - un plan de acțiune al UE pentru economia circulară, COM (2015)0614 final.

20. Friends of the Earth Olanda, Sustainable consumption: A global perspective, Amsterdam, Friends of the Earth Netherlands, 1996.

21. Krausmann Fridolin și colab, Growth in global materials use, GDP and population during the 20th century, Ecological Economics, 2009, vol. 68, issue 10, 2696-2705,

[http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921-8009\(09\)00215-8](http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921-8009(09)00215-8)

22. Molle Willem, Economia integrării europene/ teorie, practică, politici, Chișinău, Tipografia Centrală, 2009.

23. Notă de concept privind viziunea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”,

https://mei.gov.md/sites/default/files/viziunea_snd_2030_clean.pdf

24. O nouă Strategie industrială pentru Europa, COM (2020) 102 final, Bruxelles, 10.3.2020.

25. O strategie europeană privind tehnologiile generice esențiale – o punte către creșterea economică și locuri de muncă, COM(2012) 341 final, Brussels, 26.06.2012, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0341&from=EN>

26. O strategie reînnoită privind politica industrială a UE, COM (2017) 479 final/2, Bruxelles, 6.11.2017.

27. O viziune pentru industria europeană până în 2030, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019.

28. Our Common Future, WCED, Oxford University Press, New York, 1987.

29. Pactul ecologic european, COM(2019) 640 final, decembrie 2019, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF

30. Pactul ecologic european, COM(2019) 640 final, Anexă, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_2&format=PDF

31. Palan Ronen, Abbott Jason, Deans Phil, Strategiile statelor în economia politică globală, Chișinău, Editura Epigraf, 2007.

32. Perroux Fr., Pour une philosophie de nouveau developpement, PUF, Paris, 1981.

33. Pohoată, I. (2018). Dezvoltare durabilă. Teorie și politică economică, Ed. a 2-a, Chișinău: INCE.

34. Rainelli Michel, Comerțul internațional, Chișinău, Editura ARC, 2004.

35. Raport privind punerea în aplicare a planului de acțiune pentru economia circulară, COM (2019) 190 final.

36. 2014 Report on the Implementation of the OECD Strategy on Development, [https://www.oecd.org/mcm/C-MIN\(2014\)14-ENG.pdf](https://www.oecd.org/mcm/C-MIN(2014)14-ENG.pdf)

37. Shaping Europe's digital future, 19.02.2020, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf

38. State and Outlook of the European Environment – SOER 2020.

39. Starea Uniunii 2020, Discursul privind starea Uniunii, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/state_of_the_union_ro.pdf

40. Steffen Will și colab., Supplementary Materials for Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet, DOI: 10.1126/science.1259855, 2015.

41. Strengthening Strategic Value Chains for a future-ready EU Industry, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/37824>

42. Sustainable Development Gateway, Introduction to Sustainable Development, <http://www.sdgateway.net/>

43. Tabloul de bord privind materiile prime, Comisia Europeană, 2018.

44. Un nou Plan de acțiune privind economia circulară Pentru o Europă mai curată și mai competitivă, COM (2020) 98 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1&format=PDF

45. Următorii pași către un viitor european durabil. Acțiunea europeană pentru durabilitate, COM(2016) 739 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0739&from=RO>

46. WWF. 2018. Living Planet Report - 2018: Aiming Higher. Grooten, M. și Almond, R.E.A.(editori). WWF, Gland, Elveția
47. <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/>
48. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/17/banca-europeana-de-investitii>
49. <http://dezvoltaredurabila.gov.ro>
50. <https://clustercollaboration.eu/>
51. <https://www.horizon-eu.eu/>
52. <https://circulareconomy.europa.eu/platform/>
53. <https://eu4business.md/>
54. <https://eu4climate.eu/moldova/>
55. <https://www.eu4environment.org/where-we-work/republic-of-moldova/>
56. <https://eufordigital.eu/ru/countries/republic-of-moldova/>
57. <https://mfa.gov.md>
58. <https://mei.gov.md>
59. <https://www.madrm.gov.md>
60. <https://www.anre.md>
61. <https://www.aee.md/ro>
62. <https://odimm.md>
63. <https://www.miepo.md/>
64. <https://eba.md/>
65. <https://www.ecocontact.md/>
66. <https://e-circular.org/>
67. <https://www.environment.md/>
68. <https://www.apius.md/>
69. <https://zelb.md/>
70. <https://ict.md/>

Managementul strategic
al dezvoltării industriale durabile
în contextul integrării europene

Partea I
Aspectul instituțional al Uniunii Europene
Integrarea dezvoltării durabile în strategiile europene

Note de curs

Compilare: Cornelia Crucerescu

Bun de tipar 23.08.21	Formatul 60x84 1/16
Hârtie ofset. Tipar RISO	Tirajul 50 ex.
Coli de tipar 13,0	Comanda 67

2004, UTM, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 168
Editura „Tehnica-UTM”
2045, Chișinău, str. Studenților, 9/9